

Johan van Hasseltweg 2B1
1022 WV Amsterdam

t +31 (0) 20 624 30 44
info@ferro-explore.nl
www.ferro-explore.nl

Samen sterk, maar niet ten koste van Nederland!

Focusgroepenonderzoek naar verwachtingen
en wensen van burgers t.a.v. de toekomst van
de EU

Definitieve rapportage

Versie 1.0

Op verzoek van
het Sociaal en Cultureel
Planbureau

Auteur(s)

Miriam Winninghoff
Annelies Jansen

Projectnummer

5811

Datum

8 oktober 2018

Inhoud

Inleiding	1
1 Doel onderzoek	1
2 Opzet onderzoek	1
3 Algemeen	3
Top of mind beleving EU	4
1 Methode: verhalen	4
2 De verhalen over ervaringen met de EU	4
3 Thema's in spontane beleving EU	9
4 Toekomstwensen voor de EU	19
Top 3 belangrijke thema's voor de toekomst	21
1 Werkwijze	21
2 EU als gegeven	21
3 Belangrijke thema's	21
Criminaliteit en politiesamenwerking	28
Resultaten Immigratie en vluchtelingen	30
1 Tijdsgeest onderzoek	30
2 Beleving	30
3 De toekomst	32
4 Europese grens en kustwacht	38
5 Samenvattend	40
Resultaten Milieu Klimaat	42
1 Europese aanpak is nodig	42
2 Eenheid in beleid/ regels/afspraken	42

3	Perceptie: Nederland doet het goed/beter	43
4	Wens voor strenge controle en sancties (rechtvaardigheid)	44
5	Nuancering: stimuleren en motiveren is soms beter dan sanctioneren	44
6	Meer visie: lange termijn denken en lange termijn regels/beleid	46
7	Samenvattend	46

Resultaten gelijkheid man-vrouw **48**

1	Geen zaak voor wet- en regelgeving vanuit de EU	48
2	Europese waarden	50

Slotbeschouwing **52**

1	Doel onderzoek	52
2	Beleving EU	52
3	De toekomst van de EU	54

Bijlage I: Slotstellingen	55
Bijlage II: De verhalen	56
Groep hogeropgeleiden Eindhoven positieve en negatieve ervaringen met Europa	57
Groep lageropgeleiden Eindhoven positieve en negatieve ervaringen met Europa	61
Groep hogeropgeleiden Hoorn positieve en negatieve ervaringen met Europa	65
Groep lageropgeleiden Hoorn positieve en negatieve ervaringen met Europa	69
Groep hogeropgeleiden Eindhoven situaties "meer of minder Europa"	73
Groep lageropgeleiden Eindhoven situaties "meer of minder Europa"	75
Groep hogeropgeleiden Hoorn situaties "meer of minder Europa"	77
Groep lageropgeleiden Hoorn situaties "meer of minder Europa"	79
Bijlage III: Checklist	83
Bijlage IV: Deelnemeroverzichten	91

Inleiding

1 Doel onderzoek

Het SCP heeft behoefte aan diepgaand inzicht in verwachtingen en wensen van Nederlanders ten aanzien van Europa.

De hoofdvraag luidt:

Welke verwachtingen en wensen hebben Nederlanders ten aanzien van Europa voor de toekomst? Wat moet de EU volgens Nederlanders de komende jaren meer/minder/anders gaan doen?

Deelvragen die hierbij een rol spelen zijn onder meer:

- Hoe kijken Nederlanders aan tegen de EU (rationeel en emotioneel)?
- Welke onderwerpen ziet men als belangrijk?
- Wat vindt men nodig voor de EU in de toekomst? Waar zou de EU zich juist wel of juist niet mee bezig moeten houden, in welke mate en op welke manier?
- In hoeverre is men zich spontaan bewust van mogelijke consequenties van (uitvoering) van (wensen ten aanzien van) beleid? In hoeverre verandert de opinie en het sentiment wanneer men hier meer van meekrijgt, meer inzicht bij krijgt?

2 Opzet onderzoek

Kwalitatief onderzoek: focusgroepen

Teneinde de benodigde inzichten te verwerven is in september 2018 verkennend kwalitatief onderzoek uitgevoerd in de vorm van acht focusgroepen, verspreid over Nederland. Vier focusgroepen zijn gehouden door Ferro Explore! (in Eindhoven en in Hoorn), en vier focusgroepen door Kessels-Smit (in Rotterdam en Utrecht).

Deze rapportage betreft de vier focusgroepen die door Ferro Explore zijn gehouden:

- Twee groepen in Eindhoven op 11 september 2018:
 - een groep met acht lageropgeleiden, tot en met mbo4 opgeleid, allen in de leeftijd 20-70 jaar
 - een groep met zeven hogeropgeleiden, vanaf voltooid VWO opgeleid, allen in de leeftijd 20-70 jaar)
- Twee groepen in Hoorn op 18 september 2017:
 - een groep met acht lageropgeleiden, tot en met mbo4 opgeleid, allen in de leeftijd 20-70 jaar
 - een groep met acht hogeropgeleiden, vanaf voltooid VWO opgeleid, allen in de leeftijd 20-70 jaar).

Selectie deelnemers

De deelnemers zijn geworven door een professioneel respondentselectiebureau, te weten CG Selecties, uit een database die zij voor dit doel hebben aangelegd.

Voor elke groep zijn negen deelnemers uitgenodigd teneinde een opkomst van acht deelnemers per groep te realiseren. Alle deelnemers zijn kiesgerechtigd voor de landelijke verkiezingen. Binnen alle groepen is een spreiding aangebracht naar leeftijd, geslacht, gezinssituatie, bezigheden, en politieke voorkeur.

De beoogde opkomst is bij drie groepen behaald. Bij de groep hogeropgeleiden in Eindhoven betrof de gerealiseerde opkomst zeven deelnemers.

Alle deelnemers zijn versluierd geworven. Het onderwerp van de gesprekken (Europa, EU) en opdrachtgever zijn niet bekend gemaakt bij het uitnodigen. Dit om de kans zo groot mogelijk te maken dat we een goede afspiegeling van Nederlandse burgers zouden krijgen, en dat ook mensen die zich hier niet sterk in geïnteresseerd en/of betrokken bij voelen niet-politiek geïnteresseerde deelnemers meedoen. Dit is geslaagd. Gedetailleerde deelnemeroverzichten zijn opgenomen als bijlage.

Opzet focusgroepen

De groepsgesprekken zijn gehouden aan de hand van een gespreksleidraad die als bijlage is opgenomen. Grofweg kenden de groepen de volgende opzet:

- Introductie en voorstelronde.
- Open exploratie van de wijze waarop men de EU/Europa nu beleeft en van welke onderwerpen men belangrijk vindt voor Europa en de EU door respondenten verhalen te laten vertellen over hun positieve en negatieve ervaringen met Europa, en door hen verhalen te laten vertellen over situaties waarin zij dachten: hier is echt meer of juist minder Europa nodig.
- Plenaire, meer gedetailleerde bespreking van de verhalen: wat zijn belangrijke thema's, wat valt op?
- Korte exploratie van welke thema's men belangrijk vindt voor de EU in de toekomst: waar moet de EU zich meer of minder mee bezig gaan houden? Eerst heeft men individueel schriftelijk zelf thema's gekozen, daarna zijn de keuzes kort besproken en is vooral in kaart gebracht welke onderwerpen voor de respondenten de hoogste relevantie hebben.
- Meer diepgaande bespreking van 3 thema's:
 - een "bottom-up" thema dat als het belangrijkste gekozen is door de respondenten zelf
 - het thema immigratie/vluchtelingen
 - en als laatste een "top-down" thema dat niet hoog op de wensenlijst van de respondenten staat, maar ten aanzien waarvan de EU zelf wel de wensen/verwachtingen van burgers inzichtelijk wil hebben (30%-70% verdeling ondergeschikte sekse – heersende sekse, EU grens- en kustbewaking).

- Tot slot hebben de respondenten aangegeven hoe hun basishouding ten aanzien van de EU samen te vatten is, door een keuze te maken op 2 stellingen (zie bijlagen).

Alle gesprekken zijn gehouden aan de hand van een gesprekspuntenlijst die in overleg met het SCP is opgesteld (zie bijlagen). De gesprekken zijn door vertegenwoordigers van het SCP live gevolgd via een meekijkcircuit.

De groepsgesprekken zijn gemodereerd door de onderzoekers van Ferro Explore! Bij alle groepen was een EU-expert aanwezig in de interviewruimte, die toelichting bij de thema's kon geven en ook enkele dilemma's behorend bij door de respondenten gewenst beleid kon agenderen, zodat een nog genuanceerder beeld kon worden verkregen van de wensen en verwachtingen van de burgers ten aanzien van de toekomst van de EU.

Team

Het onderzoek is uitgevoerd door twee senior onderzoekers: Miriam Winninghoff en Annelies Jansen.

3 Algemeen

Het rapport is tot stand gekomen op basis van een uitgebreide analyse van de uitkomsten. Daarbij zijn zowel verbale als non-verbale signalen (zoals lichaamstaal, intonatie die enthousiasme of juist weerstand verradt) meegenomen. Mening en gedachten mogen bij kwalitatief onderzoek niet direct getalsmatig worden geëxtrapoleerd (in de zin dat je kan stellen dat als 3 van de 30 deelnemers iets vinden, die mening 'dus' bij 10% voorkomt). Om die reden vermelden wij in onze rapportage geen getallen. Bij kwalitatief onderzoek geven de uitkomsten een goede indicatie van de meningen en gevoelens die leven en welke aspecten daarin een rol spelen.

Gekozen citaten representeren in de ogen van de onderzoeker meningen of houdingen die relevant zijn voor begrip van de context. Citaten of fragmenten van de discussies zijn in cursief lettertype weergegeven.

Top of mind beleving EU

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van de wijze waarop Europa spontaan top of mind beleefd wordt door de deelnemers, en welke onderwerpen of thema's zij spontaan belangrijk of juist minder belangrijk vinden voor de toekomst van Europa.

1 Methode: verhalen

Er zijn verschillende stappen genomen om de spontane top of mind beleving en spontane top of mind toekomstwensen ten aanzien van de EU "op te halen".

Verhalen verzamelen, open en ongestuurd

- Alvorens direct over de wensen ten aanzien van de toekomst van de EU te beginnen, is het onderwerp "Europa" breed ingestoken. De deelnemers is gevraagd om verhalen/aneddotes te vertellen over situaties waarin zij positieve dan wel negatieve ervaringen hadden met Europa.
- Vervolgens is de deelnemers gevraagd om verhalen te vertellen over situaties waarin men dacht "hier is meer of juist minder Europa" nodig.
- In de fase van het verhalen verzamelen mochten de deelnemers nog niet met elkaar in discussie gaan.

Plenaire bespreking verhalen en verder uitdiepen

Nadat de verhalen waren opgehaald, is dieper ingegaan op de verhalen: wat zijn belangrijke thema's, wat valt op? Hier konden de deelnemers wel op elkaar reageren (net als bij alle onderdelen/vraagstukken die verder in het groepsgesprek aan bod zijn gekomen).

2 De verhalen over ervaringen met de EU

Om een globale indruk te geven van het type verhalen zijn deze door de onderzoeker ingekort en in onderstaande schema's weergegeven. Het zou kunnen lijken alsof dit woordelijk de verhalen zijn, dat is niet het geval. In navolgend schema staat een samenvatting van de verhalen, de uitgeschreven verhalen zijn opgenomen in de bijlagen of als citaat. Hier wordt beoogd beknopt de strekking weer te geven (ten behoeve van de leesbaarheid van het rapport). Waar nodig teneinde de privacy van de deelnemers te beschermen zijn de verhalen iets door ons aangepast, met behoud van (en respect voor) de strekking. De nummers voor de verhalen vertegenwoordigen de deelnemernummers zoals in de overzichten in de bijlagen.

Hogeropgeleiden: ervaringen met Europa/de EU

Hogeropgeleiden Eindhoven

- 1) Wat zijn de gevolgen van de Brexit voor gemak en vrijheid van reizen?
- 4) Kosten van de verhuizing van Straatsburg naar Brussel: een likdoorn op mijn voet. Brussel slaagt er onderling niet in een probleem goed op te lossen. Te hoog tempo uitbreiding EU met relatief armere oostbloklanden.
- 5) Inkrimping van de psychiatrische zorg in Nederland. Benieuwd hoe gaan andere landen daarmee omgaan.
- 7) De eigen identiteit van diverse lidstaten wordt gewoon volledig uitgevlakt omdat Europa alles voor hen uitmaakt.
- 6) Voordeel makkelijk reizen binnen Europa. Geen geld wisselen, geeft vorm van vrijheid, is voordeel.
- 1) Vluchtelingenproblematiek leidt tot steeds grotere polarisatie in de EU. We hebben zoveel goede dingen met elkaar, laten we ermee aan de slag gaan en de polarisatie oplossen.
- 2) Het nieuwe land, wens om er een groot land ervan maken, met een taal, met variëteit en verbroedering en diversiteit.
- 3) Eeuwigdurende expansiedrift van Europa. Er komen steeds meer landen bij en ik vind dat niet nodig. Het is nu wel mooi geweest.
- 4) Alle wet- en regelgeving gaat ten koste van efficiënte EU. Er zou meer samenwerking moeten komen en leren van elkaar en minder wet- en regelgeving.
- 1) In plaats van alles geregeld hebben met regels, meer vertrouwen in elkaar, open staan voor elkaar, luisteren naar en leren van elkaar.
- 6) De overload aan regelgeving als bedreiging voor het behoud van de mooie eigen identiteit en diversiteit (eenheidsworst door regelgeving).

Hogeropgeleiden Hoorn

- 5) Tweeledig. Wederopbouw na WO II is waanzinnig positief. Maar Europa bepaalt nu te veel, te log en te dwingend in opleggen van wet- en regelgeving. Dat doorsnijdt het belang van mensen in de lidstaten. Nationale belang van vele onderwerpen moet absoluut in de landen zelf blijven.
- 3) Vakantie EU voordeel: vlot en gemak (geen paspoort en douane controle).
- 6) Voordeel gelijke bel- en internetkosten in EU. Maar wel belangrijk dat we onze soevereiniteit behouden.
- 1) Hongarije bloeide op door EU. Maar wil nu grenzen dicht aan timmeren en daardoor willen ze ze uit de EU gooien, dan zijn ze terug bij af.
- 4) Europa is een utopie. Voordeel is reisgemak. Maar hele grote verschillen want er is geen gelijkheid in wet- en regelgeving en dat gaat er ook nooit komen want verschillende culturen en belangen. Wel positief tegenover Europa.
- 2) Licht en donker, elk voordeel heeft nadeel. Open grenzen: reisgemak, vrijheid. Nadeel is vluchtelingen stromen makkelijker in en uit en is weinig zicht op.
- 8) Nederland heeft altijd handel gedreven, daarvoor is de EU niet nodig.
- 7) Blij met EU want samen sterker en wij zijn en blijven een klein landje. Tegenwicht tegen machtsblokken VS, Rusland, China.
- 5) Kosten EU te hoog (topzwaar), verhuiskosten, en ik weet niet hoe goed onze belangen vertegenwoordigd worden. Denk dat er veel financieel voordeel te halen is door collectiviteit.
- 8) Anoniem in de collectiviteit, niet bijdragen aan sterker maken collectief, maar zichzelf sterker maken door bijdrage te vragen: individualisme.
- 5) EU moet meer direct belang Europeanen dienen.

Lageropgeleiden: ervaringen met Europa/de EU

Lageropgeleiden

Eindhoven

- 1) Achteruitgang van Europa. Mensen zijn alleen nog maar met zichzelf bezig, geen oog meer voor elkaar. "Vluchtelingen" die goudzoekers zijn, verschrikkelijk is dat, en binnen enkele jaren worden we hier overgenomen door de Islam.
- 6) Europa moet grenzen dicht doen. Voel me onveilig op straat. 80% in gevangenis is anders denkend of licht getint. De migranten die ik ken zijn aardig, maar de rest met een grote schop terug het eigen land in. Nederland is Nederland niet meer, Nederlanders sterven uit. Die andere culturen zijn te dominant.
- 5) Mensen die hun leven lang hard gewerkt hebben worden gekort en donkere man uit mijn glat krijgt alles"rollator, scootmobiel, gemeubileerd huis. Ik werk me te pleuris en ze halen alles van me af. De regering en de Europese commissie maken dat ik verhard. Ben eens met grenzen dicht.
- 2) Nederlanders eerst. Te veel geld naar Griekenland. Alsof hier geen armoede is en problemen met de zorg. Eerst Nederland beter maken.
- 8) Eerst eigen land en dan Europa. We hebben toegestaan dat er allemaal dubieuze landen bij kwamen met communistisch verleden (Hongarije, Polen, Baltische staten, voormalig Joegoslavië). Nu verwijten we Orban dat eigen hachje probeert te redden. Maar meesten in Europa zijn denk ik eens met eerst denken aan je eigen land.
- 7) Wij zitten bij top 5 rijkste landen, we hebben het goed. Maar moslims moeten zich wel allemaal aanpassen.
- 4) Er komt een tijd dat we niks meer te zeggen hebben in eigen land. En lange wachtrijen door al die mensen die hier komen.
- 8) Praktische handigheidjes: een munteenheden en gelijke belastingen in Europa.
- 1) We moeten meer voor ons eigen recht opkomen. Wilders meeste stemmen en mag niet meedoen.
- 6) EU is geen eenheid en die komt er niet. Dan moeten ze alles gelijk trekken en lukt niet.

Lageropgeleiden

Hoorn

- 2) Alle grenzen dicht, NL zakt steeds dieper in de ellende. Vol is vol, over paar jaar 24 miljoen en meer dan de helft van buiten af. Waar blijft onze cultuur, heel veel wordt ons ontnomen. Ik ben een racist gemaakt. EU gooit geld over de balk, miljoenen gaan over de grens. Hier is de zorg slecht, bezuinigd op ziekenhuizen, geen leraren meer, wordt alleen maar slechter hier.
- 8) Slechte ervaring in Parijs door taalbarrière.
- 1) Europa is mooie plek met variëteit aan culturen, met korte afstanden ertussen. Chill dat vrijheid van reizen (snel door douane), ik vind saamhorigheid echt prettig.
- 6) Nexit wil ik. Voordelen (1 valuta, vrijheid reizen) wegen niet meer op tegen nadelen (uitkeringsfraude Polen, zigeuners uit Roemenië die de boel leegroven, geen overzicht wat je land inkomt). Integratie lukt niet goed, ze hebben totaal andere normen en waarden (vuilnis omgang).
- 5) Te makkelijk de EU binnenkomen en te makkelijk binnen kunnen blijven. Lily en Howick is schrijnend, maar toch blijven ze hier te lang hangen en het komt maar hier en komt maar hier en blijft maar hier. Er is geen eind/grens aan. Polen uitkeringsfraude, vroeger Rurken en Marokkanen kinderbijslag fraude. Gebeurt nog steeds te veel.
- 4) EU is vrij reizen, overal kunnen wonen, en natuurlijk heb je slechte buitenlanders maar er zijn ook slechte Nederlanders. Buitenlanders willen ook gewoon fijn en goed leven. EU is nodig voor onze welvaart en vrede.
- 5) Half half. Voorstander EU in 2 zones: Neuro en Zeuro. Noordelijke landen hebben een sterke munt. In Griekenland en Italië kunnen ze niet goed met geld omgaan en wij stoppen er steeds maar geld in, zo worden onze pensioenen uitgehold. Onze jongeren hebben straks niks. Goede zaak buitengrenzen sluiten (dankzij Oost-Europeanen) en dat moet ook gewoon. Syriërs mogen komen, maar niet die makkelijk geld willen krijgen.
- 7) Euro goed voor landbouw, we zijn de op een na grootste exporteur ter wereld. Maar wij worden straks weggedrukt door andere bevolkingsgroep. Als ik kinderen had zou ik emigreren naar Canada, medelijden met jeugd. Als je 80 bent moet je hier niet wonen, dan word je beroofd.

Hogeropgeleiden: meer of minder Europa

Hogeropgeleiden Eindhoven

- 7) Europa dringt te veel op. 2 landen, Frankrijk en Duitsland maken samen de dienst uit en bepalen voor 80% wat er in Europa wel of niet mag of gebeurt. Voor 28 landen.
- 5) Uitwisselen van vakkennis in Europa, ben nieuwsgierig hoe andere landen met tekorten in zorg omgaan.
- 4) Veiligheid is basisbehoefte. Voel me veiliger door Europa (samen sterk, samenwerking), maar ook onveiliger (vluchtelingen, IS, open grenzen waardoor veel mensen met andere bedoelingen en die veel medogenlozer zijn naar Nederland komen).

Hogeropgeleiden Hoorn

- 1) Identiteitsverlies, we zijn er als Nederland met christelijke identiteit niet bij gebaat bij EU want we kunnen de christelijke identiteit niet behouden. Als grotere landen ethische principes zouden willen gaan delen en de EU zou dat opleggen, dan zal een klein van oorsprong christelijk land zich daarbij neer moeten leggen.
- 2) Zoveel geld naar Griekenland gegaan. Hoe lang moet dat doorgaan? Wat mag je voor verwachtingen hebben? Wel zo dat wij dan als wij steun nodig zouden hebben dan ook een achterban hebben die misschien voor je zorgt en je erbovenop kan helpen.
- 7) Solidariteit. Mooie gedachte dat we in staat zijn om andere landen erbovenop te helpen zoals Oost-Europa dat opbloeiende. Mooi principe. Vind wel dat we onze eigen identiteit moeten behouden, een soort volksgeest. Wij zijn ruimdenkend over euthenasie, abortus, zou geen inmenging willen van de EU qua regelgeving. We zijn goed in staat om dat zelf op te lossen.
- 1) Naïef: landen die we spekken. Hoe lang moeten we daarmee doorgaan, EU/Brussel naïef in voortdurend spekken van allerlei landen die ver buiten je zicht liggen en waarvan de cultuur zo ontzettend verschilt van de westerse cultuur. Meer controle zou ik willen.

Lageropgeleiden: meer of minder Europa

Lageropgeleiden Eindhoven

- 4) Als ik door Eindhoven door de Kruisstraat loop heb ik het gevoel dat ik op vakantie ben. Er wil geen Hollander tussenwonen. We moeten alert blijven, hele kruisstraat is klein Turkije. We moeten blijven mengen. En de grenzen blijven open zegt de regering, maar Nederland is wel heel erg open. Pim Fortuyn had gelijk, en toen werd hij doodgeschoten.
- 7) Financiële beleid. samen sta je sterk en hoe groter je markt is des te sterker je staat t.o.v. Rusland, China, Amerika. Tegenwicht bieden. Als Europa sta je toch veel sterker dan als alleen Nederland.
- 8) Niet te veel regelzucht vanuit de EU. Over pietluttige dingetjes. Europa moet de grote lijnen uitzetten, ik ben heel erg voor economische samenwerking.
- 6) Belachelijk wat er nu allemaal gebeurt. Instinct is om je eigen soort of clubje te beschermen. Je kunt wel mengen maar je moet het niet als een golf parassieten over je heen laten komen.
- 5) Harder rechtssysteem, meer unie eenheid. De grotere regels voor aanranding en dergelijke dingen. En degenen die het gedaan heeft gaat terug naar zijn eigen land en blijft daar ook.

Lageropgeleiden Hoorn

- 7) Positief over gemak reizen (en zou nog makkelijker als iedereen Engels sprak).
- 1) Diversiteit culturen binnen Europa mooi, en gemak van reizen en betalen. Minder is dat sommige landen er te gemakkelijk mee omgaan qua geld. Gevoel dat Nederland de EU veel meer serieus neemt dan Griekenland en Italië. Jammer, gevoel dat er iets moois misbruikt wordt.
- 6) EU is uit zijn voegen gegroeid. Toen we begonnen met de EU was het op zich wel goed. Nu komen er steeds meer armere landen bij, dan is het geen voordeel meer dat je in de EU zit. Wij als klein landje zorgen voor de grotere (Italië, Griekenland) en worden helemaal leeggezogen om het groot te maken.
- 5) Positief is arbeidstekorten (beroepen in de zorg) opvangen met mensen uit de EU (Spanje).
- 8) Open Nederland op een mooie warme manier. We staan open voor mensen uit EU en geven ze de kans om te werken in een ander land. Hierdoor kunnen bepaalde boeren en bedrijven wel hun bedrijven voortzetten. Andersom zullen wij ook met open armen worden ontvangen. Er zullen altijd rotte appels tussen blijven zitten, maar vind het mooi dat we daarvoor open staan, mensen kans geven op een beter leven hier. Alleen moet wel op een bepaald niveau want al die uitkeringen aan het buitenland kunnen niet.
- 4) Te snel gegroeid. We zijn nu met iets van 30 landen en dat zijn er te veel. We hadden eerst moeten zorgen dat alles goed was voor we verder groeiden. Samenwerken op defensie is kostenefficiënter.
- 3) Brussel moet goed nadenken over immigratiebeleid en dat moet in elk land gelijk zijn. Eerst de grenzen afsluiten en aan de grens goede procedures. Eenduidig beleid (bijvoorbeeld op gebruik bestrijdingsmiddelen).
- 1) Idee dat Nederland heel serieus bezig is met EU en dat we best ver zijn en Duitsland ook. Griekenland en Italië nu niet op zelfde niveau en dat moet wel.

3 Thema's in spontane beleving EU

Nadat de verhalen zijn opgehaald, is met de groep besproken welke thema's men eruit haalde en zijn deze thema's kort nader besproken. De onderzoekers hebben tevens een thematische analyse op de verhalen gedaan. Uit de verhalen komt een aantal thema's naar voren die van invloed zijn op hoe de deelnemers de EU beleven. De thema's zijn, in willekeurige volgorde:

Wat valt op?

De lageropgeleiden in Eindhoven delen (met uitzondering van 1 verhaal over "praktische handigheidjes") uitsluitend negatieve verhalen over de EU, er is ook veel woede voelbaar in deze groep. In deze verhalen ligt het accent op (economische) vluchtelingen, de negatieve invloed van andere niet-westerse culturen (normen en waarden, mislukte integratie en criminaliteit) en op de noodzaak tot "eigen land eerst".

In de andere groepen wordt meer een mix aan positieve en negatieve ervaringen met (of ideeën over) de EU gedeeld.

In de groep hogeropgeleiden in Eindhoven komen relatief (vergeleken met de andere groepen) meer nuances naar voren als het gaat om allochtonen, vluchtelingen en immigratie. In deze is het merendeel werkzaam in het sociale domein, wat mogelijk maakt dat zij meer acceptatie of oog hebben voor deze groepen.

Bij een analyse van de verhalen (en de reflectie hierop door de deelnemers) valt tevens op dat hogeropgeleiden ook enkele verhalen delen die gaan over kansen/potentie van de EU (leren van elkaar, direct financieel voordeel voor inwoners realiseren).

Vrijheid en gemak van reizen

Met name het vlot kunnen reizen (geen douanecontrole) en de euro (een munteenheid) worden genoemd als positief aspect van de EU:

Een heel simpel voordeel is dat je heel makkelijk kunt reizen binnen Europa. Je hoeft geen geld meer te wisselen, dat is heel simpel. Dat geeft ook wel een vorm van vrijheid. Vrijheid van reizen binnen Europa vind ik wel een voordeel. De titel van mijn verhaal is vrijheid van reizen binnen Europa.

(deelnemer 6 hogeropgeleiden Eindhoven)

Deze verhalen kunnen niet los worden gezien van de verhalen over de keerzijde van de open grenzen: immigratie en (economische) vluchtelingen. Op immigratie en vluchtelingen wordt in een apart hoofdstuk ingegaan.

Gelijke bel- en internetkosten

Een verhaal in de groep hoger opgeleiden in Eindhoven gaat over het voordeel van gelijke bel- en internetkosten in heel de EU. Een deelnemer uit de groep hogeropgeleiden in Hoorn trekt dit breder, en vertelt een verhaal over de kansen die de collectiviteit biedt om financieel voordeel te behalen in het direct belang van EU burgers. Bijvoorbeeld ook door op collectieve schaal medicijnen in te kopen als EU.

Samen sterk, tegenwicht aan machtsblokken

Het thema samen sterk (financieel en veiligheid) komt naar voren in de verhalen en hun plenaire bespreking, maar is niet het meest dominante in de positieve spontane verhalen over de EU. Het blijkt later in de discussie wel een van belangrijkste aspecten die aan draagvlak voor de EU bijdragen (we hebben de EU nodig).

EU... samen economische belangen koppelen, omdat je in bepaalde gevallen sterker bent, dat je commercieel en economisch een macht hebt, ik zit ook te denken aan het leger, dat we een vuist kunnen maken naar andere landen.

Deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn

Kansen

In de groepen met hogeropgeleiden komen ook de kansen die de EU biedt naar voren. Kansen door open naar elkaar te kijken, ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren (bijvoorbeeld: hoe gaan andere landen om met zorg, met onderwijs, etc.). Een deelnemer in de groep in Eindhoven merkt hierbij op dat we juist kunnen leren van elkaar vanwege de diversiteit in aanpak van zaken, en dat mede daarom ook voorkomen moet worden dat de diversiteit verloren gaat door te vergaande regelgeving.

Economische vluchtelingen en grenzen dicht

Een groot thema in de verhalen betreft de stroom economische vluchtelingen en de problemen van de EU met het omgaan en beheersen hiervan. Veel van de verhalen gaan over de wens of gepercipieerde noodzaak om de grenzen te sluiten. Deze verhalen krijgen overigens nauwelijks tot geen weerwoord. Omdat dit thema later in het groepsgesprek diepgaander is besproken wordt voor de resultaten naar dit resultatenhoofdstuk verwezen.

Identiteitsverlies

In alle groepen komt de zorg om het verlies van de eigen identiteit naar voren. De deelnemers uiten unaniem sterk hun wens de eigen nationale identiteit te behouden. Er komen drie belangrijke oorzaken voor identiteitsverlies naar voren:

- Identiteitsverlies door andere niet-westerse (veelal moslim) culturen die domineren. Deze oorzaak voor mogelijk identiteitsverlies komt naar voren in de verhalen van beide groepen met lageropgeleiden. Veel verhalen gaan over de stroom niet-westerse immigranten en vluchtelingen die zorgt voor import en invloed van anders denkenden, andere normen en waarden. Met name de moslimcultuur wordt ervaren als een grote bedreiging. Deze angst/zorg komt in alle groepen sterk naar voren.

Ik vind dat Europa heel hard achteruit gaat in de samenleving. Mensen zijn alleen maar met zichzelf bezig, geen tijd meer voor niks, bekijken elkaar niet meer. Alles wat Europa binnenkomt, vind ik ergens niet goed. Want ze zeggen dat het vluchtelingen zijn, maar het zijn allemaal jonge mannen die alleen komen. En een vluchteling laat zijn vrouw en kinderen niet achter in een gebied waar het gevaarlijk is, dat is in ieder geval mijn mening. Dus alles wat er voor mij binnenkomt zijn voor mij geen vluchtelingen maar goudzoekers of gelukzoekers. Dat vind ik verschrikkelijk dat dat aan het gebeuren is hier in Europa. Ik zie het gebeuren dat wij binnen nu en enkele jaren worden overgenomen, en dat wij allemaal de islam zijn. Ik denk dat ik hier ook de oudste ben, ik ben gepensioneerd. Titel verhaal: de achteruitgang van Europa.

Deelnemer 1 lageropgeleiden Eindhoven

Wat ik denk, maar wat ik al zei, ik weet er eigenlijk niet zo heel veel van, vanuit mijn christelijk achtergrond, denk ik dat Nederland met zijn, van oorsprong christelijke identiteit, niet heel erg gebaat is bij EU, maar ik weet niet zo goed op grond waarvan ik dat denk. Dus dan liever wat minder EU. Want we zijn er niet zo bij gebaat als we die christelijke identiteit niet kunnen behouden. Dan denk ik dat als je het hebt over groepsdruk, als de grote landen ethische principes zouden willen gaan delen en EU gaat dat opleggen, dan zal een klein, van oorsprong christelijk landje daar toch bij moeten neerleggen. Het is een idee, ik heb er helemaal geen verstand van. Titel verhaal: Identiteitsverlies.

Deelnemer 1 hogeropgeleiden Hoorn

- Identiteitsverlies door aantasting van de soevereiniteit. Deze oorzaak voor mogelijk identiteitsverlies komt naar voren in de verhalen van beide groepen met hogeropgeleiden. Het betreft dan:
 - Identiteitsverlies door te vergaande, dwingende wet- en regelgeving vanuit de EU. Wet- en regelgeving die ten koste gaat van, of indruist tegen, het nationaal belang, de soevereiniteit, van de lidstaten. En ook door kan slaan in ineffectiviteit. Een deelnemer vertelt daarnaast een verhaal over dat Europa zo een mooie plek is juist door de grote diversiteit aan culturen en dat Europa geen eenheidsworst moet worden.
 - Identiteitsverlies doordat de EU 'alles' (lees: te veel) uitmaakt voor de lidstaten. Het gaat hier om machtsverhoudingen. Dit is alleen bij de verhalen in de groep hogeropgeleiden in Eindhoven naar voren gekomen.

Ik heb op zich helemaal niet zo'n positieve gedachte over Europa. Ik vind namelijk heel simpel, dat eigen identiteit van de diverse lidstaten gewoon volledig uitgevlakt wordt omdat Europa voor het alles uitmaakt, en de diverse landen de regeringen hebben zich daar maar naar te voegen. Dus. Titel: bedeedrang van Europa. En ik wil toch ook graag even inhaken op die diversiteit. Ik maak me inderdaad ook zorgen dat we de nuances kwijt gaan raken, als je het hebt over verschil in onderwijs en dat soort dingen. Je kunt heel veel van elkaar leren, maar als je dan heel veel regelgeving hebt waar iedereen krampachtig aan moet voldoen, ben ik bang dat die diepgang verloren gaat. Die gewoon heel veel mooie dingen kan brengen (...) Vooral de diversiteit maakt het heel interessant om bij elkaar te zijn en te groeien denk ik. Dus als je alles een soort eenheidsworst maakt, dat er ook heel veel verloren kan gaan.

Deelnemer 6 hogeropgeleiden Eindhoven

Ik vind Europa sowieso te veel alles opdringen. Van mij mag het allemaal wel wat minder. Maar dan in totaliteit. Ik bedoel, Europa, daar maken eigenlijk twee landen grotendeels de dienst uit en dat is Frankrijk en Duitsland. Die bepalen eigenlijk voor 80% wat er in Europa wel of niet mag of gebeurt. Op dat moment denk ik dus dat het niet 2 landen zijn die in Europa zitten, maar het zijn er 28 of zo iets? Die andere 26 landen die worden eigenlijk overdonderd door die 2. Dat vind ik niet kloppen. Titel: de machtsverdelingen binnen Europa.

Deelnemer 7 hogeropgeleiden Eindhoven

(Te veel) inleveren op de identiteit houdt een belangrijk afbreukrisico in voor draagvlak voor de EU blijkt uit een het volgende verhaal en ook uit de reacties van de deelnemers later in de gesprekken.

Ja, ik heb vroeger voor mijn werk veel in Oost-Europa gezeten, als ik het dan over de jaren heen zag, hoe die landen opbloeden daar voornamelijk door solidariteitsprincipe en de steun vanuit EU. Op een gegeven moment herkende je landen niet meer terug. Je zag wegen verbeteren, je zag binnensteden opknappen, en dat vind ik gewoon, ja, ik ben erg voor solidariteit, ik vind het een hele, mooie gedachte dat we in staat zijn om andere landen te helpen. Ik denk als het goed gaat in andere landen, dan gaat het ook goed met ons. Ja, dat vind ik een heel mooi principe, het enigste waar ik bang, nou ja, niet echt bang voor ben, maar, dat ik denk dat we onze eigen identiteit moeten houden, is echt met een soort volksgeest, wij zijn zeer ruimdenkend over euthanasie, over abortus, en ik zou daar geen inmenging willen zien van EU qua regelgeving, ik denk dat we goed in staat zijn om dat zelf op te lossen. Titel verhaal: solidariteit.

Deelnemer 7 hoger opgeleiden Hoorn

(te weinig) eenheid

Er worden ook verhalen verteld die juist gaan over te weinig eenheid, door een te grote diversiteit aan verschillende culturen en welvaarniveaus, en doordat niet alle landen dezelfde regels hanteren waar ze zich aan (zouden moeten) houden. Hierdoor is een volledige, 'echte' unie als het ware een utopie volgens sommigen:

Ik sta positief tegenover de EU, alleen zie ik het als een utopie, omdat ieder land toch zijn eigen regels en wetgeving toch uitvoert, dat respecteer ik, maar daardoor ontstaan hele, grote verschillen. ... En zou je alle regels gelijk moeten trekken om gelijkheid te kunnen krijgen en dat gaat nooit lukken, omdat er allemaal verschillende culturen en belangen spelen. Titel: 1 Europa utopie.

(deelnemer 4 hogeropgeleiden Hoorn)

Eenheid zou volgens de deelnemers in totaliteit niet haalbaar en wenselijk zijn (met name ook omdat deze dan ten koste gaat van de eigen identiteit), maar er komt wel de wens naar voren voor gelijkheid op bepaalde terreinen (voldoen aan gemaakte afspraken op het gebied van financiën, vluchtelingen en immigranten). Eenheid (een geloofwaardig machtsblok) wordt tevens gezien als een voorwaarde voor verdere groei. Eerst de zaken binnen de EU op orde (gelijkheid, eenheid), alvorens verder te groeien. Zeker ook omdat de EU nu al te groot is volgens een deel van de deelnemers.

EU is te groot

In de verhalen komt ook naar voren dat de EU te groot is geworden. De EU is te snel gegroeid, en is vooral gegroeid met armere landen met andere culturen en normen (Oost-blok landen). De groei van de EU zou een halt toegeroepen moeten worden, is de opinie. In elk geval tot de EU haar zaken intern (beleid, eenheid) op orde heeft.

De als te snel gepercipieerde groei maakt de EU als geheel niet per definitie sterker (te weinig eenheid) en kan zelfs ons nationaal belang schaden (kost te veel):

- Deze leidt volgens deelnemers tot een minder krachtige EU, omdat het lastig (dan niet onmogelijk is) om op 1 lijn te komen, juist ook vanwege grote cultuurverschillen en verschillen in welvaartsniveau.

Deelnemer 7) Een Europa is moeilijk. Mensen in Spanje leven anders dan mensen in Zweden. Deelnemer 6) Hoe zuidelijker in Europa je gaat, hoe heter het wordt. Daar zitten die haantjes, die mengen niet. Daarom gaat een unie ook niet. Deelnemer 1) Er wordt geprobeerd een goed Europa te kweken. Dat gaat ze nooit lukken, ze gaan nooit op een lijn zitten. Overal waar je komt, in elke grote stad in Europa, alles wordt overgenomen. Het is 80% moslims wat het overneemt.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

- Er zijn vooral veel armere landen bijgekomen (die leunen op de rijkere noordelijke lidstaten).

Ik vind het helemaal niet nodig dat alles Europa is. Eerst waren het er 7 landen, toen werden het er 13. Ik maak me een beetje zorgen over de eeuwigdurende expansiedrift van Europa, dat geef ik dan ook als titel. Je kunt niet de hele wereld vertegenwoordigen. Dat is mijn mening. Er komt elke keer een land bij, ik vind het niet nodig, of dat het zo zou moeten. Ik vind het fijn zoals het nu is, dat ik zo naar Praag kan rijden en kan bezoeken wat ik zou willen, maar ik vind het eigenlijk wel mooi geweest.

Deelnemer 3 hogeropgeleiden Eindhoven

Ik denk dat toen wij begonnen zijn met EU, met de euro, dat het op zich een wel goed was, niet teveel landen, er komen steeds landen bij, steeds armere landen bij en nu lijkt het wel alsof de rijke zeg maar, de rijkere landen een soort bank voor de armen zijn. Griekenland en Italië. Ik vind het dan geen voordeel dat je dan in de EU zit, want je moet niet alleen voor je eigen zorgen, maar ook voor de rest van EU zorgen en dan zijn wij maar een klein landje en Griekenland en Italië en Spanje zijn grote landen en ja. Je moet daar als het ware voor gaan zorgen. Het is net als met grotere bedrijven die gaan fuseren en dan is het alsof de kleine bedrijven die dan meegefuseerd zijn, die worden dan helemaal leeggezogen om dat andere bedrijf weer groot te maken en dat voelt nu eigenlijk ook een beetje zo. Titel: EU uit zijn voegen gegroeid. Dus te groot.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Hoorn

Kosten van de EU, financiën

De (te hoge) kosten van de EU zijn ook een belangrijk thema in de verhalen. Het betreft dan:

- De (veel te hoge) verhuiskosten van Straatsburg naar Brussel:

De titel weet ik nog niet, maar oud zeer ten opzichte van Europa. Ik ben eigenlijk heel erg voor de Europese gemeenschap, maar het verhuizen van Straatsburg naar Brussel is zo'n likdoorn op mijn voet omdat het gewoon heel veel geld kost, dat ik denk van als het jullie onderling al niet lukt om een probleem goed op te lossen, dan denk ik waar hebben jullie het dan over met elkaar, maar dat is vooral oud zeer... Verder vind ik het tempo waarin de relatief armere Oostbloklanden zijn toegevoegd ook lastig. Titel: het opheffen van de eeuwige verhuizing van Straatsburg naar Brussel

[Deelnemer 4 hogeropgeleiden Eindhoven](#)

- De financiële steun aan lidstaten zoals Griekenland en Italië. Bij dit laatste punt rijst vaak de vraag "hoe ver moeten we hierin gaan?". Vooral lageropgeleiden merken op dat ons eigen land eerst zou moeten komen. De financiële steun schaadt volgens hen (te sterk) onze eigen welvaart en toekomstperspectief (de zorg, onze pensioenen) etc. Een lageropgeleide in Hoorn zegt dat er in elk geval meer controle zou moeten zijn op financiële steun aan het buitenland.

Nederland eerst

In de groepen met lageropgeleiden komt het thema "Nederland eerst" sterk naar voren in de verhalen. De opinie is dat er te veel geld gaat naar financiële steun van andere lidstaten en naar vluchtelingen, wat te sterk ten koste gaat van de Nederlanders zelf. Er wordt in dit kader groot belang gehecht door deze deelnemers aan behoud van soevereiniteit en identiteit en het recht voor je nationaal belang op te komen en dit voor EU belang te laten gaan. Een lageropgeleide respondent merkt in dit kader op dat Orban met het dichthouden van de grenzen eigenlijk iets goeds doet: hij komt op voor zijn eigen land.

Ik vind eigenlijk dat ze binnen de EU bijvoorbeeld te veel geld naar Griekenland hebben gedaan. Ik vind eigenlijk, ja dat landen zichzelf meer moeten helpen, en Nederland ook. Want soms doen we net alsof er geen armoede is hier, of weinig geld, en iedereen die hierheen komt helpen ze wel, of mensen die in een buitenland het minder hebben dat daar allemaal geld naartoe gaat, maar ik vind dat ze eerst Nederland beter moeten maken, ook qua zorg. En dan pas andere landen of mensen helpen. Alsof er in Nederland geen armoede is. Omdat er altijd geroepen wordt dat Nederland rijk en welvarend is, en de zorg is goed geregeld. Titel: Eerst de Nederlanders.

[\(deelnemer 2 lageropgeleiden Eindhoven\)](#)

Je beschermt je eigen soort, het is instinct om je eigen clubje te beschermen, je kunt wel mengen, dat kan, maar je moet het niet als een golf parasieten over je heen laten komen.

[\(deelnemer 6 lageropgeleiden Eindhoven\)](#)

Onveiligheid

Je onveilig voelen is met name, maar niet alleen, een thema in de groepen met lageropgeleiden. Het betreft dan veelal het toegenomen gevoel van onveiligheid, door ongewenst of zelfs crimineel gedrag van mensen met een niet-westerse culturele achtergrond. De deelnemers refereren dan aan mensen met een andere culturele achtergrond in het algemeen, niet noodzakelijkerwijs immigranten of vluchtelingen. Alle negativiteit rondom mensen in ons land met een niet westerse migratieachtergrond werd spontaan aan de EU gekoppeld. Ook problemen die samenhangen met slechte integratie van allochtonen worden in dit kader genoemd. De scheiding tussen nationale problematiek en EU is hier aldus diffuus.

Veiligheid. De ene roept dat het veilig is. Ik ervaar soms dat het onveiliger is. ik voelde me in mijn eigen werkvlak vroeger veiliger dan op dit moment.... In heel veel culturen wordt homoseksualiteit niet geaccepteerd. En er wordt wel gezegd dat ik het moet accepteren dat dat bij het vak hoort, maar ik vind dat absurd. Ik voer mijn beroep uit, en niks meer of minder dan dat. En dat ik dan te horen krijg, dat er dan vanwege geloofsovertuiging dit gezegd mag worden. En de groep met die mening wordt steeds groter. In de grote steden is de verhouding inmiddels 50/50, dat baart mij wel zorgen hoor.

Deelnemer 5 hogeropgeleiden Eindhoven

Ik ben het helemaal met jou eens. Ik vind het echt een puinhoop. Ik voel me niet veilig in mijn eigen land, als ik zo naar de garage moet straks, dan loop ik om me heen te kijken van wat lopen daar voor capuchons. 80% in de gevangenis is anders denkend of licht getint, ik erger me daar helemaal krom aan. Ik vind Nederland is Nederland niet meer. Nederlanders sterven uit. Je krijgt een volksverschuiving. Iedereen gaat maar steeds verder naar de rand van de stad om meer rust te krijgen, ook in het verkeer en zo. Er zijn gewoon te veel mensen. Culturen die hierheen komen zijn dominant, tenminste dat denken ze, en die willen hun mening afdwingen, en daar ben ik vierkant op tegen. Vandaar mijn stem op de hele fijne PVV, hoewel ik daar nu niet meer zo'n voorstander van ben, maar dat is puur uit protest. Europa moet de grenzen dichtdoen, gewoon zoals het was. Er zijn heel veel mensen die het niet zeggen, maar dat interesseert mij dus echt niks. Dan ben ik maar niet sociaal. Titel: Europa moet de grenzen dichtdoen.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Eindhoven

Misbruik en noodzaak tot meer controle

Ook misbruik komt in de verhalen naar voren als thema. Het betreft dan veelal:

- Misbruik door vluchtelingen/immigranten: de goudzoekers of gelukszoekers die hier een betere toekomst willen, maar geen recht op verblijfsstatus hebben (zie hoofdstuk immigratie en vluchtelingen).
- Misbruik door Polen (uitkeringsfraude).
- Misbruik door lidstaten (Italië, Griekenland) die de EU niet serieus genoeg nemen, makkelijker omgaan met financiën (en waar wij voor opdraaien ten koste van onszelf), of zich niet aan de afspraken houden (bijvoorbeeld grenzen dichthouden en geen vluchtelingen opnemen). Hier wordt relatief veel aan gerefereerd in de verhalen, zeker ook omdat de perceptie is dat Nederland heel serieus en goed bezig is, en dat andere landen (Griekenland, Italië, Hongarije, Polen) dit niet zijn. Dit geeft een gevoel van oneerlijkheid, uit balans zijn.

Ik vind aan meer EU wel prettig dat... ik vind het mooi om alle culturen bij elkaar te zien. Ik snap alles van iedereen, iedereen zijn mening, snap ik. Maar ik vind het bijzonder om culturen te leren kennen, te weten, ermee om te gaan, mensen te spreken met andere geloven. En ik vind het ook heel mooi om gewoon makkelijk te betalen, gemakkelijk kunnen reizen. Wat ik minder vind aan EU is dat sommige landen er te gemakkelijk mee omgaan en daar bedoel ik mee qua geld. Ik heb idee dat NL EU veel serieuzer neemt dan bijvoorbeeld Griekenland of Italië. En in dat opzicht vind ik het jammer, want ik denk dat er iets heel moois is wat een beetje misbruikt wordt. Titel: EU misbruikt.

Deelnemer 1 lager opgeleiden Hoorn

Ik denk dat toen wij begonnen zijn met EU, met de euro, dat het op zich een wel goed was, niet teveel landen, er komen steeds landen bij, steeds armere landen bij en nu lijkt het wel alsof de rijke zeg maar, de rijkere landen een soort bank voor de armen zijn. Griekenland en Italië. Ik vind het dan geen voordeel dat je dan in de EU zit, want je moet niet alleen voor je eigen zorgen, maar ook voor de rest van EU zorgen en dan zijn wij maar een klein landje en Griekenland en Italië en Spanje zijn grote landen en ja. Je moet daar als het ware voor gaan zorgen. Het is net als met grotere bedrijven die gaan fuseren en dan is het alsof de kleine bedrijven die dan meegefuseerd zijn, die worden dan helemaal leeggezogen om dat andere bedrijf weer groot te maken en dat voelt nu eigenlijk ook een beetje zo. Titel: EU uit zijn voegen gegroeid. Dus te groot.

Deelnemer 6 lager opgeleiden Hoorn

Er blijkt een grote behoefte te zijn aan meer controle op naleving van afspraken en handhaving.

Tweeledigheid

In beide groepen in Hoorn komt spontaan al een tweeledigheid in de beleving van de EU naar voren (bij verhalen vertellen): de EU heeft positieve en negatieve kanten. Een tweeledigheid die, zoals later in de gesprekken zal blijken, ervaren wordt door een groter aantal deelnemers (ongeacht of zij voor- of tegenstander zijn van de EU), ook in

andere groepen. De vraag rijst bij een aanzienlijk deel van de deelnemers of de EU nog voldoende voordelen brengt, of de balans voor Nederland nog positief doorslaat.

Voor- en nadelen open grenzen

Het accent binnen deze tweeledigheid ligt op de voordelen van vrij reizen versus de nadelen van open grenzen. Als nadeel denken de deelnemers dan vooral aan immigratie door mensen met een andere culturele achtergrond, wat gezien wordt als een bedreiging voor de eigen cultuur/identiteit en vooral ook veiligheid:

Ik heb een sterk gevoel bij Nederland en ook bij de EU. Er zitten voors en tegens (...) Je hebt de open grenzen met de euro, het internet tegenwoordig, bellen, zoveel andere dingen, maar (...) alle kanten hebben de goeie kanten, maar ook de slechte kanten. Want die open grenzen, daar komen sommige landen ook weer van terug, want met alle vluchtelingen die her en der vandaan komen, het stroomt allemaal maar makkelijker in en uit. Daar is soms ook weinig zicht op van wat komt er binnen? Dat is gebleken uit die periode waarin heel veel vluchtelingen binnenkwamen, en dat het niet duidelijk was hoe ze binnen konden komen en waar ze zaten op bepaalde momenten. Zo heeft elk voordeel ook zijn nadeel. Titel verhaal: licht en donker.

(deelnemer 2 hogeropgeleiden Hoorn)

Mooie ervaringen delen met elkaar, ik ben erg voorstander van Europa, zonder het verliezen van onze eigen identiteit. Dat stukje cultuur dat moet je koesteren. Aan de andere kant, die grenzen zijn open en vrij, ik vind het heerlijk dat je gewoon lekker overal heen kunt gaan. Maar inderdaad dat een ander met een ander moraal kompas naar ons kan en op die manier door Europa kan reizen. Ik deel dezelfde zorgen.

(deelnemer 3 hogeropgeleiden Eindhoven)

Eigen identiteit en nationaal belang versus eenheid en machtsverdeling

Een ander aspect dat voor een tweeledig gevoel zorgt, heeft te maken met de macht van Europa die soms ten koste gaat van de eigen soevereiniteit, identiteit en eigen belang:

Ik vind alleen nu een te log apparaat, er zijn absoluut dingen die Europa kan meebepalen, omdat het belang van ons als werelddeel groot is, maar ik vind het nationale belang van vele onderwerpen moet absoluut in de landen zelf blijven. Ik merk wel veel dat Europa bepaalde dwingendheid heeft in het opleggen van bepaalde aanpassing in wet- en regelgeving, komen ook met nieuwe eigen dingen. Dat vind ik soms de lokale politiek een beetje doorsnijden, het belang van de mensen zelf in die landen. Titel verhaal: tweeledig.

(deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn)

De tweedeling komt ook naar voren in het verhaal over solidariteit dat eerder in deze paragraaf is opgenomen.

4 Toekomstwensen voor de EU

Uit de verhalen en de plenaire bespreking hiervan met de deelnemers zijn de volgende terreinen spontaan naar voren gekomen waar men meer of minder inspanningen van Europa nodig vindt. Sommige van deze terreinen zijn in deze fase van de groepsgesprekken slechts door in groepen spontaan genoemd. Echter: de toekomstwensen zoals die hieronder zijn weergegeven worden door alle groepen breed gedeeld (blijkt later in de gesprekken).

Meer Europa

In willekeurige volgorde:

- Meer gelijkheid en eenduidigheid binnen de EU: eenheid beleid, en in regel- en wetgeving:
 - Een gelijk immigratie- en vluchtelingenbeleid (toelating, maar ook luxeniveau van opvang zodat geen voorkeur voor bepaalde landen ontstaat).
 - Gelijke wet en regelgeving. Bijvoorbeeld: een bestrijdingsmiddel zou niet in het ene land wel toegestaan moeten zijn en in het andere land niet.

Het is heel belangrijk dat men in Brussel goed nadenkt over hoe het immigratiebeleid hier van toepassing moet zijn en dat het in elk land gelijk moet zijn. En ga eerst die grenzen afsluiten. En houd dan meteen aan de grens een goede procedure. Net als wat die kinderen hebben meegemaakt, dat moeten we allemaal niet hebben. En als we kijken naar onze landbouwwetgeving, wat we hier in Nederland gebruiken en hoe dat in strijd is met andere landen. In België en Duitsland kun je bestrijdingsmiddelen kopen die in Nederland allang verboden zijn. Ik vind dat gewoon een hele slechte zaak. Daar moet eenduidig beleid op zijn.

(deelnemer 3 lageropgeleiden Hoorn)

- Gelijke strafmaat (een deelnemer in de groep lageropgeleiden in Eindhoven), vanuit de gedachte dat we in Nederland te soepel zijn met straffen.

Opmerkelijk is dat men enerzijds meer eenheid wil, en anderzijds juist de eigen identiteit wil behouden. De eenheid wordt spontaan vooral gezocht in gelijke afspraken en beleid. Maar zou de cultuur van een land niet te veel moeten uitvlakken.

- Meer controle en handhaving, teneinde misbruik van de EU en Nederland tegen te gaan.
 - Op de lidstaten: de insteek hierbij is: wat je hebt afgesproken moet je nakomen, waarom heb je anders afspraken gemaakt?. Alle lidstaten moeten de gemaakte afspraken even serieus nemen. Als terreinen voor meer controle zijn naar voren gekomen: opnemen van vluchtelingen, je houden aan financiële afspraken (niet zomaar leunen op de EU).

Als België akkoord zegt, we gaan het doen, dan vind ik het belangrijk dat ze het doen. En als ze het dan niet doen, dan vind ik het belangrijk dat de EU zegt: Je zit alleen in de EU omdat je goed genoeg ervoor bent. Je komt niet zomaar in de EU. Als er gevraagd wordt "geen plastic zakjes", dan vind ik het belangrijk dat je je eraan houdt.

(deelnemer 1 lageropgeleiden Hoorn)

- Op immigranten en vluchtelingen(stromen) en op gedrag van immigranten, vluchtelingen en "allochtonen":
 - Voorkomen dat er te veel ons land of de EU binnen komen
 - Vergroten van de veiligheid(sbeleving): grote vergrijpen (aanranding, verkrachting, beroving) straffen met uitzetten naar eigen land (genoemd door groep lager opgeleiden in Eindhoven), bendes uit Oost-Europa in kaart brengen en oppakken
- Betere en snellere procedures voor asielaanvraag en uitzetting (lager opgeleiden Hoorn)
- Meer samenwerking
 - Leidt tot economisch/financieel voordeel en een zo krachtig mogelijk machtsblok ten opzichte van Amerika, Rusland en China
 - Leidt tot beter en effectiever werken (kennisuitwisseling, zie ook eerdere resultaten over kansen en behoud eigen identiteit), dit biedt ook kansen voor ontwikkeling en groei (hogeropgeleiden)
 - Kan leiden tot efficiënter inkopen van defensiematerieel (groep lageropgeleiden Hoorn)

Minder Europa

- Grenzen dicht (zie hoofdstuk immigratie en vluchtelingen)
- Geen verdere groei van de EU
 - om risico van verlies van identiteit te beperken
 - eerst is meer eenheid in beleid nodig
 - de angst dat uitbreiding van de EU ons vooral geld zal kosten en niet navenant zal opleveren (toetreding landen met andere culturen, toetreding relatief armere landen die financiële steun nodig hebben)
- Minder geld naar het buitenland; Nederland eerst (lageropgeleiden Hoorn en Eindhoven)
- Minder regelzucht (lageropgeleiden Eindhoven)

Top 3 belangrijke thema's voor de toekomst

1 Werkwijze

Aan de deelnemers is een lijst met een achttal thema's uitgedeeld, waarop de deelnemers hebben kunnen aangeven welke onderwerpen zij belangrijk of juist minder belangrijk vonden voor de EU in de toekomst. Dit is gedaan nadat de spontane top of mind beleving is 'opgehaald' door het laten vertellen van verhalen over de EU.

Eerst heeft men individueel schriftelijk zelf thema's gekozen die men belangrijk vond (waar moet de EU zich meer of juist minder mee bezig gaan houden in de toekomst). Daarna zijn de keuzes kort plenair besproken. Er is vooral in kaart gebracht welke relevantie men spontaan aan de onderwerpen toekent voor de toekomst van Europa en de EU.

De thema's zijn kort besproken. Daarna zijn enkele thema's meer in detail besproken, en is ook een nieuw 'bottom up' thema ingebracht in de discussie. Hieraan wordt meer gedetailleerd aandacht gegeven in aparte hoofdstukken (immigratie/vluchtelingen, milieu/klimaat, gelijkheid man-vrouw, EU grens- en kustbewaking).

2 EU als gegeven

Bij dit onderdeel van het groepsgesprek zien we dat de deelnemers zich meer bewust worden van de breedte aan terreinen waarop de EU actief is, en ook dat zij de EU meer als een gegeven gaan zien (los van of zij voor of tegen de EU zijn). Dat komt ook door de vraagstelling "waar moet de EU zich in de toekomst meer of minder mee bezig houden?". De insteek is veelal "als we dan toch een EU hebben, dan moet de EU in de toekomst zich vooral bezig gaan houden met". Het spontane beeld van de werkterreinen van de EU dat naar voren is gekomen bij het verzamelen van verhalen werd gedomineerd door: vrij reizen, immigratie/vluchtelingen, handel en financiële steun.

3 Belangrijke thema's

In dit hoofdstuk worden de spontane reacties op de thema's gegeven, indien deze kort zijn besproken (dit is niet bij alle groepsgesprekken voor alle thema's het geval geweest).

De thema's Immigratie en Vluchtelingen en Milieu en Klimaat worden in aparte hoofdstukken gegeven, omdat de associaties en wensen ten aanzien van de toekomst van de EU op deze terreinen meer diepgaand zijn geëxploreerd.

Werkwijze

Het aantal stemmen dat aan de thema's is gegeven wordt weergegeven in onderstaande tabel. Deelnemers hebben elk individueel aangegeven met welke onderwerpen de EU zich in de toekomst meer bezig zou moeten houden (hen is gevraagd naar een top-3, soms heeft men meer of juist minder dan 3 thema's gekozen, wat verklaart waarom de optelling van de scores niet altijd drie keer het totaal aantal deelnemers vertegenwoordigt).

Bij de keuze van thema's waar de EU zich meer of minder mee bezig zou moeten gaan houden in de toekomst, kozen deelnemers vooral thema's waar zij ervaren dat er sprake van een probleem is waar tegenop getreden moet worden.

De keuze van de deelnemers betekent niet dat de andere onderwerpen voor hen niet belangrijk zijn. Het geeft vooral een indicatie van waar men vooral een toenemende rol/aandacht van de EU ziet weggelegd. Hierbij moet nadrukkelijk opgemerkt worden dat dit onderzoek geen getalsmatige representativiteit heeft, slechts een inhoudelijk representatieve. Wel geven de aantallen een indicatie van welke onderwerpen volgens de deelnemers meer aandacht van de EU behoeven in de toekomst.

	Lageropgeleiden Eindhoven	Lageropgeleiden Hoorn	Hogeropgeleiden Eindhoven	Hogeropgeleiden Hoorn
Tekort aan democratie in EU	n=3	n=5	n=3	n=0
Europese defensie	n=1	n=6	n=0	n=3
Omvang van de EU en het toetredingsbeleid	n=2	n=2	n=2	n=0
Budget / kosten van de EU	n=1	n=3	n=0	n=3
Handel, een stabiele Europese economie en de euro	n=1	n=5	n=1	n=5
Milieu / klimaat	n=3	n=6	n=5	n=5
Criminaliteit en politie-samenwerking	n=7	n=6	n=6	n=2
Immigratie en vluchtelingen	n=8	n=6	n=3	n=7

Wat valt in eerste instantie op?

De thema's Milieu en klimaat, Immigratie en vluchtelingen en Criminaliteit en politiesamenwerking worden gezien als urgente, grensoverschrijdende thema's waar de EU zich in de toekomst meer mee bezig zou moeten houden. Uit de bespreking van deze thema's blijkt dat het thema criminaliteit en politiesamenwerking veel raakvlakken of overlap heeft met het thema Immigratie en vluchtelingen. Opvallend is dat het thema immigratie en vluchtelingen in de groep hogeropgeleiden in Eindhoven niet als belangrijkste thema naar voren is gekomen.

Er is geen duidelijke verklaring hiervoor. Wel is een groot deel van de deelnemers in deze groep (5 van de 7) werkzaam in het sociale domein van de gemeente of in de GGZ. Mogelijk heeft dit een rol gespeeld, we zagen bij deze groep een grotere acceptatiegraad van vluchtelingen en meer gevoel voor de problematiek waar vluchtelingen zelf mee te maken hebben, omdat zij daar zelf beroepsmatig mee te maken hadden.

Hierna volgt een weergave van de reacties of motivaties voor de keuze van deze thema's, voor zover bekend.

Tekort aan democratie in Europa

In de groep lageropgeleiden in Eindhoven is de motivatie voor de keuze van dit thema niet zozeer dat zij denken dat er sprake zou zijn van te weinig democratie in de EU, maar dat zij niet goed weten hoe zij vertegenwoordigd zijn in de EU (kennis). Zij pleiten voor meer zichtbaarheid en kennisoverdracht zodat zij minder onwetend zijn op dit gebied:

Deelnemer 3) Het staat heel ver van de Nederlanders af. De helft van de tijd heb je geen idee waar ze het over hebben. Er gebeurt van alles, maar of het nou echt zo democratisch is allemaal? Deelnemer 2) Ik heb hetzelfde. Ik heb geen idee wat wij daarin te zeggen hebben, te stemmen. Het is een beetje onduidelijk wat ze allemaal in Brussel kunnen en willen doen en wat voor stem wij daarin hebben.

(fragment lageropgeleiden Eindhoven)

Een andere deelnemer in deze groep wenst meer vrijheid voor landen om bepaalde onderwerpen zelf te regelen. Waarbij Brussel dan is voor de grote lijnen.

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt ook gerefereerd aan Hongarije: een land dat volgens een deelnemer op weg zou moeten worden geholpen om meer democratisch te worden.

Europese defensie

De groep hogeropgeleiden in Eindhoven is van mening dat de EU zich niet nog meer dan nu het geval is met defensie moet bezig houden. De meeste deelnemers uit deze groep zijn van mening is dat het nu goed gaat en dat we voldoende een blok vormen. Er is weinig animo voor een Europees leger (gevaarlijk, kost extra geld). Enkele deelnemers in deze groep denken spontaan ook aan inspanningen met betrekking tot de bewaking van de buitengrenzen (immigranten/vluchtelingen), en geven aan dat dit een belangrijk aspect voor defensie is.

7: Moeten ze helemaal niks mee doen. 3: Als je zegt defensie, dan denk ik aan luchtmacht, landmacht, zeemacht, ik denk niet dat we dat moeten willen. Als jij bedoelt grensbewaking, dan zeer zeker wel. Dan komt het meer bij het thema immigratie vluchtelingen. Ik vind dat ze daar nu al meer dan genoeg aandacht aan besteden. 7: Ik vind dat een heel gevaarlijk iets, die Europese defensie. Die landen die zeggen, jullie kunnen me wat met die vluchtelingen, daar hebben ze het al gehad over dat ze daar moeten ingrijpen. En dan kan het zijn dat defensie langskomt en zegt, jullie doen dit en anders, weg met die hele meuk.

Wanneer de EU-expert inbrengt er zaken aan het veranderen zijn bijvoorbeeld in binnen de NAVO verhoudingen, en dat nagedacht wordt over hoe dit gestalte zou kunnen krijgen (samen schepen aanschaffen, R&D, vliegtuigen, tanks, of op een nog hoger niveau een Europees leger), dan levert dit bij enkele respondenten als reacties op dat er andere onderwerpen zijn die meer prioriteit verdienen (immigratie/vluchtelingen, klimaat, criminaliteit en politiesamenwerking). Een deelnemer merkt op "niet verwacht te hebben dat iemand dat zo serieus zou nemen".

Een deelnemer in de groep lageropgeleiden motiveert de keuze voor dit thema, met het argument dat hij voorstander is van de (Europese) dienstplicht, als middel om (Europa-breed) discipline bij te brengen en respect voor elkaar. Omdat het daar tegenwoordig aan ontbreekt.

De deelnemers in de groep hogeropgeleiden in Hoorn, die dit thema kozen als belangrijk motiveren dit als volgt:

- Het is goed een zo groot mogelijk blok te vormen tegen de andere grote blokken van de wereld (Rusland, Midden-Oosten, Amerika).
- Mogelijk kan Europese samenwerking ook een stukje kostenbesparing opleveren.

Omvang van de EU en het toetredingsbeleid

In alle groepen is naar voren gekomen dat de EU niet meer (of in elk geval niet nu) zou moeten groeien (zie het hoofdstuk over de top of mind beleving van de EU, bij het kopje "EU is te groot"). Ook rijst de vraag of uitbreiding ook meer kracht betekent (cultuurverschillen en welvaartsverschillen kunnen ook afdoen aan kracht), waarbij het merendeel van de deelnemers dit op dit moment in twijfel trekt of zelfs ontkent.

Dit thema is niet vaak gekozen als een van de voornaamste thema's waarmee de EU zich meer moet bezighouden. Enkele fragmenten of citaten:

8: Ik denk dat je heel goed moet kijken welke landen je erbij haalt. Nu is er weer een probleem met Hongarije, waarom moeten ze er dan bij? 7: Waarom doen ze dat denk je, omdat ze dan dichterbij Rusland zitten. 8: Als je hoort van corruptie, sommigen zullen zeggen haal ze erbij probeer het te veranderen, ik zou zeggen; laat ze alleen en het zelf oplossen. 6: Ik vind dat immigratie/vluchtelingen samenhangt met de omvang EU. (moderator: niet nog meer landen dus?) 6) Ja.

[groep lageropgeleiden Eindhoven](#)

5: Waar ligt de grens? 3: Hoe groot willen we worden, en waarom? Waarom moeten er zoveel landen erbij. Godzijdank is dat niet gebeurd. 7: Nóg niet gebeurd. 5: Het feit dat Engeland nu die Brexit doet, dat heeft zijn reden. Hoeveel, ten koste waarvan, is de vraag. Waar ligt de grens? 7: Het wordt te groot, door de cultuurverschillen onbestuurbaar, en een aantal landen houden zich niet aan de wetten. 4: Ik vind dat ze hun eigen organisatie niet goed op orde hebben. Dat hoort hierbij. Het Europees parlement moet de eigen organisatie goed op orde hebben, en dat ze dan dingen kunnen gaan regelen. Er is nog veel niet op orde. (moderator: waar denk je aan?) 4: Vergoedingen, Straatsburg/Brussel, wel of niet vluchtelingen, prioriteiten stellen. Dat ze met elkaar zeggen, dit kunnen we behappen, dit doen we als eerste. (moderator: wat heeft dat te maken met toetredingsbeleid?) 4: Ik zie wel een relatie. Als je je kern niet duidelijk hebt, en het wordt nog groter, dan vliegt het uit de bocht.

[groep hogeropgeleiden in Eindhoven](#)

Budget/kosten van de EU

Het is altijd belangrijk om op de kosten te letten is de opinie. In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt gerefereerd aan de kosten van de verhuizing van Straatsburg naar Brussel (en kosten voor kantoorinrichting). Ook de kosten van steun aan andere landen wordt genoemd. Samenwerking zou kunnen leiden tot kostenefficiency.

6) Die Europarlementariërs, het EU-parlement, al die reiskosten eens in de week naar Brussel, dat kost enorm veel dat zou wat mij betreft minder kunnen. 8) Elke euro is er 1 teveel die erheen gaat, als je budgetten bekijkt en waar het geld naartoe gaat, dan kijk ik daar met lede ogen naar. Het wordt in een grote pot gestopt en dan gaan ze samen besluiten, we gaan hier geld in stoppen, het grootste deel gaat naar een gebouw met mensen die gaan discussiëren en die gaan dan beleid maken. Je hebt grote groepen in dienst van orgaan en het wiel opnieuw gaan uitvinden. 5) Toen de crisis begonnen was, kwam er een nieuw budget vrij over kantoorinrichting, doordat het zo traag en groot is, was het zoveel jaren geleden vastgelegd, dat vind ik nadeel, de grootheid en logheid en dat er zo ongelooflijk veel geld verkeerd wordt uitgegeven.

[fragment hogeropgeleiden Hoorn](#)

Ik was verbaasd over de pensioengerechtigde leeftijd in Griekenland. En wij maar spekken (...)

[Deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn](#)

In de groep lageropgeleiden in Hoorn wordt opgemerkt dat er minder geld naar het buitenland zou moeten gaan, en dat hier strenger op zou moeten worden toegezien. Een deelnemer in de groep lageropgeleiden in Eindhoven uit zich zeer kritisch, maar dit wordt door een pro-Europa deelnemer genuanceerd:

5) Ze pakken en ze pakken maar. 7) We krijgen heel veel terug van de EU maar we realiseren het ons niet.

(fragment lageropgeleiden Eindhoven)

Handel, een stabiele Europese economie en de euro

Het thema wordt gezien als zeer belangrijk, zeker omdat Nederland een handelsland is. Ten tijde van het onderzoek zijn handelsoorlog, handelsbescherming en importheffingen (Trump, China, EU) actueel. Het is belangrijk dat we een sterk handelsblok zijn (samen sterk). Alhoewel gekozen als belangrijk, is dit voor de deelnemers niet een thema waarmee de EU zich meer (dan nu) zou moeten bezighouden in de toekomst. Wel wordt vrije handel gezien als een belangrijk pluspunt van de EU voor Nederland.

Samen economische belangen koppelen, omdat je in bepaalde gevallen sterker bent. Dat je commercieel en economisch een macht hebt.

Deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn

Ik denk dat dat een van de positieve dingen is van de EU. De handel en dat je ook sterk kan staan tegenover grootmachten zoals Amerika. Als je een klein pionnetje bent dan tel je niet meer mee. Maar als je samen bent, dan ben je geen pionnetje meer.

Fragment lageropgeleiden Hoorn

In alle groepen is gesproken over financiële steun aan andere landen zoals Italië en Griekenland. Met name de lageropgeleiden geven aan dat er een grens zou moeten zijn aan deze steun en dat er meer controle op zou moeten zijn. Dat is voor hun gevoel nu beiden onvoldoende het geval.

7: Geen geld naar het buitenland. 5: Er mag wel geld naar het buitenland, maar beheersbaarder. Er is te weinig toezicht, het moet gewoon strenger.

Fragment lageropgeleiden Hoorn

In de groep lageropgeleiden in Eindhoven gaat het gesprek ook over handelsbescherming toepassen. Een deelnemer in deze groep doet de suggestie om alleen nog Europese producten te kopen, ter versterking van de Europese economie (net als Trump nu doet in Amerika). Een andere deelnemer ziet hier weinig heil in omdat we zelf ook graag goedkope producten kopen, en omdat we als doorvoerland (scheepsvaart) juist profiteren van handelsstromen.

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt opgemerkt dat het voor een stabiele Europese economie ook nodig is dat de EU niet verder uitbreidt met “nog meer derde wereldlanden”.

Criminaliteit en politiesamenwerking

Dit thema wordt in gezien als een belangrijk terrein voor de EU. Immers, de problematiek is grensoverstijgend. Met uitzondering van de groep hogeropgeleiden in Hoorn, wordt dit thema zelfs gezien als een van de belangrijkste.

Criminelen en terroristen kunnen vrij door Europa reizen, waardoor je het zicht op ze verliest. In dit kader wordt gerefereerd aan (zigeuner)bandes uit Oost-Europa die door de open grenzen in heel Europa rondtrekken.

Ook de opsporing van Jos Brech, door internationale samenwerking, wordt in de groep lageropgeleiden in Eindhoven genoemd als voorbeeld van een goede samenwerking op dit gebied.

De lageropgeleiden uit Eindhoven en de hogeropgeleiden uit Hoorn hebben het bij dit thema ook over vluchtelingen en immigranten. De link die de lageropgeleiden uit Eindhoven zien is dat het in hun beleving vaak “de buitenlanders met andere culturele achtergrond zijn die crimineel zijn”. Zij voelen zich hierdoor niet veilig op straat en wensen een harde aanpak, soms ook met een strafmaat voor alle lidstaten (waarbij van Europees niveau wordt verwacht dat de strafmaat strenger zal zijn). De hogeropgeleiden uit Hoorn geven aan dat de EU zou moeten samenwerken (en straffen) in het geval waarin een lidstaat andere lidstaten schade toebrengt, zich als het ware crimineel gedraagt. Als voorbeelden worden genoemd: Hongarije die de grenzen dichthoudt (EU zou Hongarije moeten kunnen bestraffen met uittreding uit EU), uitkeringsfraude door duizenden Polen.

4: Ze lopen achter de feiten aan. We zijn hier echt te mild. Jos Brech is opgepakt in Spanje. Als een Nederlander daar iets steelt is het “hand eraf”. Doet hij zoiets hier dan krijgt hij een kamer met TV. Ja, dan doen ze het wel express hier. 1: Eens de dader wordt hier beschermd. Het slachtoffer is de dupe. 6: De onderlinge communicatie tussen de inlichtingendiensten moet beter. Dat hapert nogal wel eens. De FBI weet ooit iets en dan weet Interpol het niet. Een geheel, een unie. Dat al die politiecorpsen open zijn naar elkaar. Dan pakken ze veel meer mensen op.... 1: De EU moet strenger straffen. 8: reisverbod voor mobiele bandes. 4: Hoe ga je dat controleren? Maar in welk land ik ook kom, ik word zowat uitgekleeed (grenscontrole). Terwijl hier, hier kun je zo het vliegtuig uitlopen. 5: Er moet een linie komen en waar het te soft is moet het omhoog gebracht worden.

Fragment lageropgeleiden in Eindhoven

1: Je begint niet zo veel tegen criminaliteit met grenzen die open zijn en waarover criminelen her en der kunnen verplaatsen. Daar kun je als Nederland niet in je eentje tegen optreden. 7: Ik vind politiesamenwerking wel goed geregeld binnen de EU. Ik denk dat er wat meer tijd en geld gestoken kan worden in een task force. Om de problemen meer bij de wortel aan te pakken. Bijvoorbeeld rondreizende bendes, het scannen van mogelijke terroristische dreigingen.

[Fragment hogeropgeleiden in Hoorn](#)

Bij extra informatie door de EU-expert geven de lageropgeleiden in Eindhoven aan dat zij voorstander zouden zijn voor een Europese strafmaat, redenerend vanuit de gedachte "dat ze toch een Europa willen zijn", en dat voor eenheid een strafmaat goed is. Echter, een deel van hen wil bij nader inzien dat landen dit in eigen hand kunnen houden. Dat zou meer recht doen aan culturele verschillen tussen landen. Ook zegt een deelnemer te verwachten dat Europa nooit tot een strafmaat kan komen, juist vanwege de culturele verschillen tussen de lidstaten. De omslag in de voorkeur van een van deze deelnemers lijkt te komen doordat de EU-expert vertelt dat Nederland een relatief milde strafmaat kent, en deze mogelijk strenger zal worden wanneer er een Europese strafmaat zal worden gehanteerd.

Resultaten Immigratie en vluchtelingen

1 Tijdsgeest onderzoek

Ten tijde van het onderzoek zijn een aantal zaken actueel:

- De voorgenomen uitzetting van twee kinderen naar Armenië (Lily en Howick), na een asielprocedure van 10 jaar. Dit heeft tot veel media-aandacht, commotie en verontwaardiging geleid (ongewenste en zeer schrijnende situatie). Uiteindelijk heeft Staatssecretaris Harbers zijn discretionaire bevoegdheid gebruikt om de uitzetting van de twee tieners tegen te houden.
- Hongarije houdt de grenzen dicht om de stroom immigranten en vluchtelingen tegen te houden (tegen de EU-afspraken in).
- Er is veel bekendheid gegeven aan de schrijnende, mensonterende omstandigheden waaronder immigranten en vluchtelingen worden opgevangen.
- Het kabinet is bijna gevallen om de bed-bad-brood regeling voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

2 Beleving

Perceptie: Nederland doet het goed

Uit de reacties van de deelnemers komt hun perceptie naar voren dat Nederland het goed doet op het gebied van immigratie en vluchtelingen. Beter bijvoorbeeld dan landen als Hongarije, Polen (die geen vluchtelingen opnemen) en Italië, Spanje en Griekenland (die de buitengrenzen niet goed bewaken).

Problemen overheersen, dreiging en onmacht

In alle groepen worden vluchtelingen en immigranten ervaren als een zeer belangrijk thema voor de EU om zich in de toekomst mee bezig te houden. Men ervaart zeer veel problemen en bedreigingen. Waarbij het gevoel overheerst dat de problemen niet (voldoende) beheerst worden, of beheerst kunnen worden, wat weer resulteert in gevoelens van onmacht.

Het beeld wordt vooral bepaald door economisch vluchtelingen (die onterecht in Europa, vooral in Nederland zijn), en die ons wel veel kosten, voornamelijk:

- Geld, onze welvaart.
- Onze veiligheid.
- Onze identiteit.

Door de open grenzen is er geen zicht op deze mensen, wat het probleem nog meer onbeheersbaar maakt.

De deelnemers denken pas in een later stadium aan echte (politieke of oorlog) vluchtelingen. Hierover uiten de deelnemers zich genuanceerder en menselijker. Vrijwel geen van de deelnemers praat spontaan over de grote migrantenstroom die in Italië zit, en over hoe hier mee omgegaan zou moeten worden.

Er komt een aantal aspecten naar voren die de beleving kenmerken. Een schematische weergave (met een willekeurige volgorde in de aspecten van de buitenste cirkel):

EU-kwestie

Deelnemers vinden dit spontaan een thema voor de EU. Meer eenduidigheid van regelgeving, en een eerlijke verdeling van vluchtelingen over de lidstaten.

*Ik denk ook dat als je het centraal doet, dan voorkom je wel meer problemen.
En dan dek je ook de kosten gezamenlijk.*

Deelnemer 5 hogeropgeleiden Eindhoven

Eigen volk eerst

De niet aflatende stroom vluchtelingen vormt een bedreiging van het welvaartsniveau. De lageropgeleiden in Eindhoven uiten veel gevoelens van woede hierover. Zij hebben het idee dat de balans in solidariteit met anderen doorslaat en dat zij zelf niet meer gezien worden. Hun beleving is dat “zij van alles krijgen”, terwijl wij ons te pletter werken en geconfronteerd worden met achteruitgang. Als land, maar ook persoonlijk (hoge kosten van de zorg, lange wachtrijen, pensioenen, huisvesting, etc.):

1: Het is raar dat mensen die al tien jaar ingeschreven staan geen woning krijgen, en dat mensen die hier een dag wonen alles krijgen. 6: Ja. Als je eerst goed bent voor je eigen volk, dan word je milder. Als je moeder maar een keer per week gewassen wordt, dan scheidt dat haat.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

Het gaat dan niet alleen om vluchtelingen die van alles krijgen, maar ook om financiële steun aan andere landen die ten koste gaat van onze welvaart. De reacties van de lageropgeleiden in Eindhoven strekken zich tevens uit naar mensen met een niet-westerse achtergrond in ons land (“allochtonen”) en de problemen die zij met deze groep allochtonen ervaren (criminaliteit, bescherming milieu, verlies van westerse/Nederlandse identiteit).

Ergens hoop ik gewoon dat de EU uit elkaar valt en dat het weer wordt zoals het was. Ik denk dat wij het vroeger beter hadden toen wij niet in de EU waren. Voor mijn gevoel was het gewoon beter, inderdaad met de grenzen dicht. Toen kon niet iedereen zo naar binnen.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Eindhoven

3 De toekomst

Primair: (buiten)grenzen dicht en dan werken aan meer structurele aanpak

De oplossing voor het probleem wordt door een groot deel van de deelnemers primair gezocht in het (onmiddellijk) sluiten van de grenzen. Vanuit rust zou de EU voorts moeten werken aan een meer structurele aanpak van het probleem.

Nu in de steden, en dat is in Nederland nog minder dan in Zweden of Brussel, daar kun je bijna niet meer komen. Daar moeten de problemen opgelost worden met de integratie van de mensen die er al zijn. Buitengrenzen dichthouden. We kunnen niet als Europa het hele midden oosten hier verwelkomen. Eerst beleid maken om hier de problemen op te lossen. Niet meer nog veel meer nieuwe mensen toelaten.

deelnemer 8 lageropgeleiden Eindhoven

De hoop van een deel van de deelnemers is dat dit ook hen rust zal brengen. Zij ervaren nu veel problemen met “allochtonen” in het algemeen (identiteitsverlies, gevoel van onveiligheid) en verbinden deze problemen spontaan aan immigratie en vluchtelingen en de open grenzen binnen de EU.

Enkele deelnemers vinden dat Nederland zelf de grenzen moet mogen sluiten, net als Hongarije nu doet. Zo lang dat wettelijk niet mag, vinden ook zij dat de EU grenzen dicht moeten, en dat een strenge grensbewaking nodig is.

Structurele maatregelen

Men is unaniem van mening dat deze stroom vluchtelingen gestopt moet worden, wat om andere, effectievere en hardere maatregelen vraagt. De meer structurele aanpak zou moeten leiden tot een betere beheersing van het probleem.

Oplossingen worden spontaan gezocht in:

- Een EU aanpak, gelijk voor heel de EU:
 - universele toelatingscriteria.
 - sommige deelnemers zien hierin spontaan juist geen taak voor de EU weggelegd en zijn van mening dat dit altijd in handen van de landen zelf zou moeten blijven.
 - gelijktrekken van het luxe niveau in EU-landen, waardoor geen voorkeurslanden meer ontstaan.

Ik vind het bijzonder dat ze vluchten uit een land waar oorlog is of zoiets, en dan ze weten in welke EU-landen ze moeten komen en in welke niet.

Deelnemer 3, hogeropgeleiden Hoorn

8: De EU zou dat moeten aanpakken. Anders krijg je dat mensen gaan landje hoppen. En is het in ene land beter dan in het andere. Nu heb je ook met die mensen die koste wat het kost naar Engeland willen. Je moet wel voorkomen dat er een hele ronde van vluchtelingen van land naar land gaat. 2: Meer een lijn trekken qua immigratiebeleid. Die lijn is er nu niet (moderator: waar komt dat door?) (moderator: moet de EU zich bemoeien met hoeveel ze krijgen?) 4: Het moet een beetje gelijk zijn. 8: Veiligheid bieden, basisbehoefte. Brood bed bad beleid. (moderator: Ja, wat vinden jullie daarvan?) 6: in de EU, overal het zelfde.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

Toelatingsbeleid neerleggen bij de landen zelf. Maar grenzen met de Europese landen samen. Omdat ik vind dat de grensstaten niet belast moeten worden met zo een druk. Dat zijn dingen die je wel collectief zou kunnen doen.

Deelnemer 8, hogeropgeleiden Hoorn

- Betere, strengere grensbewaking, met name in Middellandse-Zee landen.
- Screening en opvang van vluchtelingen in de regio.

6: De EU moet universele criteria hebben, een universeel traject over toelaten en afwijzen. En dat de mensen buiten Europa in de procedure gaan. Dat ze niet die boten in hoeven of zich verstoppen. Het zou goed zijn om mensen vooraf in procedure te stoppen, voordat ze überhaupt naar Europa komen. 1: Het zou wel helpen. 3: Heel goed idee. Heel veel leed en schrijnende situaties kunnen worden voorkomen. 7: Ik ben het er helemaal mee eens maar houd je dan aan die structuur en formaliteiten en als ze aankomen met zo'n bootje, stuur ze dan lekker terug. Ze hebben zich niet aan de regels gehouden en dus mogen ze hier niet komen. 4: Het zou wel een rem kunnen zijn als je van te voren al weet of je er in aanmerking voor komt of niet.

Fragment hogeropgeleiden Eindhoven

- Het verplichten van het naar rato opnemen van vluchtelingen (verdeelsleutel).
 - In beide groepen in Eindhoven pleit een deelnemer voor het bekostigen hiervan door de EU.
- Preventie (de landen niet arm houden maar geld investeren in betere omstandigheden daar, Syrië niet bombarderen, ook opvang en screening in de regio waardoor ze niet hierheen komen, betere grensbewaking).
- Optreden actie tegen mensensmokkel (hoger opgeleiden).
- Snellere procedures en besluitvorming, waardoor immigranten en vluchtelingen die geen recht hebben om hier te zijn, ook snel ons land verlaten.
- Meer actie op terugkeer naar land van herkomst. De ervaring is dat uitgeprocedeerde vluchtelingen nu blijven hangen en dat we geen zicht hebben op waar ze zijn.
 - In de groep hogeropgeleiden in Eindhoven pleit een deelnemer voor terugsturen zodra het land van herkomst weer veilig is (alleen tijdelijke verblijfsvergunningen afgeven).
 - Ook kan te lang in Nederland verblijven alvorens uitgezet te worden leiden tot schrijnende situaties (Lily en Howick).
- Misbruik bestraffen.

Controle/handhaving

Afspraak is afspraak

In alle groepen komt naar voren dat het niet alleen gaat om effectievere maatregelen, maar ook om handhaving en controle.

Zo zouden alle lidstaten zich sterk moeten inzetten voor, en zich moeten houden aan, gemaakte afspraken. Dat Hongarije de grenzen dichthoudt is voor velen een doorn in het oog. Zelfs als zij dit begrijpen vanuit de wens het eigen volk voor te laten gaan. Immers: afspraak is afspraak, contract is contract. Het merendeel van de deelnemers is van mening dat landen die zich hier niet aan houden uit de EU zouden moeten vertrekken.

Als je een quorum hebt dan moet je je daaraan houden. En als je dat niet doet: wat doe je dan als land in Europa?

Deelnemer hogeropgeleiden Hoorn

8: De Noord-West-Europese landen doen verhoudingsgewijs meer, die willen dat Europa meer doet, maar dan heb je de landen Hongarije en Polen, die zeggen nee. Wij hebben problemen in ons eigen land, wij kunnen die stroom niet handelen, we doen het niet. (moderator: Moet een lidstaat dat zelf mogen bepalen?) 5: Nee, je moet een unie zijn. Naar verhouding moet het verdeeld worden. Inkomensafhankelijk. Vind ik verplicht.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

De perceptie hierbij is dat Nederland het al goed doet, en dat controle en toezicht nodig zijn op landen die tekortschieten.

Misbruik

Misbruik moet worden tegengegaan en bestraft. Men denkt in dit kader ook aan preventie: van opvang in de eigen regio gaat preventie uit, en ook van snellere procedures, waardoor mensen niet lang door Europa kunnen zwerven (en we het zicht op hen kunnen verliezen). Door opvang en screening in de regio wordt ook mensenhandel tegengegaan is de redenatie. Een hogeropgeleide deelnemer in Hoorn merkt op dat "vluchtelingen" die wel naar hun onveilige land op vakantie gaan aangepakt zouden moeten worden:

Over misbruik gesproken. Een sterk voorbeeld. Ethiopiërs waren dat. Zaten hier met een uitkering, waren gevlucht omdat ze daar hun leven niet zeker waren. En dan gaan ze daarheen op vakantie. Dat is toch van de zotte!... volgens mij wordt er helemaal niks meer gecontroleerd. Die bootjes... god mag weten waar dat allemaal vandaan komt. Als ze hierheen komen van 'hey gratis geld!'. Die figuren uit Ethiopië, blijf lekker daar, je hebt hier niets te zoeken!

Deelnemer 7 hogeropgeleiden Eindhoven

Benutten vluchtelingen

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt gezegd dat vluchtelingen zo snel mogelijk ingezet zouden moeten worden, zodat ze ons land ook iets brengen. Bijvoorbeeld door te gaan werken, of verplicht vrijwilligerswerk te gaan doen (bijvoorbeeld wandelen met demente bejaarden). Welke inzet van hen gevraagd wordt zou niet de EU moeten bepalen, maar de gemeente waarin zij opgevangen worden. Immers, de behoeften zijn overall anders.

1: Wat ik ook zie is dat het heel triest is, er komen hier gestudeerde mensen heen, en die komen helemaal niet aan de bak. Je zou maar een studie genoten hebben en niks kunnen doen. Ze kosten geld terwijl ze het ook zouden kunnen opleveren(...) 2: En die mensen moeten ook zo snel mogelijk ingezet worden. Laat ze maar de zorg in gaan, met demente bejaarden gaan wandelen ofzo. 5: Nuttig gemaakt worden. Het is toch triest dat hoogopgeleiden hier binnenkomen en nutteloos thuis zitten. We kunnen hun kennis ook goed gebruiken. 2: We mogen ze dat ook vragen. Ik heb voor een Syrisch gezin vluchteling werk gedaan, ze krijgen ook veel hoor. 10.000 euro om een huis in

*te richten en dan wel aan mij vragen of ik een ander huis kan regelen. (...) 4:
Als ze bijvoorbeeld in Eersel worden opgevangen... je hebt wel een
plaatselijke sociale kaart. Met mogelijkheden en risico's. Er moet ruimte blijven
voor gemeentelijke invulling.*

Fragment hoger opgeleiden Eindhoven

Men praat niet spontaan over wie de migranten moet opnemen die nu massaal in Italië zitten

Nadat de spontane reacties op het thema zijn nagegaan, heeft een EU-expert nog aanvullende informatie gegeven en is dieper ingegaan op het verschil tussen economische immigranten en vluchtelingen. Opvallend was dat de deelnemers spontaan niet spreken over opvang van immigranten (onder andere uit Afrika) die in Italië zitten. De EU-expert heeft dit geagendeerd en heeft verteld dat Italië deze immigranten niet als vluchtelingen ziet. De vraag is gesteld of Nederland ook deels de economisch migranten moet opvangen uit bijvoorbeeld Italië.

De primaire reactie op deze vraag heeft meestal als strekking: vol is vol, mensen die hier alleen om financiële redenen komen ('illegalen') moeten we gewoon terugsturen.

Lageropgeleiden Eindhoven

De lageropgeleiden in Eindhoven zijn van mening dat Europa vol zit, en Nederland helemaal. De oplossing die zij zien is het opvangen van deze migranten in de eigen regio. De migranten (gelukszoekers) zouden direct teruggestuurd moeten worden, omdat zij geen recht op asiel hebben.

Wanneer de EU-expert uitlegt dat dat niet mag, omdat iedereen recht heeft om asiel aan te vragen (en dus op een procedure), oppert een deelnemer in de groep lageropgeleiden om deze vluchtelingen op te nemen in landen die nog niet vol zitten zoals Polen en Hongarije. Enkele deelnemers merken op dat het door onszelf komt dat de migrantenstroom zo groot is, omdat we de landen van herkomst arm houden.

Moderator: Migrantenstroom, onder andere jonge afrikanen, hoe moeten we omgaan met die migranten? 7: Europa zit vol. Opvangen in eigen regio. 8: Steden in West-Europa zitten vol. Met migranten, afrikanen, daar moet je dat ff niet doen. Dan maar naar polen, Hongarije, wat heb je nog meer voor landen. Moderator: Iedereen een portie? 4: Toch vanuit de EU die verdeling maken. 6: als er geen ruimte is...moderator Wat moeten we er nou mee? 7: Terugsturen. Het is vol hier. Moderator: moet de EU de grenzen dichtdoen of Nederland: 7: Europa. 6: Elk land moet dat zelf aangeven. 4: We doen het met de hele EU, maar een land wat nog niet zo vol is, kijk naar grondoppervlak, inwoners, etc., moet meer nemen. Dat moet je niet overstijgen dan wordt het zwaard in handen genomen door de vluchtelingen. Kijk wat je als land kunt bieden. 3: We hebben het heel erg over verdelen, maar moeten we vanuit de EU niet gewoon maken dat mensen zichzelf daar kunnen onderhouden. Dan komen ze ook niet meer. 7: Die mensen hebben geen kans door ons. Wij houden ze arm hè. Ze hebben geen toekomstperspectief door ons.

(fragment lageropgeleiden Eindhoven)

Het is te simpel om te zeggen dat alle grenzen dicht moeten. Wij hebben er baat bij dat het goed geregeld is, ook om Europa heen. Noord Afrika, Turkije. Je kunt er niet onderuit, je kunt ze niet aan hun lot overlaten. Dat kost geld, dat zal pijn doen, maar ik denk dat dat wel moet. In het belang van Europa. Wat ik toen straks al aangaf, ik denk dat het belangrijk is dat de toelating gescreend wordt. In de regio moeten ze zich aanmelden om naar Europa te willen. Waar ze vandaan komen. Het land van herkomst. Je hoort nu dat er hele stromingen die vanuit midden Afrika met mensenhanden op een boot gegooid worden en hier aankomen. Wij faciliteren die bendes die daar gruwelijk veel geld aan verdienen door ze in Spanje en Italië te ontvangen. Ze zouden die boten terug moeten begeleiden naar noord Afrika.

Deelnemer 8 lageropgeleiden Eindhoven

Hogeropgeleiden Eindhoven

Ook in de groep hogeropgeleiden in Eindhoven is het eerste sentiment dat wordt geuit dat de immigranten in Italië teruggestuurd moeten worden. Immers, ze hebben geen recht om hier te zijn. Een deelnemer merkt op dat de omstandigheden waarin ze nu opgevangen worden menselijker zouden moeten zijn en dat ze daarom ook in Nederland opgevangen zouden moeten kunnen worden. Dat de omstandigheden beter zouden moeten zijn kan rekenen op de steun van de andere deelnemers in de groep. Wel wordt hierbij de kanttekening geplaatst dat deze immigranten direct teruggestuurd moeten worden als na hun procedure blijkt dat ze geen recht hebben om hier te zijn. Procedures moeten aldus sneller worden doorlopen (snelrecht).

Moderator: Kunnen er ook immigranten in Nederland zitten totdat ze uitsluitel krijgen? 1: Je moet ze verdelen, want het is mensonterend wat daar gebeurt. 7: Op het moment dat blijkt dat ze geen recht hebben, geen 2500 procedures, sorry, 1 procedure om beroep aan te tekenen oké, weer afgewezen, sorry u kunt gaan. Niet afwachten opdat ze er vrijwillig uitgaan, gewoon wegsturen. Moderator: En wat vinden de anderen hiervan? 5: Ik vind inderdaad, ze zitten daar als een hoop mieren op elkaar, er mogen betere omstandigheden voor gereld worden. Er mag een systeem bedacht worden, als er hier geen werk is, ga je terug. 6: Ik heb dezelfde mening. Ze mogen onder betere omstandigheden gehuisvest worden, maar als er dan niks is dan mogen ze weer teruggestuurd worden. EU-expert brengt in als je ze gaat verdelen, ben je kwijt. Dan ben je de grip kwijt. Tenzij je er een gevangenis systeem van maakt. 3: De beslissing moet eerder gemaakt worden. Er komen zoveel mensen bij, maar er gaat niemand weg. Er moet eerder gezegd worden, jij bent een vluchteling, jij bent economische immigrant, ga aub terug en naar de Europese ambassade.

Fragment hoger opgeleiden Eindhoven

Hogeropgeleiden in Hoorn

De hogeropgeleiden in Hoorn hebben een gelijke mening (geen verblijf geven, uitzetten). En ook zij merken op dat het van belang is dat uitspraken veel sneller komen (anders gaan ze rondzwerven, voorkomen van schrijnende situaties). Snelrecht in Nederland zou mogelijk als voordeel kunnen hebben dat Nederland minder een voorkeursland wordt.

Wat verwacht je ten aanzien van instroom economische immigranten? 3: Geen verblijf geven. 1: Het houdt ergens op. het is heel gevaarlijk, een keer is een land best even vol. 6: Als het alleen financieel, ik wil naar EU om meer te verdienen, dan denk ik van... die krijgen geen verblijf en ook geen tijdelijk verblijf. 2: Je kan toch niet hier zomaar binnenvallen. EU-expert: dan is Griekenland dicht, Italië dicht, dan gaan ze weer naar Spanje, dat heet het waterbedeffect. 2: Ze moeten toch gewoon uitgezet worden. EU-expert: iedereen die het land binnenkomt, die heeft recht om asiel aan te vragen. 90 procent van Armeniërs vragen asiel aan. Tot die tijd zit je eigenlijk nergens, je bent geen gevangene, dus je wordt niet verplicht opgevangen. 4: Dan kun je in de trein stappen en naar Duitsland gaan, noem maar op...Moderator). Je gaat toch asiel aanvragen, ook al heb je er geen recht op, totdat er uitspraak wordt gedaan. Wat moet de EU nu doen? 5: Procedures in het land van herkomst 3) Op asielaanvraag moet Nederland snel beslissen. Moderator: Maar moet Nederland dat sneller doen of de EU? 5: Uniformiteit. 3: Als het om een economische vluchteling gaat, dan moet NL bepalen. 6: Omdat het in Nederland zo lang duurt voor er uitspraak is gedaan, is het voordeliger om hiernaar toe te komen. Moderator: Als wij sneller doen, dan worden wij als land minder aantrekkelijk dan andere landen? 6: Ja

[Fragment hoger opgeleiden Hoorn](#)

4 Europese grens en kustwacht

De deelnemers in Hoorn is het idee voorgelegd van een EU-grenswacht en –kustwacht (door de EU-expert, als top-down thema).

Spontaan positief

In essentie reageert men positief op het idee. De positieve reacties hebben hun oorsprong in de perceptie en frustratie dat grensbewaking nu veelal niet effectief is in zuidelijke landen (Griekenland, Italië, Spanje). En dat lidstaten elk op eigen wijze met grensbewaking omgaan (het ene land is veel losser dan het andere en juist een strengere grensbewaking wordt nodig geacht). Ook zou de EU- grenswacht kunnen leiden tot meer zicht op wie er binnen is:

Positief. Omdat het een uniforme uitvoering is voor een gedeeld probleem.

[\(deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn\)](#)

Met een federale grenswacht komt er uniformiteit en kunnen landen zich bovendien niet meer onttrekken aan, of makkelijk afmaken van, hun verplichtingen zo redeneren de deelnemers. Van de EU-grenswacht wordt spontaan verwacht dat deze net zo streng zal zijn als die van Nederland.

Een deelnemer in de groep hogeropgeleiden in Hoorn merkt op dat een EU-grenswacht er ook voor kan zorgen dat het minder aantrekkelijk wordt voor immigranten om naar de EU te gaan. Immers, ze hebben dan minder invloed op in welk land zij terecht komen. Deze deelnemer verwacht dat de EU-grenswacht ook over de verdeling van vluchtelingen zal gaan.

In de groep lageropgeleiden in Hoorn wordt tevens opgemerkt dat het samen bewaken van de grenzen ook solidair zijn met de zuidelijke landen inhoudt:

4) Een stukje solidariteit. Die zuidelijke landen knappen het nu voor ons op. Als je het samen doet kun je meer middelen inzetten. 5) Je hebt er dan ook meer zicht op. Ik denk dat er minder onder de gordel komt. Meer zicht op wat voor vluchtelingen er binnen komen. Ik heb het in Spanje gezien, ze malen er niet om.

(fragment lageropgeleiden Hoorn)

Federale grenswacht overruled/vervangt de nationale: negatieve reacties

De deelnemers hebben spontaan niet het besef wat de impact is van een EU grens- en kustwacht. Namelijk dat niet landen zelf meer bepalen wie er binnen komt, maar de EU. Wanneer tot hen doordringt dat dit ook zal betekenen dat Nederland mogelijk niet meer over de eigen grensbewaking gaat (dit wordt verteld door de EU-expert), en dat ook onze grenzen door de EU bewaakt zullen worden, wordt het idee minder positief ontvangen. Echter, het idee wordt niet per definitie afgewezen. Ook dan zijn er nog deelnemers die voorstander zijn van de EU-grenswacht.

Samen kun je meer dan doen dan alleen. Zoals in het huwelijk, daar moet je ook een stukje inleveren.

(deelnemer 4 lageropgeleiden Hoorn)

De positieve grondhouding ten aanzien van de EU-grenswacht bij deze deelnemers vloeit voort uit de sterke behoefte aan betere controle op wie er de EU (en hiermee samenhangend vooral ook Nederland) binnenkomt. En vanuit de hoge urgentie die de problematiek voor hen heeft.

Degenen die de EU-grenswacht afwijzen, doen dit omdat zij vinden dat er geen uniforme aanpak nodig en wenselijk is. Immers: er is sprake van grote verschillen tussen de lidstaten, en voor die verschillen zou oog moeten zijn. Nederland bewaakt de grenzen goed zelf, en bovendien komen geen grote aantallen bootvluchtelingen aan onze kust aan. Ook zou Nederland zelf moeten bepalen wie er binnen komt en wie niet.

Ik ben sowieso niet zo van het over een kam scheren van een heel continent. Het is zo dat de grens bij Texel anders bewaakt moet worden dan een grens bij Italië

(deelnemer 8 hogeropgeleiden Hoorn)

Nederland moet zijn eigen kustwacht houden. Met een fusie loop je 20 jaar te snarken wie wat wel of niet mag. Het gaat niet werken. Maar het lijkt me mooi, alles eerlijk verdelen. Net zoals de EU niet gaat werken. Je kan wel mopperen, maar het heeft geen zin.

(deelnemer 7 lageropgeleiden Hoorn)

7) Ik zou zeggen EU-aanpak. Want ik zie Griekenland niet alleen zijn Griekse grenzen kunnen bewaken, ik zou pleiten voor Europese partner inzet (moderator: EU-regels gelden voor iedereen, voor alle lidstaten. Wij hebben ook landsgrenzen en kustgrenzen). Daar zie ik het nut niet van in. Ik zie geen bootjes uit Afrika via de Noordzee op Ameland aankomen. (6) Maar als de onderkant dicht is, dan gaan ze toch andere wegen zoeken? 3) Ja natuurlijk. Maar waarom zou je dat nu gaan doen als er geen hond komt? 6) Ze willen heel graag naar Nederland en Duitsland. Als we daar de grenzen dichtgooien dan gaan ze het elders proberen. 3) Ja. Maar zo lang er niks komt, moeten die mensen (grenswachters) daar dan staan?

(fragment hogeropgeleiden Hoorn)

Deze deelnemers vinden dat de EU-grenswacht er zou moeten zijn voor probleem grensgebieden bij de Middellandse-Zee landen. Probleem gebieden in die zin dat die landen te maken hebben met een zeer grote toestroom, waarbij het land het zelf niet aan kan de grens te bewaken (dan kan de EU ondersteuning bieden, zoals bijvoorbeeld aan Spanje of Griekenland), of waar een probleem is omdat een land het simpelweg niet goed genoeg doet (opgelegd vanuit de EU, zoals bijvoorbeeld bij Italië).

Wanneer de EU-expert vertelt dat de EU-grensbewaking misschien wel minder streng zal zijn dan de huidige Nederlandse grensbewaking, omdat een land niet zelf kan bepalen hoe dicht de grenzen gaan, dan werpt dit weer een ander licht op de zaak. Hierover wordt (in verband met de beschikbare tijd) niet verder gediscussieerd, maar de verwachting van de onderzoekers is dat de deelnemers (vanuit de wens tot zeer strenge bewaking en zo min mogelijk economisch vluchtelingen doorlaten) hiertegen zouden zijn.

5 Samenvattend

De beleving is dat Nederland het op het gebied van immigratie en vluchtelingen al goed doet. De problematiek rond immigratie en vluchtelingen wordt ervaren als zeer bedreigend en urgent. Er moet snel een effectieve aanpak komen, een oplossing voor de niet aflatende stroom immigranten en vluchtelingen die naar ons toekomt. De bereidheid om zelf mensen tijdelijk opvang te bieden (totdat de procedures zijn afgerond) is zeer laag.

De EU zou zich in de toekomst vooral moeten inzetten voor:

- Een eenduidig (gelijk) en eerlijk beleid.
- Preventie:
 - opvang en screening in de regio waardoor ze niet hierheen komen.
 - strengere grensbewaking.
 - mogelijk ook geld investeren in betere leefomstandigheden in landen van herkomst, Syrië niet bombarderen.
- Meer actie op terugkeer naar land van herkomst. Snellere procedures en besluitvorming, waardoor immigranten en vluchtelingen die geen recht hebben om hier te zijn, ook snel ons land verlaten. De ervaring is dat uitgeprocedeerde vluchtelingen nu blijven hangen en dat we geen zicht hebben op waar ze zijn.
- Controle op handhaving en sanctioneren bij niet handhaven (Hongarije moet haar evenredig deel opnemen).

Resultaten Milieu Klimaat

De reacties op dit thema zijn zeer eenduidig over alle groepen heen. Waar relevant worden verschillen tussen de deelnemergroepen benoemd.

1 Europese aanpak is nodig

Dit thema wordt gezien als een belangrijk thema en een thema voor de EU bij uitstek, omdat de problematiek grensoverschrijdend is.

3: Er moet veel meer aan gedaan worden, groter ingezet worden. Alleen vanuit Nederland bereik je niks. 6: Ja, Nederland is een korreltje. Als je ziet hoe groot Europa is... die wint.

[Fragment lageropgeleiden Eindhoven](#)

Het is niet een Europees gebeuren, maar een gebeuren in de wereld.

[Deelnemer 7 hogeropgeleiden Hoorn](#)

2 Eenheid in beleid/ regels/afspraken

De EU zou moeten inzetten op meer eenheid in beleid.

Eenduidigheid. Ik vind dat wij als Nederlanders best wel streng zijn. Het zou fijn zijn als er een eenduidig beleid is. Het ene land is zorgvuldig, het andere land lapt alles aan zijn laars.

[Deelnemer 5 hogeropgeleiden Hoorn](#)

In alle groepen worden ervaringen gedeeld met beleid dat per land verschilt, wat als oneerlijk en niet structureel wordt beschouwd.

- In de groep hogeropgeleiden in Eindhoven wordt een voorbeeld aangehaald van gebrek aan eenduidige regels voor de visserij. Het ene land mag wel vissen met elektrische impulsen, het andere mag dit (in hetzelfde gebied) niet. Ook mag het ene land wel op coquilles vissen in de periode dat zij nog moeten groeien, het andere land niet. Het gaat hier niet alleen om behoud van milieu, maar ook over (on)eerlijke concurrentie door verschil in wet- en regelgeving:

Het is een EU-zaak. Als het ene land beter is dan het andere land en dus goedkoper, dan krijg je oneigenlijke bewegingen. En dan is het geld op korte termijn belangrijker.

[Deelnemer 1 hogeropgeleiden Eindhoven](#)

- In beide groepen met lageropgeleiden worden verhalen gedeeld over landen (veelal Oostblok) waar afval op straat wordt gedumpt (wat in Nederland onacceptabel zou zijn). Dit thema straatvuil zien we in de groepen met hogeropgeleiden niet terug.

Het is een thema voor heel Europa. Overal waar je kijkt wordt rotzooi neergegooid. Ik zag op de grens van Italië en Monaco, daar kon ik kijken over zo'n cliff, de vuilniszakken en matrassen worden daar gewoon gedumpt.

[deelnemer 1 lageropgeleiden Eindhoven](#)

- In de groep lageropgeleiden in Hoorn wordt door een agrariër gesproken over bestrijdingsmiddelen die in Nederland niet zijn toegestaan, maar die wel in andere EU-landen legaal worden gebruikt.

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt de wens tot eenheid in beleid en regels door enkele respondenten genuanceerd. Landen zouden zich aan bepaalde quota moeten houden, maar er zou in elk geval vrijheid moeten zijn in hoe landen invulling geven aan het behalen van die quota. Immers: elk land is anders.

Meer nuanceren. Elk land heeft een ander stuk land. Dus ik denk dat er heel veel verschillen zullen zijn. Je hebt de regelgeving waar je naar toe wilt, maar iedereen zal andere stapjes moeten maken om daar te komen...

[Deelnemer 6 lageropgeleiden Eindhoven](#)

3 Perceptie: Nederland doet het goed/beter

De deelnemers denken unaniem dat Nederland het heel goed doet op het gebied van milieu en klimaat. Veel beter dan menig ander land (Oost-blok landen voorop). Dit vormt steeds het startpunt van het groeps gesprek. Een deel van de deelnemers spreekt met ontzetting over de wijze waarop andere EU-landen verzaken op milieugebied (sterk vervuilen) en hiermee weggkomen.

Ik vind dat wij als Nederland het goed doen. Ik zou het goed vinden als andere landen er ook zo serieus in zouden staan. Net zoals met die plastic zakjes, daar zijn wij goed mee bezig. Ik vind het dan zo jammer dat wij als klein landje zo goed bezig zijn en anderen niet. Stel Duitsland zou super slecht hiermee bezig zijn. Dan zou ik een regel maken. Als je je niet aan deze regel houdt dan moet je geld betalen.

[\(deelnemer 1 lageropgeleiden Hoorn\)](#)

4 Wens voor strenge controle en sancties (rechtvaardigheid)

Spontaan komt de wens en noodzaak naar voren voor strengere controle en toezicht, als ook streng optreden: sanctioneren wanneer men zich niet aan de regels houdt. Deze wens wordt gevoed vanuit de behoefte aan een schoner milieu en beter klimaat, maar ook vanuit gevoelens van onrechtvaardigheid: Nederland investeert veel en andere landen doen vrijwel niets en komen daarmee weg.

Hier zit een grotere frustratie achter, namelijk de perceptie dat alles bij de rijkere landen zoals Nederland vandaan moet komen, en dat wij dus onevenredig veel bijdragen (ten koste van onze eigen welvaart) en ook onnodig lijden onder het tekortschieten van andere landen.

6: Wij draaien op voor alles wat hierheen waait. Wij moeten van alles doen om aan de maatregelen te voldoen. Terwijl het allemaal vanuit Polen en Hongarije hierheen gewaaid wordt. 7: Je noemt nu Polen en Hongarije, maar het is ook gewoon het Ruhrgebied en dat is hier om de hoek.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

5: Vooral handhaven, meer toezicht. Je kunt wet- en regelgeving maken, maar als je het niet handhaaft. Absoluut straffen, en niet laten afkopen. 6: Als je met zijn allen afspreekt, we willen een klimaat in de toekomst waar onze kinderen ook goed in kunnen leven, dan kan je een beleid maken en dit zijn onze minimumafspraken. Houd je je er niet aan, dan krijg je sancties.

Fragment hogeropgeleiden Hoorn

5 Nuancering: stimuleren en motiveren is soms beter dan sanctioneren

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt door enkele deelnemers spontaan aangekaart dat het sanctioneren van arme landen weinig tot niet effectief is (al voordat de EU-expert hierover heeft gesproken met de groep). Beter zou het zijn om deze landen te motiveren, educatie te bieden, en hen te stimuleren en ondersteunen. Hierna schaarst vrijwel de hele groep zich hierachter:

Ik zie meer in stimulering, meer in samenwerking op technisch gebied, samenwerking tussen technische universiteiten. Ik denk dat er veel mogelijk is.

Deelnemer 7 hogeropgeleiden Hoorn

Ik denk niet dat sanctioneren zin heeft in een arm land. Je kan wel een beloning geven als het goed gaat.

Deelnemer 8 hogeropgeleiden Hoorn

Echter, op willens en wetens niet nakomen van de minimumafspraken zou wel handhaving nodig zijn volgens de deelnemers.

De EU-expert heeft dit na de spontane bespreking van dit thema tevens ingebracht. Uitgelegd is dat de EU nu inzet op het formuleren van hoge ambities met landen. Het nadeel van juridisch sanctioneren is dat landen zich zullen willen inzetten voor relatief lagere niveaus.

Dit wordt door de deelnemers begrepen, en men erkent dat hoge ambities wenselijk/nodig zijn.

Echter, uit hun reacties blijkt dat er ook recht gedaan moet worden aan hun wens tot rechtvaardigheid: op de afspraken die er zijn gemaakt (dit kunnen minimumafspraken zijn) moet gecontroleerd worden. De achterblijvende landen zouden dan een periode de gelegenheid moeten krijgen om de boel op orde te krijgen, daarna zou toch gesanctioneerd moeten worden.

De EU-expert heeft tevens ingebracht dat Nederland niet voldoet aan alle afspraken. Zo is Nederland op het niveau van het klimaatakkoord in Parijs op het gebied van uitstoot, maar loopt Nederland achter op het gebied van recycling en ook de uitstoot van nitraat is te hoog. Dit verbaast de deelnemers (immers: de perceptie is dat Nederland één van de besten is). De deelnemers zijn van mening dat Nederland, als dit harde afspraken zijn, hierop aangepakt mag worden door de EU, enige tijd zou moeten krijgen om de boel op orde te krijgen, en daarna mag er gesanctioneerd worden. "Afspraak is afspraak" is de opinie en "afspraken moet je nakomen". Afspraken zouden dan wel voor alle landen gelijk moeten zijn. Ambities kunnen op een hoger niveau worden geformuleerd dan minimum afspraken.

4: Ik vind dat je afspraken na moet komen. 1: Ik snap er niks van dat politiek toezeggingen worden gedaan en dat ze die gewoon naast zich neerleggen....3: Afspraak is afspraak. 5: Je maakt niet voor niets afspraken, ze moeten nageleefd worden. Als een groep het niet kan bekostigen dan moet je daar iets voor bedenken. (...) 1: Doelstellingen en ambities zijn om ergens naar toe te gaan. Een afspraak zit onder een ambitie en een afspraak moet je nakomen.

Fragment hogeropgeleiden Eindhoven

Er is draagvlak voor educatie en ondersteuning van landen die dit nodig hebben (good practices delen etc.). Samenwerking en uitwisseling van kennis wordt sowieso positief ervaren. Aan de groep lageropgeleiden in Hoorn is gevraagd of zij ook bereid zijn om andere lidstaten financiële EU-ondersteuning te geven. Dat was niet het geval. Hier geldt: eigen land eerst.

*EU-expert: wilt u daaraan bijdragen om het niveau in die landen op te krikken?
3: Dus die Polen eten eerst ons land leeg (uitkeringsfraude) en dan de Grieken
en Italianen en daarna beginnen ze pas aan hun eigen bord.... 1: Waarom gaan
we ons geld in andere landen stoppen als we het zelf niet op orde hebben? Zij
moeten ook sterk genoeg zijn. Ze hebben ook hun eigen verantwoording, ze
zijn een land en ze hebben ook een regering. 7: Als je ze geld geeft dan doen
ze daar andere dingen van. Als je Griekenland geld geeft dan stoppen ze het in
een zwart kluisje.*

(fragment hogeropgeleiden Eindhoven)

6 Meer visie: lange termijn denken en lange termijn regels/beleid

In de groep hogeropgeleiden in Eindhoven wordt opgemerkt dat er meer consistentie zou moeten zijn in afspraken op de langere termijn en meer oog voor lange termijn beleid (visie). Als voorbeeld worden de melkquota voor boeren aangehaald:

*Als je naar de landbouw kijkt, de melk quota is weggenomen, wat gebeurde er
toen, er kwamen koeien bij. De quota werd afgeschaft, de boeren hebben
investerings gedaan op stallen, zijn ze naar de bank gegaan, en nu wordt er
opeens gezegd, 25% eraf. Dan gaan ze gewoon dood, die boeren. Dus niet
alleen het korte termijn denken, melk quota moeten we afschaffen, maar ook
de consequenties ervan bekijken.*

Deelnemer 1 hogeropgeleiden Eindhoven

In de groep hogeropgeleiden in Hoorn wordt tevens opgemerkt dat de EU ook duurzaam produceren zou moeten stimuleren (bijvoorbeeld door de boeren de zekerheid van een basissalaris te bieden) en secundaire landbouw zou moeten worden tegengegaan (zoals garnalen die in Marokko gepeld worden).

In de groep lageropgeleiden in Eindhoven is educatie tevens genoemd als maatregel voor de lange termijn. Omdat het allemaal begint met opvoeding en motivatie. Het betreft dan educatie van kinderen op scholen (samen met hen op straat straatvuil opruimen bijvoorbeeld).

7 Samenvattend

Milieu en klimaat worden ervaren als een belangrijk en grensoverschrijdend thema. De spontane beleving is dat Nederland het heel goed doet, veel beter dan veel andere landen. Dat andere landen daarmee weggelaten wordt ervaren als oneerlijk. Dit is niet goed voor het milieu, maar zeker ook niet voor onze concurrentiepositie.

De deelnemers zien vooral als terreinen voor de toekomst van de EU:

- Zorg dragen voor meer eenheid en gelijkheid in beleid en regelgeving (niet alleen vanwege milieubehoud, maar ook om oneerlijke concurrentie tegen te gaan).
- Lange termijn afspraken en beleid: visie (waarbij korte termijn financieel belang niet leidend is).
- Stimuleren van duurzame ontwikkelingen en energie (alternatieve energiebronnen).
- Ondersteuning (educatie en motivatie) van elkaar (van sterk achterblijvende landen, maar ook van landen die al goed op weg zijn), en ook samenwerking (op innovaties, uitwisselen van kennis)
- Controle, handhaving op gemaakte afspraken voor alle landen, geen uitzonderingsposities (recht doen aan wens tot rechtvaardigheid).
- Naast minimumafspraken kunnen hogere ambities worden geformuleerd.

Resultaten gelijkheid man-vrouw

Dit thema betreft een top-down thema. Dat wil zeggen dat het niet door de deelnemers zelf spontaan is genoemd als belangrijk voor de EU in de toekomst, maar dat het is gepresenteerd als een thema waar de EU zich nu over buigt. De deelnemers is voorgelegd of de EU zich bezig zou moeten houden met meer ethische, normerende kwesties zoals ook de gelijkheid van geslacht. Bijvoorbeeld door een 30%-70% verdeling van vrouwen en mannen te verplichten voor raden van Toezicht van commissarissen van bedrijven in de EU.

1 Geen zaak voor wet- en regelgeving vanuit de EU

Unaniem is men van mening dat hier geen terrein ligt voor dwingende wet- en regelgeving vanuit de EU:

- Men ziet dit omgang met dit soort kwesties unaniem als het terrein van de landen zelf. Inmenging van de EU op dergelijke vraagstukken vormt een bedreiging van de eigen identiteit, wat een belangrijk afbreukrisico inhoudt voor draagvlak voor de EU:

Je gaat in culturen snijden. Daar krijg je burgeroorlogen van.

Deelnemer 4 hogeropgeleiden Hoorn

Nou, we hebben het dan ook over onze eigen identiteit. Want wie is de EU om te zeggen dat een land zijn identiteit moet veranderen? Daar moet de EU zich niet mee bemoeien. Dat zijn onze normen en waarden en een ander land heeft ook zijn eigen normen en waarden.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Hoorn

- Een dergelijke verdeling zou nooit leidend moeten zijn is de opinie. Kwaliteit moet voorop staan, de beste moet de positie krijgen ongeacht geslacht.

1: Dat moeten bedrijven zelf kunnen bepalen. 7: Vrouwen willen ook kinderen krijgen etc. Daar moet dan allemaal mee bemoeid worden. 2: Ik snap niet waarom europa dat zou willen en moeten. Als jij ergens een heel goed team hebt, en dat zijn heel veel vrouwen of mannen, dan moet je dat allemaal gaan veranderen om dat dat verplicht is.

Fragment lageropgeleiden Eindhoven

Iemand moet een functie krijgen naar kunnen, je moet de beste nemen, of je nou een man of een vrouw bent, ik vind het lariekoek.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Hoorn

(7) Ik vind het een mooi streven, maar het mag nooit opgelegd worden. Ik vind dat de beste man of vrouw de baan moet krijgen. (6) Ik denk ook dat kwaliteit voorop moet staan. (1) Maar bij gelijke geschiktheid... (8) Als een vrouw echt voor haar carrière gaat en geen kinderen neemt, maar echt 80 uur per week voor een bedrijf gaat, dan hebben ze gelijke kansen. Als je echt zo'n strever bent dan heb je geen achterstand als vrouw. Vaak een eigen plafond... (5) in elk geval beter dan nu, kwaliteit is onzijdig. (4) Ik ben er ook tegen. Waarom zou je het willen regelen?

(fragment hogeropgeleiden Hoorn)

- Een deel van de deelnemers ziet het komen tot overkoepelende waarden op EU niveau als een utopie, als iets dat (los van de vraag of het wenselijk zou zijn) niet haalbaar is:

Het zijn meestal Slavische landen die erbij gekomen zijn. Die hebben een heel andere cultuur dan wij hebben als Germanen en Bataven.

Deelnemer 3 lageropgeleiden Hoorn

- De opinie is dat de EU zich bezig zou moeten houden met belangrijkere zaken (waar het vooral gaat om samen sterk in het belang van milieu, veiligheid en economische belangen).

6: Op sommige punten, milieu, immigratie, moet je samenwerken. Maar op sociaal vlak moet je je eigen soevereiniteit behouden. Dit moet je niet vrijgeven aan de EU. Dan heb je als land niets meer te zeggen en geef je alles weg. 1: Ja, dan ga je over cultuurverschillen heen walsen.

fragment hogeropgeleiden Hoorn

In de groep lageropgeleiden in Hoorn lijkt even draagvlak te zijn voor inmenging van de EU op dit vlak. Het gesprek blijkt echter te gaan over dat vrouwen wel het recht moeten hebben om te werken. Echter nadrukkelijk niet over het opleggen van een bepaalde verdeling naar geslacht.

Dit neemt niet weg dat het volgens sommigen op zich een mooi streven is om een meer gelijke verdeling van mannen en vrouwen te realiseren (echter niet conform bepaalde quota). De EU zou volgens de deelnemers in dit opzicht hooguit een educatieve, stimulerende of motiverende rol mogen aannemen, maar zelfs de uitvoering hiervan luistert nauw, omdat de angst voor identiteitsverlies zo groot is.

Het wordt gezien als een ontwikkeling die landen zelf door moeten maken (en die wij als land ook hebben doorgemaakt). Dwang en regelgeving passen daar niet bij:

Verplichten vind ik een hele moeilijke. Ik denk dat je een soort bewustzijn moet creëren. Ik denk dat je anders heel veel verzet krijgt.

Deelnemer 6 hogeropgeleiden Eindhoven

2 Europese waarden

In de gesprekken in Hoorn is de discussie (nadat gesproken is over een meer gelijke verdeling naar geslacht) verder verbreed naar de vraag of er zoiets bestaat of zou moeten bestaan als Europese waarden. En vervolgens vooral ook of dit een terrein is waar de EU actief op zou moeten zijn.

Spontaan: landen moeten hun eigen identiteit (en waarden) bepalen

In de verhalen van de groepen zie je (al voordat het onderwerp gelijke verdeling mannen en vrouwen in raden van toezicht en commissarissen überhaupt is geagendeerd) spontaan al terug dat de volkscultuur en normen en waarden worden gezien als een kwestie van het land zelf. Er is sterke wil de eigen cultuur en identiteit te behouden, en er is sprake van grote angst of ongerustheid om de eigen identiteit te verliezen:

- In groepen met lageropgeleiden wordt ook spontaan de angst uitgesproken dat de cultuur wordt overschaduwd en overruled door andere culturen of door de EU als geheel. Daar is verzet tegen.
- In de groep hogeropgeleiden in Hoorn worden spontaan verhalen gedeeld (bij de verhalenverzamelingsronde, nog voordat dit thema is geagendeerd) die de vraag in hoeverre de EU zich zou moeten inzetten voor overstijgende EU-normen en waarden beantwoordt:

Ik denk dat we onze eigen identiteit moeten houden. Het is echt een soort volksgeest. Wij zijn zeer ruimdenkend over euthanasie, abortus en ik zou daar geen inmenging in willen zien van de EU qua regelgeving.

Deelnemer 7 hogeropgeleiden Hoorn

Waarden in bredere zin

In de groep hogeropgeleiden en lageropgeleiden in Hoorn heeft een EU-expert toegelicht dat het in de EU vaak gaat over normen en waarden. Zoals bijvoorbeeld naast gelijkheid van man en vrouw ook: het recht op vrijheid, het recht op democratie, onafhankelijke rechtspraak, etc. De deelnemers is gevraagd of zij vinden dat dit volgens hen een terrein van de EU is of zou moeten zijn.

Voor veel normen en waarden is men van mening dat zij een zaak zijn van het land zelf. Als die normen sociale normen betreft, die anders zijn dan wij hanteren, dan zegt men vaak dat het land in kwestie een ontwikkeling door moet maken op dat gebied (en dat dat met de tijd komt, maar wel gestimuleerd kan worden, echter niet opgelegd moet worden).

Raakt het echter aan de gepercipieerde fundamentele of kernwaarden (democratie versus dictatuur, vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, eerlijke en onafhankelijke rechtspraak) dan zou de EU volgens het merendeel van de deelnemers in Hoorn wel een taak hebben. Dit omdat dit volgens de deelnemers harde toetredingsvoorwaarden en principes betreft.

Als je daar niet (meer) aan voldoet, zou een land (eventueel na een termijn om het recht te zetten) volgens sommigen zelfs het recht op EU-lidmaatschap moeten verliezen.

Wat er in Hongarije gebeurt, een soort dictator komt daar aan de macht, dat vind ik echt niet kunnen. Dat vinden ook de Hongaren.

Deelnemer 6 lageropgeleiden Hoorn

Bepaalde regels, persvrijheid bijvoorbeeld, daar zijn ze de EU mee binnen gehaald. Er zijn best randregels. En als ze zich daar helemaal niet aan houden, dan denk ik "weg met dat land".

Deelnemer 5 lageropgeleiden Hoorn

7: Vrijheid van pers, vrijheid van meningsuiting, de rechtspraak moet onafhankelijk zijn. Ik vind dat landen daar absoluut op aangesproken moeten worden. 1: Ja ik denk het wel. Inderdaad om die ontzettend basale en meest belangrijke principes van het westen: vrijheid, vrijheid van meningsuiting. De Europese ideeën en controle op alle landen binnen de EU als het gaat om zulke belangrijke principes.

Fragment hogeropgeleiden Hoorn

Echter niet elke deelnemer deelt deze mening:

Ik zou het liever zien als iets van het land zelf. Het voelt een beetje benauwd aan, al die dingen door de EU... het zijn dingen die je niet even zomaar kunt regelen. Je hebt ook te maken met een ander land, een andere cultuur en andere gebruiken. Dat is niet zo simpel, dit leg je niet op van bovenaf op, maar komt van onderaf. (moderator: mag zo'n land wel in de EU zitten?) Ja, dat is nu ook zo.

Deelnemer 2 hogeropgeleiden Hoorn

Wanneer de EU-expert in de groep hogeropgeleiden in Hoorn vertelt dat het heel moeilijk is om de grenzen bij dit soort vraagstukken te bepalen. Zo wordt in Nederland bezuinigd op de NOS, en heeft Nederland bijvoorbeeld geen Constitutioneel Hof (zoals wel in Duitsland aanwezig is). Dit levert geen nieuwe of aanvullende discussie op tussen de deelnemers.

Slotbeschouwing

1 Doel onderzoek

Het SCP heeft behoefte aan diepgaand inzicht in verwachtingen en wensen van Nederlanders ten aanzien van de toekomst van Europa.

De hoofdvraag luidt:

*Welke verwachtingen en wensen hebben Nederlanders ten aanzien van Europa?
Wat moet de EU volgens Nederlanders de komende jaren meer/minder/anders
gaan doen?*

Deelvragen die hierbij een rol spelen zijn onder meer:

- Hoe kijken Nederlanders aan tegen de EU (rationeel en emotioneel)?
- Welke onderwerpen ziet men als belangrijk?
- Wat vindt men nodig voor de EU in de toekomst? Waar zou de EU zich juist wel of juist niet mee bezig moeten houden, in welke mate en op welke manier?
- In hoeverre is men zich spontaan bewust van mogelijke consequenties van (uitvoering) van (wensen ten aanzien van) beleid? In hoeverre verandert de opinie en het sentiment wanneer men hier meer van meekrijgt, meer inzicht bij krijgt?

2 Beleving EU

Negatieve motivatie

De beleving van de EU is dat deze veel goeds kan brengen. In de zin van "samen sterk". Bundeling van krachten biedt (of in elk geval bood) ons als klein landje belangrijke voordelen. Echter, de perceptie is dat de EU vooral is afgezwakt en minder krachtig is geworden. Men ervaart vooral veel problemen en bedreigingen en steeds minder wat de EU Nederland voor goeds brengt.

In de groepen komt weinig inhoud naar voren over de positieve aspecten van de EU, voor dat wat het collectief voor voordelen biedt, zoals kansen, groei, vooruitgang, ontwikkeling, etc. De motivatie voor lidmaatschap van de EU heeft nog weinig positiviteit als kern/uitgangspunt. De motivatie kent vooral een negatieve kern. Het gaat met name over je als "blok" beter kunnen wapenen tegen bedreigingen: immigratie en vluchtelingen, handel(soorlog), en onveiligheid (defensie).

Belangrijke onderwerpen

Onderwerpen die als belangrijk worden ervaren wanneer men over Europa spreekt zijn vooral onderwerpen die gaan over urgente grensoverschrijdende problemen en waar eenduidig en gezamenlijk optrekken belangrijk is (vluchtelingen en immigranten, criminaliteit en politiesamenwerking, milieu, handelsoorlog).

Ook behoud van de eigen identiteit en cultuur is een belangrijk onderwerp. In dit kader is het van belang dat landen zoveel mogelijk ruimte wordt geboden om zelf invulling te geven aan de grote lijnen die de EU uitzet. Rechtvaardigheid blijkt een zeer belangrijk thema. Gelijke regels voor alle lidstaten en gelijke behandeling/controle zijn hierbij essentieel.

Zorg om identiteitsverlies

Bedreiging van onze eigen identiteit is een van de voornaamste zorgen of angsten die men heeft. Het betreft dan vooral bedreiging van onze identiteit door immigranten (andere cultuur, angst dat onze cultuur wordt overgenomen, criminaliteit). Er is een sterke wens tot het sluiten van de grenzen voor economische vluchtelingen, strenge grensbewaking en meer gelijkheid in beleid.

Ook te verstrekende wet- en regelgeving door de EU kan ten koste gaan van ons eigen belang en onze eigen identiteit.

Te veel profiteren van ons (ten koste van Nederland)

De perceptie is ook dat de er te veel van ons/de EU geprofiteerd wordt door andere lidstaten, waarbij met name de lageropgeleiden (die de pijn van aantasting van welvaart hoogstwaarschijnlijk meer voelen in het dagelijks leven) van mening zijn dat de grens is bereikt qua solidariteit (met vluchtelingen/immigranten en financieel zwakkere lidstaten). De ervaring is dat wij er vooral zijn als buffer/vangnet voor andere landen. Men vraagt zich af of het collectief van de EU is er nog wel voldoende voor ons is. Voor behoud en versterking van leefbaarheid, veiligheid en financiële kracht voor de Nederlanders zelf.

Ook ervaart men te weinig een geheel (men ervaart te weinig eenheid in regels, of in elk geval verschillen in hoeverre de lidstaten de regels serieus nemen). Dit leidt tot de beleving van een zwakke EU.

(On)rechtvaardigheid

De beleving is dat Nederland het (heel) goed doet, in elk geval beter dan veel andere landen (zuidelijke landen en Oostblok). Het betreft dan aspecten als opvang van vluchtelingen, grensbewaking, zorg voor het milieu. Men ervaart veel onrechtvaardigheid vanuit het beeld dat andere landen ermee weg komen om minder te doen dan wij. Dit schaadt onze welvaart en concurrentiepositie. Om die reden is er een grote behoefte aan meer controle en handhaving en ook meer eenheid in wet- en regelgeving (gelijke uitgangspunten). Wanneer men hoort dat ook Nederland niet aan alle afspraken voldoet, is men verrast, maar blijft men neigen naar "afsprake is afspraak", "contract is contract". Wel zou er ruimte moeten zijn voor het zelf oplossen van

tekortkomingen (op eigen gekozen wijze) en zouden landen alleen mogen worden afgerekend om regels die EU-breed gelden.

Tweeledigheid

Dit alles leidt tot een tweeledigheid die men ervaart (ongeacht naar welke kant de balans doorslaat): de EU biedt voordelen maar ook nadelen.

3 De toekomst van de EU

Men ziet vooral kracht in "samen sterk" op economisch/financieel gebied en veiligheid, en in het zoeken van oplossingen zoeken voor grensoverschrijdende problemen: vluchtelingen, criminaliteit en politiesamenwerking, milieu, handelsoorlog. Dit zijn de terreinen waar de EU zich in toenemende mate mee bezig zou moeten houden volgens de deelnemers.

De EU zet dan de grote lijnen uit, landen vullen zelf zoveel mogelijk de weg naar het bereiken van de doelen in (behoud identiteit). Er is behoefte aan een lange termijn aanpak/visie en stabiliteit. Ten behoeve van die visie, rust en stabiliteit, zou de EU niet verder moeten groeien, alvorens de kracht en eenheid hervonden zijn.

Aandacht voor gelijkheid, controle, toezicht en handhaving is belangrijk, omdat daarmee recht wordt gedaan aan de gevoelens van rechtvaardigheid. De EU zou weg moeten blijven van terreinen die vergaande aantasting van de identiteit betreffen (bijvoorbeeld door bemoeienis in de zin van wet- en regelgeving op het gebied van normen en waarden).

Bijlage I: Slotstellingen

Alle deelnemers hebben individueel twee stellingen beantwoord, die een indruk geven van hun houding ten aanzien van de EU (na afloop van de gesprekken). Alhoewel er aantallen worden genoemd, mag dit niet worden omgezet in representatieve cijfers (het betreft kwalitatief onderzoek). De scores:

Groep lageropgeleiden Eindhoven

Wilt u aangeven wat u van de volgende twee stellingen vindt? Graag bij elke stelling één hokje aankruisen

	zeer oneens	oneens	neutraal	eens	zeer eens	ik weet het niet
Het Nederlands lidmaatschap van de EU is een goede zaak	n=2		n=3	n=4		
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan Europa		n=2	n=3	n=1	n=2	

Groep hogeropgeleiden Eindhoven

Wilt u aangeven wat u van de volgende twee stellingen vindt? Graag bij elke stelling één hokje aankruisen

	zeer oneens	oneens	neutraal	eens	zeer eens	ik weet het niet
Het Nederlands lidmaatschap van de EU is een goede zaak	n=1		n=1	n=4	n=1	
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan Europa		n=4		n=2	n=1	

Groep lageropgeleiden Hoorn (5 hebben verbaal aangegeven voor een Nexit te zijn)

Wilt u aangeven wat u van de volgende twee stellingen vindt? Graag bij elke stelling één hokje aankruisen

	zeer oneens	oneens	neutraal	eens	zeer eens	ik weet het niet
Het Nederlands lidmaatschap van de EU is een goede zaak	n=3	n=1	n=1	n=2	n=1	
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan Europa	n=1			n=2	n=4	n=1

Groep hogeropgeleiden Hoorn

Wilt u aangeven wat u van de volgende twee stellingen vindt? Graag bij elke stelling één hokje aankruisen

	zeer oneens	oneens	neutraal	eens	zeer eens	ik weet het niet
Het Nederlands lidmaatschap van de EU is een goede zaak	n=1			n=7		
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan Europa		n=2	n=4	n=1	n=1	

Bijlage II: De verhalen

Groep hogeropgeleiden Eindhoven positieve en negatieve ervaringen met Europa

Kan ik dadelijk nog vrij reizen van Nederland naar Engeland met de Brexit in gedachte?

Als ik op een feestje zou zijn en het onderwerp zou Europa zijn, dan is het eerste dat mij te binnen schiet Brexit. Omdat ik, in het verleden, maar ook in het heden, heel graag naar Engeland reis, vrienden heb. Dat wordt lastiger, op zich kun je binnen Europa natuurlijk nog steeds reizen zonder dat je een visum nodig heeft maar het kan best zijn dat dat dadelijk verandert als je naar Engeland gaat.

Verteld door 3

Het opheffen van de eeuwige verhuizing van Straatsburg naar Brussel

De titel weet ik nog niet, maar oud zeer ten opzichte van Europa. Ik ben eigenlijk heel erg voor de Europese gemeenschap, maar het verhuizen van Straatsburg naar Brussel is zo'n likdoorn op mijn voet omdat het gewoon heel veel geld kost, dat ik denk van als het jullie onderling al niet lukt om een probleem goed op te lossen, dan denk ik waar hebben jullie het dan over met elkaar, maar dat is vooral oud zeer. Verder vind ik het tempo waarin de relatief armere Oostbloklanden zijn toegevoegd ook lastig.

Verteld door 4

Psychiatrische zorg met betrekking tot klinische bedden

Ik heb het over inkrimping binnen de zorg en psychiatrie qua klinische bedden. Nederland steekt de kop op binnen de Europese zorg aan klinische bedden. Het baart me toch wel zorgen, de snelheid van de inkrimping van bedden in Nederland. Op mijn huidige werkplek zijn ze in het laatste jaar van 600 naar 400 bedden gegaan. En het schijnt nog lang niet genoeg te zijn terwijl er heel veel onrust veroorzaakt wordt, en nu zie je ook steeds meer onrust in de wijk terwijl het niet gaat. Dan vraag ik me af hoe dat in andere landen is. Als wij er zo tegenaan hinkelen en ze gaan het zo doorvoeren. Ik ben dan heel benieuwd hoe dat in andere landen gaat binnen europa.

Verteld door 5

Ik sluit me bij hem aan

Mag ik daar even op inhaken? Ik werk ambulante, in de psychiatrische zorg en dan zie je dat je mensen gewoon niet geplaatst krijgt. Het afkalven van bedden, opname afdelingen, acute hulp, je ziet dat zowel de politie daarin vastloopt. Maar wij ook, wij hebben soms een wachtlijst van mensen die dringend opgenomen moeten worden, mensen die in aanmerking komen voor een crisisbed, nou het is echt niet makkelijk. Het is ongelooflijk wat dat betekent en hoeveel meer schade er daarom aangericht wordt bij mensen, omdat ze zo lang moeten wachten. Is bij de mensen, maar ook de mantelzorgers, de burens, het hele sociale systeem. En dan zie je dat mensen uitgestoten worden.

Verteld door 4

Bedeeldrang van Europa

Ik heb op zich helemaal niet zo'n positieve gedachte over Europa. Ik vind namelijk heel simpel, dat eigen identiteit van de diverse lidstaten gewoon volledig uitgevlakt wordt omdat Europa voor het alles uitmaakt, en de diverse landen de regeringen hebben zich daar maar naar te voegen. Dus.

Verteld door 7

Vrijheid van reizen binnen Europa

Ik wil wel ook even iets zeggen, een heel simpel voordeel is dat je heel makkelijk kunt reizen binnen Europa. Je hoeft geen geld meer te wisselen, dat is heel simpel. Dat geeft ook wel een vorm van vrijheid. Vrijheid van reizen binnen Europa vind ik wel een voordeel

Verteld door 6

Zorg over polarisatie

Een heel ander onderwerp is de actualiteit. Gister was ik nog even naar nieuwsuur aan het kijken, en daar ging het over het probleem van IS waarbij de Nederlandse overheid materieel heeft verzonden naar dat soort groeperingen. Het is natuurlijk een hele stroom van mensen die heen en weer gaat in de wereld dat invloed heeft op ons gevoel van vrijheid en denken, en ik hoop dat Europa in staat is om daar gezamenlijk antwoord op te geven. En niet alleen maar in die politieke valkuilen stapt waar Straatsburg dan een hele lastige blijkt te zijn. Met name de vluchtelingenproblematiek en IS, want dat geeft toch heel erg, je merkt dat de polarisatie in Europa steeds groter wordt. Daar maak ik me best wel zorgen over. We hebben zoveel goede dingen met elkaar, laten we daar eens mee aan de slag gaan en die polarisatie oplossen. In plaats van heel erg scherp de kantjes ervan optekenen.

Verteld door 1

Het nieuwe land

Ik weet nog steeds niet goed wat ik wil zeggen, maar als ik het zo beluister dan denk ik zoiets heb ik helemaal niet te zeggen. Als ik denk aan Europa, ik heb nog nooit alle landen bezocht maar wel natuurlijk Spanje, mijn beste vriendin woont daar, ik ben daar een jaar geleden nog geweest, ik had de gewoonte er elk jaar naartoe te gaan. Frankrijk mis ik heel erg, daar heb ik zes jaar gewoond. Wat ik eigenlijk zou willen voorstellen is dat we er gewoon een groot land van maken, een nieuwe naam, europa, maar liever toch een nieuwe naam. Mijn opa sprak Esperanto, laten we zoiets weer een nieuw leven inblazen dat we ook met zijn allen dezelfde taal spreken. Gewoon verbroedering, dan hebben we ook de voordelen dat we gewoon, afgezien van Nederland met een beetje zee en haar klimaat, zoals het afgelopen zomer was is misschien een beetje overdreven, maar dan kunnen we naar de bergen, dan hebben we veel meer variëteit, ook in rassen, smaken, kijk is wat het ons culinair kan brengen, geweldig. Maak er gewoon een groot land van, hoe moet je mij niet vragen hoor, en zeker ook politiek hoe ze dat voor elkaar moeten krijgen, daar heb ik absoluut geen verstand van. Maar met een beetje goede wil en een beetje positiviteit, dat er best wat van te maken is.

Verteld door 2

Eeuwigdurende expansiedrift van Europa

Hoe mooi dat idee ook is, jij had het over en oude likdoorn, dan heb ik ook wel iets. Waar ik me al heel lang zorgen over maak of juist heel trots op ben. Een van de dingen die ik jammer vind van dat hele grote land dat het steeds meer aan het worden is, maar dat het steeds maar weer uitbreidt. Vanwaar die expansiedrift. Waarom moet Europa helemaal tot aan Rusland reiken, en iedereen die daar binnen zit? Voor je het weet hebben we China opgeslokt en is alles Europa. Ik vind het helemaal niet nodig dat alles Europa is. Eerst waren het er 7 landen, toen werden het er 13. Ik maak me een beetje zorgen over de eeuwigdurende expansiedrift van Europa, dat geef ik dan ook als titel. Je kunt niet de hele wereld vertegenwoordigen. Dat is mijn mening. Er komt elke keer een land bij, ik vind het niet nodig, of dat het zo zou moeten. Ik vind het fijn zoals het nu is, dat ik zo naar Praag kan rijden en kan bezoeken wat ik zou willen, maar ik vind het eigenlijk wel mooi geweest.

Verteld door 3

Wet- en regelgeving minder

Wat ik in mijn eigen leven merk en ook in het werk, dat ik zo nu en dan vastloop in allerlei regelgeving. Alles moest vastgelegd worden en het vastleggen moet ook nog eens vastgelegd worden. Vroeger in mijn werk was ik met een uur rapportage en brieven opstellen kwijt aan administratie en de rest van de tijd had ik voor cliënt contact, familie, sociaal netwerk zo. Als ik zie dat ik en mijn collega's voortaan bijna een halve dag bezig zijn vind ik de wet- en regelgeving zo'n moloch aan het worden. Ik heb het idee dat Europa daar soms ook nog een laag overheen legt. Ik zou eigenlijk heel graag zien dat we elkaar vinden in samenwerking, uitwisseling van informatie, niet honderd keer het wiel uitvinden. Niet dat we elkaar nog versterken, wat we deze zomer zagen dat er tomaten weggegooid werden omdat ze een beetje verschrompeld waren, of komkommers die krom zijn, ik zou graag zien dat we wat meer naar de menselijke maat gaat. Dat we niet versloffen en verzanden in een hoop regelgeving, ook rondom aanbesteding. Veel dingen moeten Europees aanbesteed worden, terwijl je soms vanuit de logica, menselijkheid of duurzaamheid, of vanuit het betrekken van mensen in bepaalde processen, dat je dan voor iets anders wilt kiezen, maar dat niet mag omdat het in de regels en in de wet is vastgelegd. Wet- en regelgeving minder.

Verteld door 4

Vertrouwen in elkaar

We mochten verhalen vertellen toch? Het is inmiddels heel lang geleden dat ik voor mijn werk op bezoek ging bij scholen in Zweden. Ik heb nog steeds de verbazing die ik toen opliep. Je kwam daar in het basisonderwijs binnen, en daar zaten een paar kinderen op de bank met sokken wat te spelen, een boek te lezen, ik denk gebeurt hier nog iets? Ik kwam een lokaal binnen, een zo'n kind pakte zijn spullen op en ging buiten spelen zonder iets te zeggen. En zo ging het de hele dag door. Op een gegeven moment stond ik op het schoolplein, en ik had wel wat meegenomen om een gesprek met die

kinderen aan te gaan. Ik had een paar pepermuntjes meegenomen, dat kennen ze dus niet, dus een meisje kwam naar mij toe, ik uitleggen wat het is. We konden praten in het Engels met elkaar, dus ik dacht van nou ze hebben toch nog iets geleerd! Vervolg was middelbaar onderwijs, in Zweden wordt er tussen de middag gegeten, 500 leerlingen zaten daar; muisstil. Er viel een vork, die werd opgepakt door dat kind, werd naar de counter gebracht. Ik heb achter de deur gekeken of er iemand met een buks stond, stond er niet. Als je dat in Nederland hebt, dan is het chaos. Zo'n maatschappij is zo anders, zo vanuit vertrouwen. Op een gegeven moment was er een groep leidinggevenden naar Stockholm gegaan om daar met de overheid te praten, konden ze niet vinden. Als je in Nederland gaat, dan ga je naar Zoetermeer, dan heb je een gebouw waar 2000 mensen werken. Daar zat je in een grachtenpand met 200 mensen. Nou is Zweden iets kleiner, maar die verhouding klopt niet. En er werd gevraagd van als zo'n school functioneert, hoe doe je het dan met het proces van die leerlingen, hoe toetst je dat? Daarom haak ik aan, dan werd er gezegd; je kent het kind toch? We gaan pas in de laatste twee jaar meten waar het kind staat omdat ze verder moeten. Maar de hele basisschool volg je zo'n leerling en laat je het zijn eigen ontwikkeling doorlopen. Daar was ik echt door verrast. En toen de vraag, wat doe je met een school die niet functioneert? Nou dan ga je toch praten? Wat doen wij, wij bombarderen met regels. Wij willen het geregeld hebben. Ik zit nog steeds met de vraag van, wat is nou de juiste weg. En dat vind ik toch wel een boeiend vraagstuk. En dan zie je al wat voor verschillen er zijn binnen Europa en hoe lastig het is om dat bij elkaar te brengen. Maar als we wat opener zijn, en willen luisteren naar elkaar, dan denk ik dat je heel veel kunt leren van je burens.

Verteld door 1

Laat diversiteit bestaan

Ik wil toch ook graag even inhaken op die diversiteit. Ik maak me inderdaad ook zorgen dat we de nuances kwijt gaan raken, als je het hebt over verschil in onderwijs en dat soort dingen. Je kunt heel veel van elkaar leren, maar als je dan heel veel regelgeving hebt waar iedereen krampachtig aan moet voldoen, ben ik bang dat die diepgang verloren gaat. Die gewoon heel veel mooie dingen kan brengen. Bij de mensen hier rond te tafel heb je al heel veel diversiteit, vooral de diversiteit maakt het heel interessant om bij elkaar te zijn en te groeien denk ik. Dus als je alles een soort eenheidsworst maakt, dat er ook heel veel verloren kan gaan. Dan kan ik er zelfs heel diep op ingaan wat dan in mijn hoofd een beetje speelt. Ik zit een beetje in de alternatieve richting, daar heb je bijvoorbeeld oude volkeren, Aboriginals of Indianen, ik noem maar op, die hebben allemaal heel veel wijsheden, maar die worden steeds meer overruled door de moderne maatschappij en die volkeren worden steeds meer verdrongen, uitgemoord, ze verdwijnen in ieder geval. Ik ben bang als je alle diversiteit weg gaat halen dat zo iets gaat gebeuren. Dus laat diversiteit bestaan.

Verteld door 6

Groep lageropgeleiden Eindhoven positieve en negatieve ervaringen met Europa

De achteruitgang van Europa

Ik vind dat Europa heel hard achteruit gaat in de samenleving. Mensen zijn alleen maar met zichzelf bezig, geen tijd meer voor niks, bekijken elkaar niet meer. Alles wat Europa binnenkomt, vind ik ergens niet goed. Want ze zeggen dat het vluchtelingen zijn, maar het zijn allemaal jonge mannen die alleen komen. En een vluchteling laat zijn vrouw en kinderen niet achter in een gebied waar het gevaarlijk is, dat is in ieder geval mijn mening. Dus alles wat er voor mij binnenkomt zijn voor mij geen vluchtelingen maar goudzoekers of gelukzoekers. Dat vind ik verschrikkelijk dat dat aan het gebeuren is hier in Europa. Ik zie het gebeuren dat wij binnen nu en enkele jaren worden overgenomen, en dat wij allemaal de islam zijn. Ik denk dat ik hier ook de oudste ben, ik ben gepensioneerd.

Verteld door 1

Europa moet de grenzen dichtdoen

Ik ben het helemaal met jou eens. Ik vind het echt een puinhoop. Ik voel me niet veilig in mijn eigen land, als ik zo naar de garage moet straks, dan loop ik om me heen te kijken van wat lopen daar voor capuchons. 80% in de gevangenis is anders denkend of licht getint, ik erger me daar helemaal krom aan. Ik vind Nederland is Nederland niet meer. Nederlanders sterven uit. Je krijgt een volksverschuiving. Iedereen gaat maar steeds verder naar de rand van de stad om meer rust te krijgen, ook in het verkeer en zo. Er zijn gewoon te veel mensen. Culturen die hierheen komen zijn dominant, tenminste dat denken ze, en die willen hun mening afdwingen, en daar ben ik vierkant op tegen. Vandaar mijn stem op de hele fijne PVV, hoewel ik daar nu niet meer zo'n voorstander van ben, maar dat is puur uit protest. Europa moet de grenzen dichtdoen, gewoon zoals het was. Er zijn heel veel mensen die het niet zeggen, maar dat interesseert mij dus echt niks. Dan ben ik maar niet sociaal. Titel: Europa moet de grenzen dichtdoen.

Verteld door 6

Het is te veel

Ik sluit me helaas aan, ondanks dat ik niet zo ben opgevoed. Ik ben open voor iedereen, ik haal ook iedereen binnen voor een glaasje, ik werk zelf in de zorg. Ik ben gaan werken om de oudere mensjes te helpen, maar de gemeente en de zuidzorg haalt het plezier weg. Je ziet dat alle mensen die na de oorlog hebben gewerkt om alles op te bouwen, gekort worden. Ik zie ook in mijn omgeving dan, dan heb ik hard gewerkt, dan kom ik

beneden uit mijn flat, dan staat daar een donkere man, met rollator, scootmobiel, gemeubileerd huis, etc. En dat staat dan daar te kletsen met twee nog jongere mannen. Dan denk ik bij mijn eigen; wat doe ik hier verkeerd? Ik wil werken, en ik doe het met liefde en plezier, maar ooit wordt ik steeds geconfronteerd met iets waarvan ik denk, maar waar gaat ons geld naartoe? Digitale koeien van Europa, ik noem maar iets. Ik werk me de pleuris, ze halen alles van me af. Ik ga voor het fijne gevoel dat ik die mensen kan geven, maar je krijgt de ruimte ook niet meer. Ze maken mij dat ik harder word. (moderator: Wie zijn ze?) De maatschappij. De regering. De Europese commissie. De witte boorden. Ik vind dat mensen nogal brutaal zijn. En oudere dametjes die altijd hard gewerkt hebben, en nu alleen maar een AOW heeft en daarom op haar 90e nog moet schoonmaken en niet eens een winterjas kan kopen, bij wijze van. En dan kom ik op een volgend adres, en dan is het een donker gezin, met een vrouw die geblesseerd in bed ligt, maar een zoon die boven zit met een eigen bedrijf. Dan moet ik daar omheen poetsen. Ik merk het echt, ik word ermee geconfronteerd.

Eerst de Nederlanders

Ik vind eigenlijk dat ze binnen de EU bijvoorbeeld te veel geld naar Griekenland hebben gedaan. Ik vind eigenlijk, ja dat landen zichzelf meer moeten helpen, en Nederland ook. Want soms doen we net alsof er geen armoede is hier, of weinig geld, en iedereen die hierheen komt helpen ze wel, of mensen die in een buitenland het minder hebben dat daar allemaal geld naartoe gaat, maar ik vind dat ze eerst Nederland beter moeten maken, ook qua zorg. En dan pas andere landen of mensen helpen. Alsof er in Nederland geen armoede is. Omdat er altijd geroepen wordt dat Nederland rijk en welvarend is, en de zorg is goed geregeld.

Verteld door 2

Eerst eigen land en dan europa

Ik zat toen straks in de auto met radio 1, en het ging over meneer Orban uit Hongarije, de president of premier die dreigt nu door de EU geboycot te worden, hij mag dadelijk niet meer stemmen omdat hij zijn eigen land op de eerste plek zet. De mevrouw van GroenLinks, heeft een jaar lang aan een soort dossier gewerkt, is nu openbaar geworden, en nu gaan heel veel landen stemmen zodat Hongarije niet meer mag stemmen. Dan denk ik van, 10, 20, 30 jaar geleden moesten er allemaal landen bij, Hongarije, Polen, de Baltische staten, voormalig Joegoslavië, dat zijn landen met een dubieuze achtergrond vanuit het verleden. Dat waren communistische landen. Die moesten er allemaal zo nodig bij, en nu gaan we zo'n land verwijten dat ze haar eigen hachje probeert te redden. Dat vind ik een vreemde gedachte van de EU. Ik deel Eva's mening, denk eerst aan je eigen land. Heb je dan nog wat over, dan kun je om je heen gaan kijken en andere landen gaan redden of uit de shit gaan helpen. Werk economisch samen, desnoods militair als het nodig is, maar op sociaal en zorggebied, de basisbehoefte; focus op je eigen land. Hongarije wordt dat door de witte boorden van heel Europa verweten, maar ik denk dat het volk van europa het daar waarschijnlijk in grote getalen mee eens is. Of tenminste dat wel kan begrijpen.

Verteld door 8

Aanpassen

Ik hoor hier heel veel dat Nederland eerst moet. Maar volgens mij zitten wij bij de eerste vijf rijkste landen van de wereld. Alles is hier super geregeld, er is zit echt wel armoede verstopt, ik kom voor mijn werk veel bij ouderen, er zijn echt wel mensen in de 80/90 die nooit gewerkt hebben, met name vrouwen, en dus een AOW hebben en daar heel moeilijk van rondkomen. Maar ons zorgstelsel, iedereen wordt hier geholpen hoor. In Australië is het super geregeld, maar als je het slecht hebt zoals wij na WO2, gingen we naar Canada en Australië, daar zijn we in principe ook ontvangen. Maar we hebben ons wel aangepast aan hun samenleving. Maar hier, de moslims vaak, kleine groeperingen die gaan vaak schreeuwen en trappen. Ze moeten zich wel aan ons aanpassen. We hebben een groot arbeidstekort, maar er komen wel meer mensen naar ons toe om hier te werken. Maar ze moeten zich wel gewoon aanpassen, sinterklaas, carnaval, gelijke rechten tussen mannen en vrouwen. Zij is straks bang als ze door de parkeergarage loopt maar er zijn ook blanke jongens en mannen die nog veel slechter zijn, of ook slecht. Maar in hun culturen zijn vrouwen minder en je kunt dingen roepen, maar als nog. Verteld door 7

Achteraan aansluiten.

Ik weet heel wat jaren geleden, toen ik kind was, toen had ik mijn eerste zwager al in huis. Mijn vader had een bedrijf. Mijn zwager zei toen; passen jullie op? Alle dames uit Turkije moeten nu hier zo nodig werken, er komt een tijd dat wij niks meer te zeggen hebben in ons eigen land en de wetten voor ons bepaald worden. Daar heeft ie wel een beetje gelijk in. Tuurlijk is het eng als iemand toch grappen of moppen tegen de etnische minderheid maakt, dat ik denk van nou, dat is wel heftig. We hebben het wel laten gebeuren, we zitten hier allemaal en we zitten hier allemaal te zeggen dat het fout is, en dan denk ik, hebben jullie allemaal gestemd dit jaar? Want er zijn altijd mensen die niet eens stemmen maar wel boos zijn op de regering, want zij doen het zo slecht. Wij zijn zelf een tijd de etnische minderheid geweest, 3 jaar Frankrijk, 6 jaar Hongkong, we zijn inmiddels 13 jaar terug, mijn man werd in Hongkong ziek, die kreeg lymfeklierkanker, binnen een week waren alle onderzoeken gebeurd. We zeggen nu weleens, hij is er zo goed doorheen gekomen omdat we daar woonden. Als ik in Nederland op de wachtrij sta, dan ben ik drie maanden niet aan de beurt. En dan zit ik in de wachtkamer, en dan zie ik dat mijn plaatsje wel wordt vergeven aan vijf of zes Turkse dames, die daar zitten met de hele familie, met maaltijden etc. Dat vind ik wel een nadeel, daar gaan we naartoe. We moeten lang wachten, zelfs totdat we aan de beurt zijn, tenzij het carnaval is. Een oogarts, drie maanden wachttijd. Ik heb geen kruiwagen, dus heb ik wel zoiets, mijn positieve ervaring is geweest dat we zelf die etnische minderheid waren, maar in Nederland vind ik het steeds moeilijker worden. Verteld door 4

Praktische handigheidjes

Het heeft jaren geduurd, maar ik vind het heel relaxed, dat het heel raar was dat als je tien meter over de grens was dat in een keer kosten voor bellen de pan uit rezen. Heeft lang geduurd, maar in 2017 is dat aangepast. Vond ik eerst heel bizar. Ook de praktische voordelen van de euro is gewoon makkelijk. Dat je in heel Europa met dezelfde munt kunt betalen.

Verteld door 8

We moeten meer voor ons eigen recht opkomen

In verband met stemmen wil ik nog iets zeggen. Wij zijn allemaal Nederlanders, en we mogen allemaal stemmen maar ik heb het idee dat het niet eerlijk gebeurt. Dat er gemanipuleerd wordt. Meneer Wilders was dit jaar de grote winnaar, maar de VVD komt als winnaar uit de bus. Dat kan ik niet begrijpen. Wilders mag nergens aan meedoen, ik vind hem wel goede ideeën hebben. Of je het er mee eens bent of niet. Hij zegt het wel rechtuit, zo ben ik ook. Ik woon in een multiculturele wijk, als er bij ons iets voorvalt, dan sta ik voorop om ze terecht te wijzen. En ik ga overal op af.

(moderator: Gaat dit voor jou ook over Europa?)

Ja. Of ze nou met 40 man bij elkaar staan, dan ga ik er gewoon op af. Ik houd me nergens voor in. Of ze nou wapens bij zich hebben of messen.

Verteld door 1

Unie is eenheid die er niet komt

Unie is volgens mij eenheid, en dat is het dus niet. Dat geldt met alles, zorgkosten, Belgen komen hier medicijnen komen. Duitsers betalen geen belasting en wij betalen ons blauw. Unie, dat wil zeggen eenheid, dan vind ik dat ze alles gelijk moeten trekken. Ook benzine, wegenbelasting etc. Maar dat is niet zo, het is allemaal hebben, hebben, hebben. Ik denk niet dat er ooit een unie komt. De wereld gaat ten onder aan hebberigheid dat roep ik al 10 jaar.

Verteld door 6

Groep hogeropgeleiden Hoorn positieve en negatieve ervaringen met Europa

Titel: tweeledig.

Positieve is van de EU, het verenigde EU, absoluut na de Tweede Wereldoorlog, de wederopbouw van alle Europese landen waanzinnig, ik vind alleen nu een te log apparaat, er zijn absoluut dingen die Europa kan medebepalen, omdat het belang van ons als werelddeel groot is, maar ik vind het nationale belang van vele onderwerpen moet absoluut in de landen zelf blijven. Ik merk wel veel dat Europa bepaalde dwingendheid heeft in het opleggen van bepaalde aanpassing in wet- en regelgeving, komen ook met nieuwe eigen dingen. Dat vind ik soms de lokale politiek een beetje doorsnijden, het belang van de mensen zelf in die landen.

Verteld door 5

Titel: vakantie in EU.

Toevallig was ik laatst op een verjaardagsfeestje en toen vertelde mijn moeder mij die na jaren in Turkije op vakantie is geweest, eindelijk dit jaar naar Griekenland ging en die zei: 'Marit, het ging door zo vlot, je kan op het vliegtuig, je hoeft niet langs de douane, je hoeft je paspoort niet te laten zien en ze was zo in het hotel. Dus dat was een voordeel van EU.

Verteld door 3

Titel: bellen - en internet in Europa.

Een ander voordeel van EU is dat we als inwoner van Europa er ook wel voordeel uit halen. Een recent voorbeeld is dat wij overal in EU gebruik kunnen maken van onze telefoon, onze internet, zonder dat je daar extra kosten voor maakt, voorheen was het natuurlijk wel het geval, dat je eigenlijk je internetbundel niet gebruikt, omdat je dan zo een hoge rekening eraan kwijt was. Dus dat vind ik een heel groot voordeel dat we als inwoner, het is belangrijk dat we als land soeverein blijven, dat we onze bevoegdheid daaromtrent niet te veel weggeven, maar we moeten niet vergeten dat er ook veel voordelen aan kleven.

Verteld door 6

Titel: terug naar af.

Mijn verhaal gaat over Hongarije, uiteraard. Waar ik me grote zorgen over maak, omdat ik de ontwikkelingen sinds de omwenteling 1989 heel erg goed heb gezien. Ze gingen eerst heel erg omhoog, daarna zijn ze toch met hun vrijheid verkeerd omgegaan, dus levensstandaard ging daar weer helemaal omlaag, nu horen ze bij EU en zijn ze heel erg bezig hun grenzen aan alle kanten dicht te timmeren, om de vluchtelingen buiten het land te houden. Men zegt daar dat Duitsland ze daar heel dankbaar voor is, want anders zouden al die vluchtelingen via Hongarije ook weer Duitsland bereiken. Maar, nou, ik denk dat vorige week nog op televisie was in EU parlement wordt heel veel gesproken over dat beleid in Hongarije, dat ze het daar helemaal niet mee eens zijn en dat ze

eigenlijk Hongarije uit de EU zouden willen gooien en ik ben dan benieuwd hoe het dan met dat land moet.

Verteld door 1

Titel: 1 Europa utopie.

Voordeel van EU wat ik wel aardig vind is dat je als je met de auto op vakantie gaat, je geen geld hoeft te wisselen. Je kan overal betalen. Moest je Belgische frank halen, naar Luxemburg gaan, dat was dan hetzelfde. Franken, peseta's, dat soort dingen heb je allemaal niet meer, dat is een groot voordeel, vind ik. Verder sta ik positief tegen EU, alleen zie ik het als een utopie, omdat ieder land toch zijn eigen regels en wetgeving toch uitvoert, dat respecteer ik, maar daardoor ontstaan hele, grote verschillen. Mensen in Limburg bijvoorbeeld gaan tanken in Duitsland en doen boodschappen in België. En de anderen halen in Nederland. Er zou alle regels gelijk moeten trekken om gelijkheid te kunnen krijgen en dat gaat nooit lukken, omdat er allemaal verschillende culturen en belangen spelen.

Verteld door 4

Titel: licht en donker.

Ik heb een sterk gevoel bij Nederland en ook bij de EU. Er zitten voors en tegens, heleboel dingen, er zijn ook al dingen genoemd. Je hebt de open grenzen met de euro, het internet tegenwoordig, bellen, zoveel andere dingen, maar dat heeft, alle kanten hebben de goeie kanten, maar ook de slechte kanten. Want die open grenzen, daar komen sommige landen ook weer van terug, want met alle vluchtelingen die her en der vandaan komen, het stroomt allemaal maar makkelijker in en uit. Daar is soms ook weinig zicht op van komt er binnen? Dat is gebleken uit die periode waarin heel veel vluchtelingen binnenkwamen, en dat het niet duidelijk was hoe ze binnen konden komen en waar ze zaten op bepaalde momenten. Zo heeft elk voordeel ook zijn nadeel.

Verteld door 2

Titel: met twee maten meten.

Nou, ik denk dat veel mensen spreken altijd over een EU of over EU alsof het pas geleden gesticht is en we nu pas kunnen handelen en bepaalde over grenzen kunnen ingaan. Maar mijns inziens is dat altijd al zo geweest, als je gewoon afspraken maakt, dan hoeft je niet bij hetzelfde bedrijf te werken om met elkaar te kunnen handelen, of dezelfde taal te spreken. Nou, je hoort bijvoorbeeld: we moeten bij EU, want dan kun je makkelijk handelen en anders dan vallen we volledig buiten de boot. Nou ja, Nederland is een groot exportland en die zal nooit buiten de boot vallen. Als jij een tarief afspreekt voor jouw gulden, dan krijg je daar een wisselwaarde voor. Dus dat hoeft helemaal geen hoge kosten met zich mee te brengen. En ja, je hoeft niet een eenheid te vormen, want je ook, want Nederland handelt met Japan, met China, met Amerika, die zitten ook niet in de EU. Dus mijns inziens halen mensen dingen wel eens door elkaar en dan zijn er voordelen dat je kan bellen of over de grens zijn prima. Maar als je buiten EU gaat, dan betaal je vijf euro, dan kun je ook bellen en sms'en, dus ik zie daar ook niet echt...Dat zijn ook weer afspraken. Dus dat is mijn verhaal. Met twee maten meten.

Verteld door 8

Titel: blij

Ik ben voornamelijk blij met EU. Vooral omdat ik het zie als een goed tegenwicht tegen de machtsblokken VS, Rusland en China. Ik geloof dat we samen altijd sterker staan. Ik vind Nederland ja, we zijn een klein landje en we blijven een klein landje. En ik denk dat je beter gezamenlijk op kunt trekken dan alleen staan.

Verteld door 7

Titel: collectieve zaken.

Er zitten natuurlijk twee mensen bij van gemeentes. Ik vind geen van hen een beetje topzwaar aan het worden zijn. Als je ziet de kosten wat het kost de EU, vind het überhaupt absurd dat het eens in de zoveel tijd gaat verhuizen, dat kunt 1,3 miljoen per keer. Er zijn zoveel ongelooflijke veel kosten die anders zouden kunnen zijn. Ik heb toevallig contact gehad met politici die werken in het EU parlement die wel van Nederlandse partijen afkomen. Ja, ik vind het moeilijk om te zeggen hoe goed je vertegenwoordigd wordt door deze mensen in EU, hoe men toch eigenlijk een eigen belang, in veel gevallen vooropzet, het gezamenlijke belang... Ik ben er erg tweeledig over. Ik vind bijvoorbeeld fantastisch dat er afspraken zijn gemaakt over die idiote verschillen in belkosten en internet en noem maar op. Maar ik stel bijvoorbeeld ook voor dat we ook gezamenlijk medicijnen inkopen om die farmaceutische wereld een beetje in toom te houden, want op dit moment is er een enorm medicijntekort, omdat bepaalde landen zeggen we gaan niet langer akkoord met de prijzen die jullie vragen, ik geloof wel in de kracht van collectiviteit van bepaalde zaken via EU parlement, want als je weet de armoede in EU in totaal, dat zijn honderden miljoenen mensen bijna. Het is schrikbarend, en ik denk dat er veel financieel voordeel uit te halen is uit gezamenlijke, collectieve afspraken die in ieders belang zijn.

Verteld door 5

Titel: individualisme

Ik wil daarop inhaken als het mag, want wat je zei over collectief afspraken maken waar je dan sterker uitkomt, dus omdat je het samendoet dat je er sterker uit komt en dat is ook een systeem dat heel goed werkt. Dat zie je bijvoorbeeld in mijn ogen vooral in kleine samenleving, dus in hele kleine groepen, stel dat je een dorp hebt en je gaat een dorp bekijken, dan zie je dat die samenwerken, degenen die buiten de boot vallen of niet meedraaien in het systeem die kun je met de vinger aanwijzen, dus dat zou eigenlijk niet gebeuren door de groepsdruk, omdat je gewoon...

Maar als je een EU hebt als collectief, dan ben je anoniem in die collectiviteit, en als je anoniem bent in de collectiviteit, dan is er geen toezicht en als er geen toezicht is, gaan mensen zich daarnaar gedragen. Nou ja, daar zijn wel leuke onderzoeken over.

(moderator: Jij zegt eigenlijk, wij als Nederlanders zijn anoniem in die collectiviteit?)

Ja, dat vind ik wel, dus dat men zich niet verantwoordelijk voelt voor enige bijdrage persoonlijk. Ik bedoel met "men", men die in de samenleving leeft, men voelt zich niet

geroepen om een bijdrage te doen waardoor het collectief sterker wordt, het is meer een bijdrage vragen om zichzelf sterker te maken, het is niet meer dat er heel veel naar mijn mening heel veel dat men echt bekommert om de anonieme medemens. Het is meer dat ze zich bekommeren om hun eigen situatie en kijken: hoe kan ik het meest uit halen?

Verteld door 8

Titel: direct belang.

Daarom denk ik juist dat je de gedeelde noemer moet zoeken. In het belang van iedereen, ik denk dat iedereen gebaat is bij goede gezondheidszorg in welk land je ook woont. En als dat betaalbaar en toegankelijk voor iedereen wordt, dan krijg je juist een saamhorigheid. Dus als je EU parlement meer inzet, juist voor het algemene belang van de bevolking, want het is een orgaan wat alle Europeanen vertegenwoordigt, zo moet je het zien hè. Ik denk dat ze veel meer in het belang van alle Europeanen zouden kunnen dienen, in het directe belang.

Verteld door 5

Groep lageropgeleiden Hoorn positieve en negatieve ervaringen met Europa

Titel: Nederland zakt steeds dieper in de ellende.

Ik vind EU helemaal niks, van mij mogen de grenzen dicht, alles wat maar in Nederland komt, is zo een klein land en we wonen al zo op elkaar eigenlijk. Koningin Emma zei jaren geleden van: 12 miljoen inwoners, het land is eigenlijk te klein en te vol. Het zijn er nu geloof ik al 17 en 18 miljoen. En ik heb afgelopen zaterdag of zondag, in ieder geval afgelopen weekend Nederland 2 gekeken en ik weet niet meer hoe dat programma heet, maar toen werd er gezegd over een paar jaar zijn het er 24 miljoen mensen. En meer dan de helft zijn allemaal mensen van buitenaf. En dan denk ik: waar blijft onze cultuur? Heel veel dingen mag niet meer, Zwarte Piet mag niet meer, heel veel dingen wordt ons ontnomen. Ik voel me gewoon een vreemdeling in eigen land. Ja, ik ben geen racist hoor, tenminste ik ben het nu misschien wel geworden, want je wordt zo gemaakt. Voorheen was ik gewoon met een buitenlander getrouwd, omdat ik geen racist was, maar ik ben nu 62, ik heb zoveel meegemaakt wat me zo stoort, en ze gooien geld over de balk, miljoenen gaat er over de grens. De oudere mensen, de zorg is slecht, de ziekenhuizen wordt op bezuinigd, er zijn geen leraren meer. Het wordt alleen maar slechter hier.

Verteld door 2

Titel: slechte ervaring met Parijs.

Voor mij is het nog een verhaal op het gebied van toerisme hoor. Dat is even wat nu in mij opkomt. We zijn een keer in Frankrijk op vakantie geweest en wat ik daarvan eigenlijk heel vervelend vond is dat elkaar verstaanbaar maken vond ik gewoon heel lastig. Ze spreken daar geen Engels. Wij spreken geen Frans en uiteindelijk waren we ergens in een wijk beland en we wilden gewoon naar ons hotel terug. We proberen te communiceren met zo een taxichauffeur, nou die begrijpt je niet en je staat er maar en je weet niet waar je naartoe moet. Dan stap je naar de volgende en die zegt, in de rij was het dan: mevrouw, we kunnen jullie niet wegbrengen, want je moet bij degene voor ons zijn, want het ging dan op volgorde, zeg maar. Nou, stonden we daar, hoe komen we bij het hotel. Wij als toeristen zijn gaan lopen, maar uiteindelijk liepen we ergens door een wijk heen en daar was zo een plein met allemaal jeugd die waren aan het honkballen of aan het basketballen en een beetje aan het hangen, en uiteindelijk moesten we het op een rennen gaan zetten, omdat ze onze tas wouden hebben. Dus dat ze ons willen beroven, zeg maar. En wij te rennen en te doen, en dus uiteindelijk een Fransman geweest, want we stonden en renden op de provinciale weg en uiteindelijk waren we die jongen kwijt en die man, we verstonden hem totaal niet, maar hij zei wel van: stap maar in en echt met handen en voeten. Ik denk dat we wel anderhalf uur door Parijs hebben gereden, voordat we uiteindelijk eens bij het hotel waren. Hij had heel keurig het hotel gebeld van waar zitten jullie nou en blablabla. En uiteindelijk zeiden we bij het hotel aangekomen, maar wij vonden dat gewoon...Wij zijn zelf niet zo taalkundig, we vonden het heel vervelend dat we onszelf niet verstaanbaar konden maken met wat we

wilden, zeg maar. En dat vond ik dan een negatieve ervaring ja. Aan EU of aan het buitenland en dat is dan op het gebied van toerisme.

Verteld door 8

Titel: samenhang

Nou, toen je zei over verjaardag, toen moest ik al denken aan. Ik ben in Amerika ook naar verjaardagen geweest en dan werd dezelfde vraag gesteld hoe vind je jouw land en Europa en hoe is dat? En ik ben er wel heel positief over. Ik vind het vooral heel chill dat ik korte vluchten kan nemen naar bijvoorbeeld Engeland of Parijs, ik ben echt wel van plan om meer te gaan reizen, omdat het gewoon, ik wil zoveel meer zien van Europa omdat de cultuur zo mooi, vind het zo mooi, dat in zo een kleine plek zoveel verschillende culturen zitten, en ik vind die talen bijv wel heel erg leuk, want ik vind het dus interessant, omdat ik in Amerika zat en ik reisde, de taal is overal hetzelfde, wat heel chill is, maar ik vind bijvoorbeeld ook heel mooi om te zien dat een taal verschillend kan zijn en dat mensen daarin kunnen uiten. En wat ik bijvoorbeeld heel fijn vind, ik weet niet of het overal is trouwens, maar het reizen in Amerika was voor mij heel lastig, maar in Nederland kan ik gewoon met me ID kaart, met me rijbewijs, paspoort heel snel door de EU poortjes heen en ik ben, ik vind het samenhangigheid zeg maar en alles wat er bij hoort, persoonlijk wel echt prettig.

Verteld door 1

Nexit

Ik ben eigenlijk geen voorstander meer van Europa, in het begin ik dacht we hebben mooi voordelen, je betaalt met de euro en dat is wel heel makkelijk, en je gaat naar Italië toe, je gaat naar Spanje toe, je kan overal met dezelfde valuta betalen, maar het feit dat wat je nu gehoord hebt van de Polen die dan weer uitkeringsfraude plegen, hoeveel zigeuners uit Roemenië die hier de boel komen leegroven. En dat vind ik eigenlijk gewoon heel triest, je hebt geen overzicht meer van wat er in je land komt. De normen en waarden. Ik zie dat op mijn werk, ik werk in Amsterdam. Ik zit in zuidoost, dat is een mooie mengeling van culturen, wat ik echt heel mooi vind, dus ik heb veel Surinamers, Antillianen, en tegenwoordig ook Afrikanen, maar ze hebben totaal andere waarden, vuilnis wordt gewoon over het balkon gegooid. Ja, weet je, men moet integreren, maar dat gebeurt niet echt. Ik heb een Afrikaanse man die woont al 30 jaren in Nederland en spreekt geen woord Nederland. Denk ik ja, hoe kan dat in vredesnaam? Dan zit je hier en je spreekt geen woord Nederland en gelukkig wel een redelijk woord Engels, maar ja, ik vind het wel heel jammer, en ik vind het ook jammer van de regering dat ze toch niet mensen goed genoeg laten integreren, maar ook onze normen en waarden niet meegeven. Ja. Mijn verhaal heet Nexit, ik hoop dat we uit de EU stappen.

Verteld door 6

Titel: makkelijk Europa. We zijn te makkelijk Europa.

Het gras is een beetje onder mijn voeten weggemaaid. Ja. Ja, wat ik inderdaad vooral wel vind, is dat men te makkelijk EU binnenkomt, te makkelijk Nederland binnenkomt, te makkelijk blijft, het is natuurlijk een heel triest geval wat we dan de afgelopen periode

hadden met die twee kinderen, dat was natuurlijk helemaal iets verkeerd hoe dat gegaan is, maar goed. Het kwam er uiteindelijk wel op neer dat ze een keer terug moeten, hoe dan ook. Zoals het nu had gegaan, is natuurlijk heel triest, dat is dan ook niet goed te praten, kinderen die daar alleen heen moeten en moeder die niet helemaal goed is, dat klopt natuurlijk ook niet helemaal. Maar goed uiteindelijk moeten ze terug, ze blijven allemaal veel te lang hangen en het gaat hoopt zich maar op, en het hoopt zich maar op. En het komt maar hier, het komt maar hier, het gaat allemaal zo gemakkelijk, en niet alleen uit dat soort landen, maar inderdaad ook uit Roemenië en Polen en uit al die landen, dus dan denk ik van jeetje. Komt er eens een eind aan? Waar is die grens? Die grens die is er niet, want ze komen allemaal maar en het is gewoon een beetje luilekkerland. Dan hoor je dat Polen daar in hun eigen land de uitkering hier vandaan halen en ondertussen daar in Polen weer gaan zwart werken. Dan denk ik van. Dat klopt ook niet. En ik weet nog wel van heel vroeger toen werkte ik bij de uitkeringsinstantie in xx, dan spreek ik al over minstens 30 jaar geleden, toen had je het met heel veel Turken en Marokkanen die dus rustig wekenlang in hun eigen land waren en iets van zes kinderen hadden en waarvan je maar moest, geloven dat ze zes kinderen hadden en allemaal kinderbijslag zaten te innen voor al die zes kinderen, die wel of niet bestonden, dat weet je ook niet. Ik geloof dat dat dan wel iets meer aan banden is gelegd, dat daar wel iets meer controle op is. Maar ik geloof nog dat er heel veel van dat soort gevallen rondlopen. Ja.

Verteld door 5

Titel: EU oké.

Ik ben voor EU, ik vind de Euro makkelijk, in EU kun je vrij reizen, je kunt overal wonen waar je wilt, werk vinden. Natuurlijk heb je slechte buitenlanders, je hebt ook slechte Nederlanders. Maar de meeste buitenlanders willen ook gewoon geld verdienen, een huisje, familie. Daarom. Ik denk dat EU nodig is voor onze welvaart en voor onze vrede.

Verteld door 4

Titel: half-half

Heel een hoop gras is voor mijn voeten weggemaaid, maar ik wil het hebben over dat hele financiële gebeuren in EU. Ik denk dat ze, tenminste voor zover je daarvan verstand van kan hebben, dat het een goeie zaak zal zijn als de euro in 2 werd gedeeld, in zuidelijk: de zeuro, want dan is het echt zeuro en de neuro, dus de noordelijke landen dat die hun eigen euro krijgen of Denemarken, maakt niet uit, een sterke munt. We zien het met Griekenland, we zien het nu weer met Italië gebeuren, dat banken daar gewoon niet goed met geld om kunnen gaan. En wij stoppen er iedere keer maar wat in, ondanks dat we een minister president hebben die beloofd had dat het echt niet zou gebeuren waar het toch gaat gebeuren. Zo worden onze pensioenen dus uitgehold en niet alleen van de ouderen hoor. De ouderen krijgen nog wel wat, maar van de jongeren wordt dus alles uitgehold door de hele, lage rente die gehanteerd wordt bij de banken. Waar de pensioenfondsen vooral, dat is waarom jarenlang.

Plus wat ik een goeie zaak vind, is dat ze bezig zijn om de buitengrenzen van EU in ieder geval te sluiten, daar zijn ze druk mee bezig dankzij de Oost-Europeaanen, dankzij

Hongarije, Polen, Tsjechië enzovoort. Ik denk dat dat gewoon een goeie zaak is, het moet ook gewoon gebeuren, degene die er uit Afrika vandaan komen, dan heb ik het niet over oorlogslanden als Syrië en dergelijke, triest genoeg wat daar gebeurt, maar wel dat degenen die uit Eritrea komen en uit Gambia en weet ik wat. ' Ah, dat is lekker makkelijk geld te krijgen.' En ik denk dat iedereen daar wel een klein beetje met mij eens is.

Ik blijf een beetje in het midden, ik ben aan de ene kant heel erg voor EU en aan de andere kant vind ik dat we daar een bepaalde scheidinglijn in moeten maken. Dus ik houd het maar op, mijn verhaal: half half.

Verteld door 3

Titel: ziet er niet goed uit.

Ja, EU die euro is makkelijk en voor de landbouw is het goed. We zijn de op een na grootste exporteur in de wereld. Ik geloof dat iets van 140 miljard euro heb, maar dat gaat hier niet goed komen. De geschiedenis wees uit dat Noord-Amerika en Zuid Amerika en Australië is 1 bevolkingsgroep gedrukt door de andere.

De indianen en de Aboriginals zijn in de minderheid gekomen, die werden weggedrukt en wij worden hier straks weggedrukt. Als je de wiskundige cijfers erbij ziet, ik heb medelijden met de jeugd. En als ik nu kinderen had gehad, dan was ik direct geëmigreerd naar Canada. Maar die heb ik niet. Dat is een hele, gemene uitspraak. Maar ik vind het sneu, want als je tachtig bent, dan moet je hier niet wonen. Dan word je beroofd.

Verteld door 7

Groep hogeropgeleiden Eindhoven situaties "meer of minder Europa"

De machtsverdelingen binnen Europa

Ik vind Europa sowieso te veel alles opdringen. Van mij mag het allemaal wel wat minder. Maar dan in totaliteit. Ik bedoel, Europa, daar maken eigenlijk twee landen grotendeels de dienst uit en dat is Frankrijk en Duitsland. Die bepalen eigenlijk voor 80% wat er in Europa wel of niet mag of gebeurt. Op dat moment denk ik dus dat het niet 2 landen zijn die in Europa zitten, maar het zijn er 28 of zo iets? Die andere 26 landen die worden eigenlijk overdonderd door die 2. Dat vind ik niet kloppen.

Verteld door 7

Verrijking van vakkennis, het uitwisselen van kennis

Zoals ik daarstraks al zei, dat ik toch eigenlijk wel heel nieuwsgierig ben naar hoe dat het in andere landen is binnen de zorg. Als Nederland zo reist met de kosten en wij moeten maar inkrimpen en inkrimpen, terwijl andere landen in hun percentage al beduidend lager zitten in bedden dan vraag ik me af hoe dat hun zorg verlenen. Dat is meer om in mijn eigen vakkennis te verdiepen, Europees gezien. Nederland heeft zoveel psychiatrische patienten ten opzichte van andere landen, en zoveel klinische bedden, dan vraag ik me af waar het hem daar in zit. Daar ben ik heel nieuwsgierig naar.

Verteld door 5

Veiligheid is een basisbehoefte

Ik wil het graag over veiligheid hebben, veiligheid is toch een van de basisbehoefte. Ik merk dat ik me eigenlijk veiliger voel door Europa, maar ik voel me ook onveiliger doordat er Europa is. Veiliger door meer samenwerking, meer afstemming, dat we gezamenlijk sterker staan. Als het positief uitpakt, we als Europa, ik ben niet zo bang dat Duitsland nu nog binnenvalt, of België of Luxemburg. Dat we toch wel met elkaar een pact hebben, en dat mensen elkaar regelmatig spreken en zien en in de ogen kijken. Het hebben ook over veiligheid, vluchtelingen en IS en hoe pak je dat aan. Dat vind ik een heel prettig gevoel. Maar het feit dat alle grenzen open zijn, waardoor heel veel mensen met andere bedoelingen naar Nederland of andere landen komen, dat vergroot ook mijn gevoel van onveiligheid en dat zie ik blij cliënten ook. Kwetsbare mensen, ik maak het mee, dat mensen worden geïntimideerd, misbruikt, geld afhandig wordt gemaakt, onder druk worden gezet, drugs of alcohol gebruik. Daar hebben wij weleens overleg over met de politie, die staan daar soms ook machteloos tegenover. Ze zeggen dan er is geen sprake van wilsonbekwaamheid. Ze hebben dan ook geen handvaten om in te grijpen, en je ziet dat dat ook steeds moeilijker wordt en versterkt. Dat geeft mij ook een minder gevoel van veiligheid. Omdat ik dagelijks in contact ben met die kwetsbare groep. Het gebeurt ook door mensen uit hun eigen omgeving, maar het is ongrijpbaar als het gebeurt door mensen die een andere taal spreken, uit een ander land komen. Misbruik en chantage is van de eeuwen heen, maar ik heb soms het idee dat er een groep mensen naar Nederland komt die veel meedogenlozer is. Ik zoek naar het juiste wordt, dus psychopathischer ook, ze hebben niet het gevoel van goed of fout of wat je

moreel wel of niet doet. Die zullen echt vanuit armoede of achterstand situatie komen, je zou misschien ook begrip moeten hebben voor hun situatie, maar daar voel ik me niet zozeer gewapend voor. Ik heb weleens geprobeerd een moreel appèl te doen, maar die mensen lachen me gewoon uit. Dat zie je ook met dealers, drugshandelaars die daar kwetsbare mensen voor gebruiken. Daar ben je helemaal geen partij in. Dat vind ik wel moeilijk.

Verteld door 4

Groep lageropgeleiden Eindhoven situaties "meer of minder Europa"

Geen titel

Er komen hier niet zoveel mensen uit Eindhoven, maar als ik door de Kruisstraat loop, dan denk ik echt dat ik op vakantie ben. Dat is iets. Er zijn weleens dingen, dan mogen er zoveel op zoveel m2 zitten. Er wil geen Hollander meer tussen wonen. Ieder pandje dat leeg komt, het zijn niet allemaal turken, mijn kledingmaker is Algerijn, hartstikke lieve man. We moeten alert blijven. Hele kruisstraat is klein Turkije. We moeten blijven mengen. Een regering moeten zeggen, de grenzen blijven open, maar Nederland is wel erg open. We moeten er voor waken dat wij een grens blijven bepalen. Pim Fortuyn, hoelang geleden was hij er, je kon niet zeggen dat je het met hem eens was op een feestje, dat was een racist, maar hij had wel gelijk. En toen werd ie doodgeschoten.
Verteld door 4

Economische sterkte

Het financiële beleid, meer europa. Hoe groter jouw markt is, hoe sterker je staat ten opzichte van Rusland, China, Brazilië, Amerika. Je hoort dat niet vaak, het gaat over dit soort onderwerpen. Het gaat over Griekenland, maar Griekenland betaalt wel meer terug. Tegenwind te kunnen bieden tegen grootmachten zoals Rusland en Amerika. Als Europa sta je toch veel sterker dan als alleen Nederland.
Verteld door 7

Niet te veel regelzucht vanuit de EU.

Regelzucht over pietluttige dingetjes. Eisen op labels van producten in de winkel. Ik heb niet meteen een concreet voorbeeld, maar laat dat lekker. Ga daar geen massa's geld aan spenderen. Laat dat lekker aan de markt over. Dat gemierenneuk op de vierkante centimeter. Europa moet de grote lijnen uitzetten, ik ben heel erg voor economische samenwerking. Punt. Dus inderdaad, niet te veel regelzucht vanuit Europa.
Verteld door 8

Alles met mate, je moet je niet laten overspoelen

Ik kijk het journaal en je moet me niet horen hoor thuis. Ik zit de hele tijd te foeteren ik vind het gewoon belachelijk wat er allemaal speelt. Sowieso veiligheid, het is nooit rode piet die een oud vrouwtje doodsteekt. Ze zijn er wel tussen.
(deelnemer 1: Het percentage gekleurden is groter dan het blank. Daar hoeven we ons niet voor te verstoppen). Deelnemer 6 weer: Je beschermt je eigen soort. het is instinct om je eigen clubje te beschermen, je kunt wel mengen dat kan maar je moet het niet als een golf parasieten over je heen laten komen.
Verteld door 6

Zachte heelmeesters, stinkende wonden

Harder rechtssysteem. Verschrikkelijk. Meer unie eenheid. De grotere regels voor aanranding of dergelijke dingen, in Europa, en degene die het gedaan heeft gaat terug naar zijn eigen land, en daar blijft hij ook. En die komt dan ook niet meer terug.

7: En mensen met immigratie achtergrond, waar moeten die dan heen?

5: Naar hun eigen land.

7: En die Nederlanders dan?

5: In zijn eigen land.

7: En een ander stuur je weg?

5: Ja. Maar in ieder geval een harder rechtssysteem.

Verteld door 5

Groep hogeropgeleiden Hoorn situaties “meer of minder Europa”

Identiteitsverlies

Wat ik denk, maar wat ik al zei, ik weet er eigenlijk niet zo heel veel van, vanuit mijn christelijk achtergrond, denk ik dat NL met zijn, van oorsprong christelijke identiteit, niet heel erg gebaat is bij EU, maar ik weet niet zo goed op grond waarvan ik dat denk. Dus dan liever wat minder EU. Want we zijn er niet zo bij gebaat als we die christelijke identiteit niet kunnen behouden. Dan denk ik dat als je het hebt over groepsdruk, als de grote landen ethische principes zouden willen gaan delen en EU gaat dat opleggen, dan zal een klein, van oorsprong christelijk landje daar toch bij moeten neerleggen. Het is een idee, ik heb er helemaal geen verstand van.

Verteld door 1

Financiële steun.

Ik vraag me af of het zo werkt inderdaad, maar ik weet niet, ik wil eigenlijk even naar iets anders, als ik kijk naar Griekenland bijvoorbeeld, in de afgelopen periode terug, waarin eigenlijk heel EU wat uit de EU komt, was dat er zoveel geld naar Griekenland toegaat, dan denk ik, nou dat is nogal wat, om zo een land te steunen vanuit het Europees belang. Stel je voor dat wij als klein landje, wij doen het dan al erg aardig, maar als wij dan ook eens zo behoorlijk in de problemen komen, dan heb je toch een zekere steun vanuit die EU, zoals wij nu met z'n allen Griekenland helpen en het is dus maar de vraag, daar kan je toch weer naar kijken. Hoe lang moet dat duren? Hoeveel geld moet je daarin stoppen en wat voor verwachtingen mag je hebben van degenen die in het land wonen en die het daar voor het zeggen hebben? En die daar acties moeten ondernemen. Denk dat daar nog wel naar gekeken zou kunnen worden. Dan heb je ook een achterban die misschien voor je zorgt, ja, en die je ook weer erbovenop kan helpen.

Verteld door 2

Titel: solidariteit.

Ja, ik heb vroeger voor mijn werk veel in Oost-Europa gezeten, als ik het dan over de jaren heen zag, hoe die landen opbloeden daar voornamelijk door solidariteitsprincipe en de steun vanuit EU. Op een gegeven moment herkende je landen niet meer terug. Je zag wegen verbeteren, je zag binnensteden opknappen, en dat vind ik gewoon, ja, ik ben erg voor solidariteit. Ik vind het een hele, mooie gedachte dat we in staat zijn om andere landen te helpen. Ik denk als het goed gaat in andere landen, dan gaat het ook goed met ons. Ja, dat vind ik een heel mooi principe, het enigste waar ik bang, nou ja, niet echt bang voor ben, maar, dat ik denk dat we onze eigen identiteit moeten houden, is echt met een soort volksgeest, wij zijn zeer ruimdenkend over euthanasie, over abortus, en ik zou daar geen inmenging willen zien van EU qua regelgeving, ik denk dat we goed in staat zijn om dat zelf op te lossen.

Verteld door 7

Naïef

Ik wil daarop aanhaken, ook Oost-Europa. Ik denk aanvankelijk dat de meeste Europese landen die subsidies, dat geld vanuit EU heel goed hebben gebruikt. Alleen net zoals wat jij net zei: Hoe lang moet je zo erg financieel blijven spekken? Want wat ik dan weer zie in verschillen in Oost EU landen is dat het nu in inderdaad in de handen van lokale politici terecht komt, het geld, die knappen daar hun eigen huis, hun eigen spoorlijntje en alles ermee open, het zou heel prachtig zijn als je nou van dat soort landen toerisme ook gaat bevorderen, want dat gebeurt helemaal niet, tenminste niet in Hongarije wat ik beter ken. Titel van mijn verhaal is naïef, want ik denk weleens dat Brussel of tenminste EU om het zo maar te noemen, wat naïef is in het voortdurend spekken van allerlei landen die inderdaad verder buiten je zicht liggen en waarvan de cultuur vanuit de historie, zo ontzettend verschilt van die van de heel erg Westerse cultuur. Meer controle zou ik willen.

Verteld door 1

Groep lageropgeleiden Hoorn situaties "meer of minder Europa"

Titel: positief.

Het zou makkelijk wezen als iedereen Engels kon, dat gaf een hoop ellende uit de wereld, als je mekaar allemaal kon verstaan, dat zou dus meer EU kunnen wezen en euro is ook makkelijk, je hebt geen gedoe, je kan ook in het buitenland, buiten Europa kan je ook de euro ook wisselen, dat is ook makkelijk, dat is allemaal positief.

Verteld door 7

Titel: EU misbruikt

Ik vind aan EU mooi om alle culturen bij elkaar te zien, ik vind het, ik snap alles van iedereen, maar ik vind het bijzonder om culturen te leren kennen, mee om te gaan, met andere geloven, ook heel mooi om gewoon gemakkelijk te kunnen betalen, reizen, gemak. Minder aan EU? Sommige landen gaan er te gemakkelijk mee om en daarmee bedoel ik qua geld. ik heb het gevoel dat Nederland EU veel meer serieus neemt dan Griekenland en Italië. Dat vind ik jammer, ik heb het gevoel dat het iets moois is wat misbruikt wordt.

Verteld door 1

Titel: EU uit zijn voegen gegroeid. te groot.

Ik denk toen wij begonnen zijn met EU met Euro, dat het op zich wel goed was, niet teveel landen, er komen steeds meer landen bij, meer armere landen, nu lijkt het alsof de rijkere landen bang zijn voor de armere, bijvoorbeeld Italië. Ik vind het dan geen voordeel dat je in de EU zit, je moet niet alleen voor je eigen zorgen en je moet ook voor de rest van Europa zorgen, nu zijn wij een klein landje en Griekenland en Italië zijn grote landen, net als grote bedrijven die gaan fuseren en de kleine bedrijven worden helemaal leeggezogen om het grote bedrijf groot te maken.

Verteld door 6

Geen titel

We hebben beroepen waar veel te weinig mensen voor zijn. Ze zijn massaal Spanjaarden hier aan het opleiden om in de zorg te gaan werken. Dat is dan weer het positieve ervan. Om dan toch te beroepen op te gaan vullen waar er een tekort is, de zorg is dan maar 1 voorbeeld, maar er zijn meer beroepen waar er een tekort is, wat stilltjes wordt aangevuld door mensen uit andere landen.

Verteld door 5

Titel: EU misbruikt.

Ik vind aan meer EU wel prettig dat.... ik vind het mooi om alle culturen bij elkaar te zien. Ik snap alles van iedereen, iedereen zijn mening, snap ik. Maar ik vind het bijzonder om culturen te leren kennen, te weten, ermee om te gaan, mensen te spreken met andere geloven. En ik vind het ook heel mooi om gewoon makkelijk te betalen, gemakkelijk

kunnen reizen. Wat ik minder vind aan EU is dat sommige landen er te gemakkelijk mee omgaan en daar bedoel ik mee qua geld. Ik heb idee dat NL EU veel serieuzer neemt dan bijvoorbeeld Griekenland of Italië. En in dat opzicht vind ik het jammer, want ik denk dat er iets heel moois is wat een beetje misbruikt wordt.

Verteld door 1

Titel: EU uit zijn voegen gegroeid. Dus te groot

Ik denk dat toen wij begonnen zijn met EU, met de euro, dat het op zich een wel goed was, niet teveel landen, er komen steeds landen bij, steeds armere landen bij en nu lijkt het wel alsof de rijke zeg maar, de rijkere landen een soort bank voor de armen zijn. Griekenland en Italië. Ik vind het dan geen voordeel dat je dan in de EU zit, want je moet niet alleen voor je eigen zorgen, maar ook voor de rest van EU zorgen en dan zijn wij maar een klein landje en Griekenland en Italië en Spanje zijn grote landen en ja. Je moet daar als het ware voor gaan zorgen. Het is net als met grotere bedrijven die gaan fuseren en dan is het alsof de kleine bedrijven die dan meegefuseerd zijn, die worden dan helemaal leeggezogen om dat andere bedrijf weer groot te maken en dat voelt nu eigenlijk ook een beetje zo.

Verteld door 6

Titel: werkvoorziening.

Misschien toch een stukje positief, en dat is dat we hier beroepen hebben waar veel te weinig mensen voor zijn, onder andere de zorg. En ze zijn nu allemaal massaal Spanjaarden, weet ik, en Italianen, hier aan het opleiden, die worden ook echt binnengehaald, die zijn ze hier aan het opleiden om in de zorg te gaan werken. En ja, dat is dan wel weer het positieve ervan om dan toch de beroepen op te vullen waar er een tekort is, de zorg is maar 1 voorbeeld, maar er zijn meerdere beroepen waar er een tekort is, wat toch al zo stilletjes aan wordt aangevuld door mensen uit andere landen.

Verteld door 5

Titel: open NL op een warme manier.

Ik had ook het idee om het over het werk te hebben inderdaad, ik vind het mooi aan EU dat we iedereen de kans geven om te werken in een ander land. Er komen bijvoorbeeld Poolse medewerkers hier heen. Ze kiezen er wel voor om hier een beter leven op te bouwen. Nou, dat is ook even goed wat. Je laat familie, vrienden, kennissen achter in eigen land en je komt hier heen. Dan vind ik het fijn dat we hiervoor openstaan dat ze hier werk kunnen doen die de Nederlandse mensen niet meer doen. Hierdoor kunnen bepaalde boeren en bedrijven wel hun bedrijven voortzetten, dus dat vind ik dan wel weer heel mooi dat we daarvoor open voor staan en dat we dat mogen. Tuurlijk heb je altijd wel weer een rotte appel bij zitten van een bepaalde nationaliteit, die roet in het eten gooit. Er wordt daar gezegd, je hebt ook slechte Nederlanders. Dus dat vind ik wel mooi aan EU. Al zouden wij bijvoorbeeld... hij zei nou dat hij naar Canada wilde, maar in EU zullen er ook landen zijn die ons met open armen vangen, omdat wij bijvoorbeeld onze kennis en kunde daar verder willen zetten in een bedrijf of iets. Zij zullen ons ook gewoon warm ontvangen. Daar zullen dan ook wel Nederlanders zijn die daar een

verkeerd beeld afgeven van ons, maar daar zul je altijd wel in moeten schipperen. Ik wil me daar wel bij aansluiten dat ik het mooi vind dat we mensen de kans geven om een beter leven hier te geven. Alleen, het moet wel op een bepaald niveau, want al die uitkeringen in het buitenland die kunnen allemaal niet. Dus ik vind het mooi.

Verteld door 8

Titel: te snel gegroeid.

Ik vind dat EU meer moet doen met defensie, ik vind het raar dat ieder landen zijn eigen legertje heeft. Want samenwerken, kost minder, denk ik. Dus samen spullen kunnen komen en dat maakt ook dat EU meer telt in de wereld. Wat EU minder...

Ik vind dat EU te snel gegroeid is, we zijn nu met te veel landen, het zijn nu iets van 30 landen, dat vind ik wel te veel, we hadden met 15 landen en dan moeten we zorgen dat alles goed is, en dan pas andere landen erbij. Te snel gegroeid.

Verteld door 4

Geen titel

Het valt niet mee om hier nog wat aan toe te voegen. Maar ik denk dat het heel belangrijk is dat men in Brussel eindelijk goed nadenkt over hoe het immigratiebeleid hier van toepassing moet zijn en dat het in elk land gelijk moet zijn. En dat houdt, waar ik in het begin over had, ga eerst die grenzen afsluiten. En houd dan meteen aan de grens een goeie procedure, net als met die kinderen meegemaakt hebben, dat willen we allemaal niet hebben, dat is 1 van de belangrijke dingen en dat het ook juridisch, dus alle grondwetten goed gaan bekijken, als we kijken naar onze landbouwwetgeving, wat we hier in Nederland gebruiken en dergelijke en hoe dat in strijd is met verschillende landen. In België daar onder andere. Als je kijkt naar dat hele bestrijdingsmiddelengebeuren, dan kan ik in België en Duitsland bepaalde middelen kopen wat in Nederland al lang verboden zijn. Ik vind dat gewoon een hele, slechte zaak. Daar moet een eenduidig beleid op zijn. Want het kan niet zo zijn, dat iemand gewoon smokkelt, want in feite is dat zo. Ondanks dat de grenzen open zijn, ga je natuurlijk wel de grenzen over. Ik denk dat, dus betere juridische bepalingen in EU.

Verteld door 3

Titel: samen sterk

Wat ik ook wel fijn vind aan meer EU dan, is dat we met z'n regels met elkaar kunnen maken, zo kunnen er bijvoorbeeld regels worden gemaakt bijvoorbeeld dat er geen kinderarbeid je lang mag komen als je, dan mag niet bij de EU, of zulke regels dat met z'n allen aan plastic wordt gedacht of aan andere dingetjes. Ik denk dat we daar een hele, goeie manier, een hele goeie groep ofzo is waarmee je regels kan bedenken en met elkaar kan maken, alleen ik heb het idee dat het soms niet echt serieus wordt genomen, dat bijvoorbeeld wij als Nederland er wel heel erg serieus mee bezig zijn, maar dat het bijvoorbeeld inderdaad soms in andere landen wat links wordt gelaten of dat het een beetje vergeten wordt of dat andere dingen misschien erg belangrijk zijn. Dat we niet op hetzelfde level zitten, wij zijn met Nederland best wel ver. Duitsland bijvoorbeeld dan ook wel, maar Griekenland en Italië, ik heb het gevoel dat ze een

beetje achterlopen. Ik denk dat het juist belangrijk word dat we met z'n allen op hetzelfde niveau komen en dat het dan een goeie zet is dat we deze EU hebben en we met z'n allen heel sterk kunnen staan.

Verteld door 1

Bijlage III: Checklist

ons projectnummer:
5811

Gespreksleidraad

Project:	EU
Methode:	focusgroepen
Datum onderzoek:	11 september (Eindhoven), 18 september (Hoorn)
Locatie:	Eindhoven: markteffect, Begijnenhof 4-6 Hoorn: CG Venues, Pakhuisstraat 3
Aantal respondenten:	8 per groep
Tijdsduur:	2,5 uur per groep

Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel om inzicht te bieden in de hoofdvraag:

Wat moet de EU volgens Nederlanders de komende jaren meer/minder/anders gaan doen (focus op de toekomstagenda)?

Vragen hierbij zijn bijvoorbeeld:

- Welke onderwerpen ziet men als belangrijk?
- Wat vindt men nodig voor de EU in de toekomst? Waar zou de EU zich juist wel of juist niet mee bezig moeten houden, in welke mate en op welke manier?
- In hoeverre is men zich spontaan bewust van mogelijke consequenties van (uitvoering) van (wensen ten aanzien van) beleid?
 - In hoeverre verandert de opinie en het sentiment wanneer men hier meer van meekrijgt, meer inzicht bij krijgt?

Hierbij is het doel tevens om specifiek inzicht te krijgen in wensen en verwachtingen van burgers ten aanzien van de (rol van de) EU op de volgende drie terreinen:

- Externe migratie
- Keuzethema afhankelijk van prioriteiten groep
- Top-down thema (indien de tijd het toelaat): gelijkheid man vrouw (Eindhoven), Europese grens- en kustwacht (Hoorn)

Het is aldus belangrijk dat tijdens het onderzoek niet te veel aandacht uitgaat naar wat er nu eventueel niet goed gaat, maar dat de focus moet liggen op wat er voor de toekomst nodig is. Wat moet de EU meer, minder of anders doen?

Uitleg

Bij kwalitatief onderzoek worden geen 'vragenlijsten' afgenomen, maar wordt een gesprek gevoerd. Dit gesprek heeft een vrij format en zal voor iedere groep anders verlopen. Op deze manier kan het perspectief van de doelgroep het beste uit de verf komen. Het heeft daarom geen zin om 'vragen' te formuleren. Wel heeft het gesprek een 'ruwe structuur'. Deze leidraad is een beschrijving van die structuur met daarbij steeds een korte uitleg en een lijst onderwerpen die aan bod kunnen komen. Vragen dienen als voorbeelden van aspecten die aan bod komen, maar willen geen precisie van vraagstelling weergeven. Achter ieder blok zetten we een indicatieve tijd.

Introductie

15 min

De moderator legt de testsituatie uit:

- welkom;
- doel van het onderzoek: In alle EU landen wordt onderzoek gedaan naar wat inwoners van de EU verwachten en willen in de toekomst. Zo ook in Nederland. Het onderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in wat jullie vinden dat de EU meer, minder of anders moet gaan doen in de toekomst;
- onafhankelijkheid onderzoeker;
- notulist, meekijkers en apparatuur;
- Miriam introduceert Adriaan: Adriaan is EU expert. Adriaan legt uit dat we hem kunnen gebruiken als vraagbaak: om toelichting vragen en om reflectie als we dat willen (gaat via moderator);
- anonimiteit en rapportage;
- geen goede/foute antwoorden;
- tijdsduur gesprek.

De moderator laat iedereen zich voorstellen met voornaam, leeftijd en dagelijkse bezigheden zoals werk en hobby's, iets leuks dat je onlangs hebt meegemaakt. Doel: elkaar een beetje leren kennen, het groepsproces op gang brengen.

De EU: verhalen

25 min

In deze fase vertellen deelnemers hun verhaal. Het betreft een zo open mogelijke exploratie van aspecten. Later in het gesprek wordt hierop doorgevraagd en over doorgepraat. We vragen om zo levendig mogelijke verhalen. Elke respondent die een verhaal wil vertellen krijgt de "talking stick" (een opname apparaatje) in handen. De respondenten mogen elkaar niet onderbreken bij hun verhalen of met elkaar in discussie gaan. Een verhaal kan wel een tegenverhaal oproepen, of juist een verhaal met dezelfde strekking. Op deze wijze wordt het onderwerp op een zo natuurlijk mogelijke wijze in kaart gebracht.

Niet noodzakelijk alle respondenten delen een verhaal (i.v.m. de beschikbare tijd). Er wordt wel naar gestreefd. Elk verhaal wordt door de verteller voorzien van een titel.

Inbrengen verhalenuitlokker(s) en verhalen verzamelen (breng eventueel nog een extra verhalenuitlokker in)

Verhalenuitlokker 1: Nederland maakt deel uit van de EU. Stel je bent op een verjaardagsfeestje, en het gesprek komt op de Europa. Mensen vertellen verhalen over hun positieve en negatieve ervaringen met Europa. Welke verhalen zou jij kunnen vertellen? (10-15 min)

(Moderator: noteer de thema's die naar voren komen zodat daar later dieper op in kan worden gegaan)

Verhalenuitlokker 2: Nederland maakt deel uit van de EU. Stel je bent op een verjaardagsfeestje, en het gesprek komt op de EU. Mensen vertellen verhalen over waarom zij meer of minder Europa willen. Welke verhalen zou jij kunnen vertellen over situaties waarin je dacht: hier is echt (of misschien zelfs meer) Europa nodig? Of juist: hier is minder Europa nodig? Welke verhalen zou jij kunnen vertellen? (10-15 min)

(Moderator: noteer de thema's die naar voren komen zodat daar later dieper op in kan worden gegaan)

Plenaire, meer gedetailleerde bespreking van "Europa/EU"

15 min

De moderator kan hier teruggrijpen op enkele verhalen die eerder gedeeld zijn en doorvragen: Welke onderwerpen vindt men belangrijk? Wil men meer of minder Europa? Op welke terreinen, etc.

Terugblik op de verhalen:

- Wat viel jullie op? Overeenkomsten en verschillen? Wat sprong eruit?
- Welke onderwerpen komen vooral naar voren als belangrijke onderwerpen?
 - Bijvoorbeeld: vrij verkeer van mensen en goederen, Brexit, arbeidsmigratie, financieel beleid, immigratie (van buiten Europa) en vluchtelingen
- Wat zeggen de verhalen over wat er nodig is voor een "goede EU", de EU van de toekomst zoals jullie het willen? Wat kan er uit jullie verhalen geleerd worden (do's en don'ts, belangrijke voorwaarden, rolverdeling EU en Nederland, meer of minder macht voor Europa, etc.)

Al met al, concluderend:

- Waar zou de EU zich in de toekomst (meer, of minder, of anders) mee bezig moeten houden?

Enkele thema's/onderwerpen en prioritering

20 min

Moderator: introduceer de 8 thema's (op een A4-tje. Voor elke groep zullen de thema's in een andere volgorde op het A4-tje staan, om volgorde effecten te voorkomen. Er zullen ook blanco regels op het formulier staan, waar men zelf nog eventuele extra thema's kan bijschrijven) de moderator schrijft de thema's tevens op een flip over vel, en vult de onderwerpen aan met die die uit de spontane bespreking naar voren zijn

gekomen (ook aandacht voor onderwerpen waarbij minder Europa nodig is als die naar voren zijn gekomen).

Individueel schriftelijk: laat elke respondent aangeven aan welke 3 thema's de EU volgens hen in de toekomst meer aandacht zou moeten besteden, en aan welke 3 thema's minder.

De thema's zijn:

- Immigratie/vluchtelingen
- Criminaliteit en politiesamenwerking
- Milieu/klimaat
- Handel, een stabiele Europese economie en de euro
- Budget/kosten van de EU
- Omvang van de EU en het toetredingsbeleid
- Europese defensie
- Tekort aan democratie in de EU

Moderator: inventariseert de 'scores' en schrijft deze op een flip over vel. Per thema wordt in kaart gebracht hoeveel respondenten vinden dat er meer of minder aandacht aan het thema zou moeten worden besteed door de EU.

Korte plenaire bespreking van de thema's. Voor elk thema:

- Waar denkt men aan bij dit thema?
- Waarom meer/minder aan dit thema doen?
- Indien het een belangrijk thema is:
 - Is dat omdat het een urgent thema is?
 - Of omdat het bij uitstek een thema is voor de EU?
 - Of zou dit thema ook nationaal kunnen worden?
 - Wat zijn de voordelen en de nadelen van EU-bemoeienis met dit thema?
(moderator: voor de 2 thema's waar we later meer op ingaan alleen kort nagaan)

De 3 thema's (in totaal 65 min)

Moderator leidt in: de resterende tijd gaan we verder praten over 3 thema's in relatie tot de (toekomst van de) EU. We willen leren van jullie gevoelens, meningen, ideeën en wensen. We willen begrijpen wat jullie willen en waarom jullie dat willen. De drie thema's worden ingebracht en besproken.

	Eindhoven lageropgeleid	Eindhoven hogeropgeleid	Hoorn Lageropgeleid	Hoorn hogeropgeleid
Immigratie /vluchtelingen	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e
Keuze van de groep (belangrijkste thema)	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e	1 ^e of 2 ^e
Top-down thema SCP	3 ^e	3 ^e	3 ^e	3 ^e

Externe migratie: immigratie en vluchtelingen (van buiten de EU:) 25 min

Moderator introduceert het thema

- Individueel schriftelijke reacties: wat moet de EU wel of niet doen (meer of minder of anders)?

Plenaire bespreking

Introductie vraagstukken. Adriaan brengt enkele punten/vraagstukken in. Per vraagstuk:

- Onderlinge bespreking en discussie. Hierbij wordt steeds ook nagegaan: wie moet daarover gaan, wie mag dat bepalen, de EU of het Nederlandse parlement?
- Adriaan licht waar nodig toe en belicht consequenties van de wensen van de respondenten (kosten en bijvoorbeeld andere nadelen van beleidsopties)
- Balans opmaken: in hoeverre heeft wat we net besproken hebben (onze discussie en de informatie van Adriaan) iets veranderd aan je gevoelens/gedachten/meningen over wat de EU in de toekomst meer/minder/anders moet doen? (leg uit dat het om heel grote aantallen gaat en om heel veel geld dus dat het belangrijk is om echt te snappen wat men wenst/vindt)

De volgende vraagstukken kunnen dienen als input voor het gesprek (brengt moderator in). Niet alle punten kunnen in de tijd worden besproken (wat spontaan aan bod kwam wordt als eerste uitgediept, daarna wat de tijd toelaat).

- Wel of geen Europese grensbewaking (nationale grenspolitie of Europese grenspolitie)?
- In hoeverre mag een lidstaat zelf bepalen of het de grenzen dicht houdt en hoeveel migranten worden doorgelaten? (of moeten mensen die bescherming nodig hebben zoals politiek vluchtelingen, homo's etc. altijd asiel kunnen aanvragen)?
- In hoeverre moet een lidstaat zelf mogen bepalen hoeveel en welke migranten en vluchtelingen het land in komen?
- Moeten migranten verdeeld worden over lidstaten of niet (en moet elke lidstaat zijn deel van de migranten overnemen)?
- Voorwaarden die men stelt aan (luxe van) opvang (menswaardige condities, afschrikkende condities)? Moet de EU dat bepalen en moet het niveau overal gelijk zijn, of bepalen landen dat zelf (met als gevolg dat vluchtelingen een luxe land willen)?

Keuze thema 25 min

Moderator: naar meekijkkamer om consensus te bereiken over het onderwerp dat wordt besproken.

Kort individueel schriftelijk: wat wil je van de EU op dit aspect

Plenaire bespreking

- Spontane reacties
- Wie (NL of EU) moet wat doen en waarom?
- Wat wil je van de EU op dit aspect?
- In hoeverre is dit een zaak van de EU?

Moderator: vraag Adriaan naar wat hem opvalt/consequenties

- Verdere onderlinge discussie
- Balans opmaken: in hoeverre heeft wat we net besproken hebben (onze discussie en de informatie van Adriaan) iets veranderd aan je gevoelens/gedachten/meningen over wat de EU in de toekomst meer/minder/anders moet doen? (leg uit dat het om heel grote aantallen gaat en om heel veel geld dus dat het belangrijk is om echt te snappen wat men wenst/vindt)

Top-down thema SCP (indien de tijd het toelaat)

15 min

Moderator: tot nu toe hebben we gesproken over twee onderwerpen die jullie/andere burgers belangrijk vinden. Er is ook een thema dat we niet besproken hebben, maar wat als idee Europees wel speelt. Daarom is het belangrijk om te horen wat we hier in Nederland ervan vinden.

Adriaan leidt het thema gelijkheid man/vrouw in De EU werkt aan een gelijke positie van mannen en vrouwen (gelijk loon, gelijk pensioen) (en ook een betere verhouding werk/vrije tijd). Een van de voorstellen is nu om vast te leggen dat er minstens 30% van een geslacht in de raad van Commissarissen/Toezicht moet zitten. Dus bijvoorbeeld minimaal 30% vrouwen (maar bij een vrouwenbedrijf zoals Hunkemöller bijvoorbeeld minimaal 30% mannen).

Moderator: Focus op of de EU zich met zoiets zou moeten bemoeien, of dat het een kwestie is van de landen zelf. De vraag is dus: is er iets grensoverschrijdends aan?

- Spontane reacties (positieve en negatieve)
- Moet de EU zich hiermee bemoeien (is er iets grensoverschrijdends aan, of is het meer een kwestie van de landen zelf)
- Mag/moet de EU zo aan beschaving doen en zo normstellend zijn?

Moderator: Vraag Adriaan naar wat hem opvalt/consequenties.

- Verdere onderlinge discussie
- Balans opmaken: in hoeverre heeft wat we net besproken hebben (onze discussie en de informatie van Adriaan) iets veranderd aan je gevoelens/gedachten/meningen over wat de EU in de toekomst meer/minder/anders moet doen? (leg uit dat het om heel grote aantallen gaat en om heel veel geld dus dat het belangrijk is om echt te snappen wat men wenst/vindt)

Slotstellingen (schriftelijk) en tips aan de EU

7 min

Stellingen

De respondenten geven ieder hun mening weer op een formuliertje met twee slotstellingen.

Wilt u aangeven wat u van de volgende twee stellingen vindt? Graag bij elke stelling één hokje aankruisen

	zeer oneens	oneens	neutraal	eens	zeer eens	ik weet het niet
Het Nederlands lidmaatschap van de EU is een goede zaak						
De politiek in Den Haag heeft te veel macht overgedragen aan Europa						

Tips aan en boodschappen voor de EU

Rondje; elke respondent mag tips of boodschappen meegeven aan de EU. De respondenten ook breder gaan dan de drie thema's die in de diepte zijn gesproken. De moderator attendeert de groep tevens op de 8 thema's op de flip over (en heeft deze flip over tijdens de discussie verrijkt met andere onderwerpen die ter sprake zijn gekomen).

Afsluiting en dank

3 min

- Aanvullende vragen uit meekijkkamer
- Dank

Bijlage IV: Deelnemeroverzichten

Eindhoven 11 september 2018 Hogeropgeleiden

Nummer	Geslacht	Leeftijd	Educatie
1	Man	64	HBO
2	Vrouw	56	HBO
3	Vrouw	46	HBO
4	Vrouw	61	HBO
5	Man	48	HBO
6	Vrouw	57	HBO
7	Man	62	HBO

Eindhoven 11 september 2018 Lageropgeleiden

Nummer	Geslacht	Leeftijd	Educatie
1	Man	70	LBO
2	Vrouw	28	MBO niveau 2
3	Vrouw	30	VMBO/MAVO
4	Vrouw	55	MAVO
5	Vrouw	55	HAVO
6	Vrouw	54	HAVO
7	Man	44	MTS
8	Man	37	MBO

In beide groepen een mix naar samenstelling bezigheden, huishouden en mix in politieke voorkeur. Woonachtig in Eindhoven, Eersel, Geldrop, Den Bosch.

Hoorn 18 september 2018 Hogeropgeleiden

Nummer	Geslacht	Leeftijd	Educatie
1.	Vrouw	49	HBO
2.	Vrouw	69	HBO
3.	Vrouw	32	HBO
4.	Man	53	WO
5.	Vrouw	66	HBO
6.	Vrouw	34	HBO
7.	Man	50	HBO
8.	Man	27	HBO

Hoorn 18 september 2018 Lageropgeleiden

Nummer	Geslacht	Leeftijd	Educatie
1.	Vrouw	21	MBO niveau 4
2.	Vrouw	63	LBO / VMBO-kader / VMBO-Basisberoeps
3.	Man	67	Land en tuinbouwschool
4.	Man	56	MBO
5.	Vrouw	53	MBO niveau 3
6.	Vrouw	46	HAVO
7.	Man	50	MBO niveau 4
8.	Vrouw	33	MBO niveau 4

In beide groepen een mix naar samenstelling bezigheden, huishouden en mix in politieke voorkeur. Woonachtig in Hoorn, Zwaag, Wognum, Purmerend, Venhuizen, Groet, Zandijk, Grootebroek, Schagen, Heerhugowaard, Oosterblokker, Wormerveer, Bovenkarspel, Amstelveen.